

KU LEUVEN CAMPUS BRUSSEL
FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID
Academiejaar 2025 - 2026

Van Kunst naar Kunstmatigheid

**Het gebruik van literaire werken uit schaduwbibliotheken bij de training van
generatieve AI-modellen in het licht van het Europese auteursrecht**

Promotor: J. VANHERPE
Aantal woorden: 20.482

Masterproef, ingediend door
Eva VAN REMOORTEL
bij het eindexamen voor de graad van MASTER
OF INTELLECTUAL PROPERTY AND ICT
LAW

KU LEUVEN CAMPUS BRUSSEL
FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID
Academiejaar 2025 - 2026

Van Kunst naar Kunstmatigheid

**Het gebruik van literaire werken uit schaduwbibliotheken bij de training van
generatieve AI-modellen in het licht van het Europese auteursrecht**

Promotor: J. VANHERPE
Aantal woorden: 20.482

Masterproef, ingediend door
Eva VAN REMOORTEL
bij het eindexamen voor de graad van MASTER
OF INTELLECTUAL PROPERTY AND ICT
LAW

Plagiaatverklaring

Ik bevestig dat deze masterproef mijn eigen werk is, dat alle ideeën in de masterproef in mijn eigen woorden zijn verwoord en dat ik niets letterlijk of quasi-letterlijk heb overgenomen uit andere teksten, behalve fragmenten die tussen aanhalingstekens zijn weergegeven en waarvoor ik volledige en correcte bibliografische gegevens heb opgenomen.

Eva Van Remoortel

Declaration concerning the use of ChatGPT (or any other AI Writing Assistance)

Student name: Eva Van Remoortel

Student number: R0987389

Please indicate with "X" whether it relates to a course assignment or to the master thesis:

☐ This form is related to a course assignment.

Course name: /

Course number: /

☒ This form is related to my Master thesis.

Title Master thesis:

Van Kunst naar Kunstmatigheid

**Het gebruik van literaire werken uit schaduwbibliotheken bij de training van
generatieve AI-modellen in het licht van het Europese auteursrecht**

Promotor: J. VANHERPE

Please indicate with "X":

☐ **I did not use** ChatGPT or any other AI Writing Assistance.

☒ **I did use** AI Writing Assistance. In this case **specify which one** (e.g. ChatGPT/GPT4/...): ChatGPT

Please indicate with "X" (possibly multiple times) in which way you were using it:

☒ **Assistance purely with the language of the paper**

Code of conduct: This use is similar to using a spelling checker

☒ **As a search engine to learn on a particular topic**

Code of conduct: This use is similar to e.g. a google search or checking Wikipedia. Be aware that the output of ChatGPT evolves and may change over time.

☒ **For literature search**

Code of conduct: This use is comparable to e.g. a google scholar search. However, be aware that ChatGPT may output no or wrong references. As a student you are responsible for further checking and verifying the absence or correctness of references.

☐ **For short-form input assistance**

Code of conduct: This use is similar to e.g. google docs powered by generative language models

☐ **To let generate programming code**

Code of conduct: Correctly mention the use of ChatGPT and cite it. You can also ask ChatGPT how to cite it.

☐ **To let generate new research ideas**

Code of conduct: Further verify in this case whether the idea is novel or not. It is likely that it is related to existing work, which should be referenced then.

○ To let generate blocks of text

Code of conduct: Inserting blocks of text without quotes from ChatGPT to your report or thesis is not allowed. According to Article 84 of the exam regulations in evaluating your work one should be able to correctly judge on your own knowledge. In case it is really needed to insert a block of text from ChatGPT, mention it as a citation by using quotes. But this should be kept to an absolute minimum.

○ Other

Code of conduct: Contact the professor of the course or the promotor of the thesis. Inform also the program director. Motivate how you comply with Article 84 of the exam regulations. Explain the use and the added value of ChatGPT or other AI tool.

Further important guidelines and remarks:

- ChatGPT cannot be used related **to data or subjects under NDA agreement.**
- ChatGPT cannot be used related **to sensitive or personal data due to privacy issues.**
- **Take a scientific and critical attitude** when interacting with ChatGPT and interpreting its output. Don't become emotionally connected to AI tools.
- As a student you are responsible to comply with Article 84 of the exam regulations: your report or thesis should reflect your own knowledge. Be aware that plagiarism rules also apply to the use of ChatGPT or any other AI tools.
- **Exam regulations Article 84:** "Every conduct individual students display with which they (partially) inhibit or attempt to inhibit a correct judgement of their own knowledge, understanding and/or skills or those of other students, is considered an irregularity which may result in a suitable penalty. A special type of irregularity is plagiarism, i.e. copying the work (ideas, texts, structures, designs, images, plans, codes , ...) of others or prior personal work in an exact or slightly modified way without adequately acknowledging the sources. Every possession of prohibited resources during an examination (see article 65) is considered an irregularity."
- **Information on citing ChatGPT as proposed by ChatGPT itself:** "Citing and referencing ChatGPT output is essential to maintain academic integrity and avoid plagiarism. Here are some guidelines on how to correctly cite and reference ChatGPT in your Master's thesis: 1. Citing ChatGPT: Whenever you use a direct quote or paraphrase from ChatGPT, you should include an in-text citation that indicates the source. For example: (ChatGPT, 2023). 2. Referencing ChatGPT: In the reference list at the end of your thesis, you should include a full citation for ChatGPT. This should include the title of the AI language model, the year it was published or trained, the name of the institution or organization that developed it, and the URL or DOI (if available). For example: OpenAI. (2021). GPT-3 Language Model. <https://openai.com/blog/gpt-3-apps/> 3. Describing the use of ChatGPT: You may also want to describe how you used ChatGPT in your research methodology section. This could include

details on how you accessed ChatGPT, the specific parameters you used, and any other relevant information related to your use of the AI language model. Remember, it is important to adhere to your institution's specific guidelines for citing and referencing sources in your Master's thesis. If you are unsure about how to correctly cite and reference ChatGPT or any other source, consult with your thesis advisor or a librarian for guidance.”

- **KU Leuven guidelines on citing and referencing Generative AI tools, and other information:** <https://www.kuleuven.be/english/education/student/educational-tools/generative-artificial-intelligence>
- **Additional reading: ACL 2023 Policy on AI Writing Assistance** <https://2023.aclweb.org/blog/ACL-2023-policy/>

Samenvatting

De opkomst van grote taalmodellen, zoals OpenAI's ChatGPT, zet het Europese auteursrecht onder druk door de grootschalige verwerking van beschermde literaire werken als trainingsdata. Uit recente Amerikaanse procedures tegen Meta en Anthropic bleek dat dergelijke trainingsdata miljoenen illegaal verspreide boekkopieën omvatten. Deze masterproef onderzoekt de juridische toelaatbaarheid van het gebruik van auteursrechtelijk beschermde literaire werken uit digitale schaduwbibliotheken, zoals Library Genesis, voor de training van commerciële generatieve AI-modellen binnen het huidige Europese auteursrechtelijke kader en of dit kader toereikend is.

Het onderzoek vertrekt vanuit een analyse van het Unierechtelijk normatieve kader, met bijzondere aandacht voor het reproductierecht, het gesloten systeem van wettelijke uitzonderingen en de commerciële TDM-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn. Centraal staat de interpretatie van 'rechtmatig toegankelijke werken', een constitutief vereiste voor de toepasbaarheid van de TDM-uitzondering. Tegen deze normatieve achtergrond kwalificeert het onderzoek schaduwbibliotheken als structureel inbreukmakende bronnen. Commerciële AI-aanbieders die dergelijke bronnen gebruiken, kunnen zich bijgevolg niet beroepen op de commerciële TDM-uitzondering. Zelfs indien AI-training onder het begrip TDM zou vallen, blijft deze bronvereiste een absolute drempel.

Een rechtsvergelijkende analyse met de Amerikaanse *fair use*-doctrine toont een structureel verschil met het continentaal Europese gesloten systeem van uitzonderingen, maar ook een opvallende convergentie in uitkomst. De Amerikaanse schikking in *Bartz v. Anthropic* illustreert dat AI-aanbieders een enorm juridisch risico lopen bij het gebruik van trainingsdata uit schaduwbibliotheken.

De thesis onderzoekt vervolgens de effectiviteit van het Europese handhavingskader. Verschillende obstakels die de praktische afdwingbaarheid ondermijnen, komen aan bod. Hoewel de AI-verordening aanvullende verplichtingen inzake transparantie en naleving auteursrecht introduceert, blijven deze voorlopig onvoldoende uitgewerkt om effectieve private handhaving te waarborgen.

De masterproef concludeert dat het gebruik van werken uit digitale schaduwbibliotheken voor AI-training onverenigbaar is met het Europese auteursrecht. Hoewel het normatieve kader juridisch duidelijk is, schiet de praktische handhaving tekort. Een norm die niet afdwingbaar is, verliest onvermijdelijk haar regulerende kracht in een digitale economie die grenzen moeiteloos overschrijdt.

Dankwoord

Welgeteld 30 jaar na het behalen van mijn masterdiploma Rechten, markeert het voltooien van deze masterproef het sluitstuk van een intens en veelzijdig driejarig traject als studente aan de KU Leuven. Een traject dat ik onmogelijk alleen had kunnen afleggen. Graag wil ik dan ook iedereen oprecht bedanken die, op welke manier dan ook, heeft bijgedragen aan zowel dit werk als de weg die eraan voorafging.

Mijn diepste dank gaat uit naar mijn gezin. Hoewel we samen voor heel wat uitdagingen staan, vormden jullie het vaste baken waarop ik bijna altijd kon terugvallen. Dank voor jullie geduld op momenten dat ik weinig meer zei dan “nog even doorwerken”, voor de relatieve rust die jullie mij schonken, wanneer deadlines naderden en voor het begrip als er weer geen warme maaltijd op tafel verscheen.

Aan mijn ouders: dank voor jullie niet-aflatende steun toen ik, op mijn vijftigste, besloot om opnieuw universitaire studies aan te vatten. Jullie leerden mij dat nieuwsgierigheid iets is om te koesteren. Dat de zoektocht naar kennis waardevol blijft, ook als je een dagje ouder wordt. Jullie geloof in mij was een stille kracht die doorheen dit hele traject voelbaar bleef. Jammer dat papa mijn afstudeermoment op de valreep niet meer kan meemaken...En toch: zijn overtuiging in wie ik ben en wat ik kon bereiken, is voelbaar aanwezig op iedere bladzijde van dit werk.

Mijn vrienden en vriendinnen verdienen een bijzondere vermelding. Bedankt om mij af en toe weg te trekken van mijn bureaublad!

Ook mijn collega's van de Vlaamse Auteursvereniging wil ik van harte bedanken. Hoewel ik afkomstig was uit een totaal andere sector en het vak *auteursrecht* op dat ogenblik zelfs nog niet had afgelegd, boden jullie mij de kans om de theorie vanop de universiteitsbanken om te zetten in de praktijk. Dank ook voor jullie bereidheid om steeds opnieuw in dialoog te gaan over mijn reflecties rond artificiële intelligentie in de boekensector. Jullie betrokkenheid en kritische interesse waren van onschatbare waarde.

Ten slotte ben ik mijn promotor, professor J. Vanherpe, en mijn co-promotor, A. Vincken, bijzondere dank verschuldigd. Dankbaar voor de vrijheid om dit onderwerp te mogen verkennen, voor de begeleiding bij het herdenken van mijn onderzoeksvoorstel, voor de waardevolle feedback doorheen het proces, de aangename en vlotte samenwerking en bovenal voor het begrip en de warme menselijkheid in moeilijkere periodes. Dankbaar dat ik jullie aan mijn zijde had!

Aan iedereen die op welke wijze ook heeft bijgedragen de afgelopen drie jaar: dank! Deze masterproef draag ik op aan jullie allen.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding..... 1

1.1 Context, probleemstelling en relevantie..... 1

1.2 Hoofdonderzoeksvraag en deelvragen..... 7

1.3 Onderzoeksdoelstellingen..... 9

1.4 Methodologie, afbakening en structuur van het onderzoek 10

Hoofdstuk 2: Auteursrecht en AI: het toepasselijke juridische kader..... 13

2.1 Het reproductierecht als exclusief vermogensrecht 13

2.2 Het gesloten uitzonderingsstelsel en de driestappentoets 14

2.3 De commerciële tekst- en datamining uitzondering 15

2.3.1 Begrip en toepassingsvoorwaarden 15

2.3.2 Toepasselijkheid op generatieve AI-training..... 16

2.4 Het begrip ‘rechtmatig toegankelijke werken’ 19

2.4.1 Definitieproblematiek 19

2.4.2 Publieke versus rechtmatige toegankelijkheid 20

2.5 Belgische implementatie van artikel 4 DSM-richtlijn..... 22

2.6 De AI-verordening als aanvullend regulator kader 22

2.6.1 Rol en relevantie..... 22

2.6.2 Verplichting tot naleving van het auteursrecht..... 23

2.6.3 Transparantieverplichting inzake trainingsdata 23

2.6.4 De GPAI-praktijkcode..... 24

2.7 Rechtspraak: *Like Company versus Google Ireland Limited* (HvJ EU)..... 26

2.8 Interimconclusie 27

Hoofdstuk 3: Schaduwbibliotheken en AI-training: tussen inbreuk en innovatie 29

3.1 Schaduwbibliotheken in het auteursrechtelijk landschap 29

3.2 De juridische kwalificatie van Library Genesis en art. 4 DSM-richtlijn..... 30

3.3 Het gebruik van schaduwbibliotheken door commerciële AI-aanbieders..... 32

3.3.1 Omvang en werkwijze..... 32

3.3.2 Meta en het gebruik van LibGen..... 33

3.3.3 Anthropic en het gebruik van LibGen	34
3.4 Rechtspraak: <i>SNE e.a. versus Meta Platforms Inc.</i> (Tribunal judiciaire de Paris)	34
3.4.1 Procedurele context	34
3.4.2 Feitelijke grondslag	36
3.4.3 Juridische grondslagen van de vordering	36
3.4.4 Betekenis voor het Europese debat	37
3.5 Interimconclusie	37
Hoofdstuk 4: Rechtsvergelijkende analyse: continentaal-Europese TDM-kader en Amerikaanse <i>fair use</i> -doctrine in dialoog	39
4.1 Afbakening en vergelijkingsperspectief	39
4.2 Structurele vergelijking: gesloten uitzonderingsstelsel versus open <i>fair use</i> -doctrine	39
4.3 Amerikaanse rechtspraak inzake AI-training	41
4.3.1 <i>Bartz et al. v. Anthropic PBC</i>	41
4.3.2 <i>Kadrey et al. v. Meta Platforms, Inc.</i>	46
4.4 Het institutionele debat in de Verenigde Staten	48
4.5 Licentieovereenkomsten als contractuele oplossing	49
4.6 Interimconclusie	51
Hoofdstuk 5: Handhavingsmechanismen in de Europese context	53
5.1 Afbakening en handhavingsniveaus	53
5.2 Handhaving tegen de illegale bron: het Belgische kader	54
5.2.1 Bijzondere procedure voor online auteursrechtinbreuken	54
5.2.2 Institutionele ondersteuning door de FOD Economie	55
5.2.3 Rechtspraak: de Librius-zaak	56
5.2.4 Effectiviteit en reikwijdte	57
5.3 Handhaving ten aanzien van AI-aanbieders: civielrechtelijke instrumenten	58
5.3.1 Het kader van de Richtlijn handhaving en knelpunten	58
5.3.2 De extraterritorialiteitsvraag: toepasselijkheid van het EU-auteursrecht op buiten de EU verrichte AI-training	58
5.3.3 Het transparantieprobleem	60
5.3.4 De AI-verordening en exclusieve publiekrechtelijke handhaving	63

5.3.5 De GPAI-praktijkcode en de grenzen van vrijwillige naleving..... 64

5.3.6 Procedurele asymmetrie 64

5.3.7 Rechtspraak: *SNE e.a. v. Meta Platforms Inc.* 65

5.4 Opkomende marktgedreven initiatieven 65

5.4.1 Van handhaving naar faire AI-modellen 65

5.4.2 Certificering en labeling van menselijke creatie..... 66

5.5 Interimconclusie 68

Hoofdstuk 6: Conclusie 70

Bibliografie..... 73

Lijst van afkortingen

- ADEB: Association des Éditeurs Belges (Vereniging van Belgische Franstalige uitgevers)
- AI: artificiële intelligentie
- AI-verordening: Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie
- Berner Conventie: Conventie van Bern van 24 juli 1971 voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst
- CEATL: European Council of Literary Translators' Associations
- CISAC: Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs
- DSM-richtlijn: Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt.
- EFJ: European Federation of Journalists
- EU: Europese Unie
- EUIPO: European Union Intellectual Property Office (Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie)
- EWC: European Writers' Council
- FOD Economie: Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie
- GAU: Groep Algemene Uitgevers
- Generatieve AI: generatieve artificiële intelligentie
- GEWU: Groep Educatieve en Wetenschappelijke Uitgevers
- GPAI-modellen: AI-modellen voor algemene doeleinden
- GPAI-praktijkcode: praktijkcode voor GPAI-modellen
- HvJ EU: Hof van Justitie van de Europese Unie
- InfoSoc-richtlijn: Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij
- JURI: Commissie juridische zaken van het Europees Parlement
- LibGen: Library Genesis
- Librius-zaak: Belgische procedure waarbij Librius, de beheersvennootschap van de Vlaamse boekuitgevers, een eenzijdig verzoekschrift indiende bij de voorzitter van de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank te Brussel (samen met haar Franstalige zustervennootschap Copiebel en de belangenverenigingen van uitgevers en auteurs GAU, GEWU, VAV en de Franstalige collega's ADEB en Scam) om de toegang tot de schaduwbibliotheken -waaronder LibGen- te blokkeren
- LLM: Large Language Model (groot taalmodel)

- NVJ: Nederlandse Vereniging voor Journalisten
- PiLiMi: Pirate Library Mirror
- Richtlijn handhaving: Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten
- SGDL: Société des Gens de Lettres
- SNAC: Syndicat national des auteurs et des compositeurs
- SNE: Syndicat national de l'édition
- TDM: tekst- en datamining
- TDM-exceptie of TDM-uitzondering: de commerciële tekst- en datamining-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn
- TRIPS: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
- VAV: Vlaamse Auteursvereniging vzw
- Voss-rapport: Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI))
- VS: Verenigde Staten
- WER: Wetboek van Economisch Recht
- WIPO: World Intellectual Property Organization

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Context, probleemstelling en relevantie

1. De snelle technologische vooruitgang, grootschalige implementatie en plotselinge wereldwijde populariteit van generatieve artificiële intelligentie (hierna: generatieve AI) markeren een fundamentele verschuiving in de wijze waarop creatieve inhoud wordt gecreëerd, verspreid én geconsumeerd. In het bijzonder oefenen grote taalmodellen (*large language models*, hierna: LLM's), zoals OpenAI's GPT-reeks, Meta's Llama en Anthropic's Claude, daarbij een diepgaande invloed uit op de literaire en uitgeverijsector. Deze generatieve AI-modellen zijn in staat autonoom nieuwe tekstuele inhoud te genereren ("output"), als reactie op concrete instructies van de eindgebruiker ("prompts").¹ Sinds de lancering van ChatGPT in november 2022, experimenteren wereldwijd miljoenen gebruikers met deze technologie.²³ Uit onderzoek van OpenAI blijkt dat ChatGPT tegen juli 2025 wekelijks werd gebruikt door meer dan 700 miljoen gebruikers. Deze gebruikers verstuurden gezamenlijk meer dan 2,5 miljard berichten per dag, wat neerkomt op circa 29.000 berichten per seconde.⁴ Deze cijfers benadrukken de ongeziene schaal en maatschappelijke relevantie van deze technologische transitie.

2. De opkomst van generatieve AI creëert nieuwe mogelijkheden voor innovatie en voor samenwerking tussen menselijke auteurs en algoritmische systemen. Tegelijkertijd confronteert zij de maatschappij met complexe juridische, economische en ethische vraagstukken⁵, in het bijzonder op het snijvlak van auteursrecht en technologische ontwikkeling. De training van LLM's vereist immers de verwerking van enorme hoeveelheden tekstuele data. De daarvoor gebruikte trainingsdata(sets) bevatten doorgaans miljoenen boeken, essays en andere literaire werken.⁶ Op deze trainingsdata⁷ rusten exclusieve auteursrechten van rechthebbenden, waaronder individuele auteurs en uitgevers. Diverse literatuur stelt dat het gebruik van dergelijke werken voor AI-training in veel gevallen gebeurt zonder voorafgaande

¹ WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION (hierna: WIPO), 'Generative AI: Navigating Intellectual Property', 2024, <https://doi.org/10.34667/TIND.49065>.

² EUROPEAN UNION INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE (hierna: EUIPO), 'The Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective', 12 mei 2025, 29, <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>.

³ STROWEL A., 'ChatGPT and Generative AI Tools: Theft of Intellectual Labor?', *IIC* 2023, 491–494, <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01321-y>.

⁴ CHATTERJI A., CUNNINGHAM T., DEMING D.J., e.a., 'How People Use ChatGPT', *NBER Working Paper* 34255, 2025, <https://doi.org/10.3386/w34255>.

⁵ Zie bijvoorbeeld de ethische charters over AI en de boekensector: EUROPEAN AND INTERNATIONAL BOOKSELLERS FEDERATION (EIBF), 'EIBF Unveils Charter on Artificial Intelligence', <https://europeanbooksellers.eu/press/eibf-unveils-charter-artificial-intelligence>; PILEN, 'Charte sur l'intelligence artificielle', <https://pilen.be/charte>; ook WE MEDIA, vertegenwoordiger van de Belgische uitgevers van magazines en gratis pers, stelde op 22 april 2026 een AI-charter voor dat als basis kan dienen voor alle uitgevers die een duidelijk en transparant beleid willen voeren, zowel naar hun medewerkers toe, als naar hun lezers en commerciële partners.

⁶ EUROPEAN WRITERS' COUNCIL (EWC), 'Analysis: The success of Generative AI in the book sector is based on theft', 28 september 2023, <https://europeanwriterscouncil.eu/gai-is-based-on-theft/>.

⁷ Voor een definitie van trainingsdata: zie Art. 3(29) AI-verordening: data die worden gebruikt voor het trainen van een AI-systeem door de leerbare parameters hiervan aan te passen.

toestemming van rechthebbenden en zonder duidelijke vergoedingsmechanismen.⁸ In bepaalde gevallen komt deze praktijk pas via procedures of onthullingen aan het licht.⁹

De problematiek wordt verder aangescherpt door de vaststelling dat sommige AI-aanbieders niet uitsluitend gebruikmaken van rechtmatig toegankelijke bronnen. Zij doen in bepaalde gevallen ook een beroep op zogenaamde digitale ‘schaduwbibliotheken’.¹⁰ Dit zijn online platformen die auteursrechtelijk beschermde werken zonder toestemming van de rechthebbenden ter beschikking stellen.¹¹ Library Genesis (hierna: LibGen) vormt daarvan een bekend voorbeeld.¹² Het gebruik van dergelijke schaduwbibliotheken voor commerciële AI-training roept fundamentele vragen op over de verenigbaarheid van deze praktijk met het Europese auteursrechtelijke kader. Het plaatst het spanningsveld tussen technologische innovatie enerzijds en auteursrechtelijke bescherming anderzijds in een bijzonder acuut daglicht.

3. Vanuit maatschappelijk en economisch perspectief raakt deze problematiek aan de kern van de auteursbescherming. Sommige studies wijzen erop dat technologiebedrijven aanzienlijke commerciële voordelen realiseren door gebruik te maken van grote hoeveelheden beschermde literaire werken afkomstig uit digitale schaduwbibliotheken, terwijl vergoedingsmechanismen voor rechthebbenden vaak ontbreken.¹³ Op 7 april 2026 kondigde Anthropic aan dat zijn jaarlijkse omzet was gestegen tot meer dan

⁸ KRETSCHMER M., MARGONI T. en ORUÇ P., ‘Copyright Law and the Lifecycle of Machine Learning Models’, *IIC* 55, 110-138, 2024, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4670563>; CHANG K., CRAMER M., SONI S., e.a., ‘Speak, Memory: An Archaeology of Books Known to ChatGPT/GPT-4’, 2023, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2305.00118>.

⁹ Zie hiervoor bijvoorbeeld: United States District Court, Northern District of California, Bartz et al. v. Anthropic PBC, No. 3:24 cv 05417 WHA en United States District Court, Northern District of California, Kadrey et al. v. Meta Platforms, Inc., No. 3:23 cv 03417 VC.

¹⁰ SCHOPPERT P., ‘The Books Used to Train LLMs’, AI and Copyright, *Substack* 11 maart 2023, <https://aicopyright.substack.com/p/the-books-used-to-train-llms>.

¹¹ CHESTERMAN S., ‘Good Models Borrow, Great Models Steal: Intellectual Property Rights and Generative AI’, *Policy and Society* 2025, Volume 44, Issue 1, 2025, 23-37, <https://doi.org/10.1093/polsoc/puae006>.

¹² SCHAUL K., CHEN S. and TIKU N., ‘Inside the secret list of websites that make AI like ChatGPT sound smart’, *Washington Post* 19 april 2023, <https://www.washingtonpost.com/technology/interactive/2023/ai-chatbot-learning/>; PONTEFRAC D., ‘Authors Challenge Meta’s Use of Their Books to Train AI’, *Forbes* 25 maart 2025, <https://www.forbes.com/sites/danpontefract/2025/03/25/authors-challenge-metas-use-of-their-books-for-training-ai>;

INDEPENDENT BOOK PUBLISHERS ASSOCIATION (IBPA), ‘IBPA Statement on Meta’s Use of Pirated Books to Train AI’, 27 maart 2025, <https://www.ibpa-online.org/news/697191/IBPA-Statement-on-Metas-Use-of-Pirated-Books-to-Train-AI.htm>;

REISNER A., ‘The Unbelievable Scale of AI’s Pirated-Books Problem’, *The Atlantic* 20 maart 2025, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2025/03/libgen-meta-openai/682093/>;

REISNER A., ‘Revealed: The Authors Whose Pirated Books Are Powering Generative AI’, *The Atlantic* 19 augustus 2023, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2023/08/books3-ai-meta-llama-pirated-books/675063/>;

ROTH E. en ROBISON K., ‘Inside Meta’s race to beat OpenAI: ‘We need to learn how to build frontier and win this race’, *The Verge* 14 januari 2025, <https://www.theverge.com/2025/1/14/24343692/meta-lawsuit-copyright-lawsuit-llama-libgen>;

SCHAUL K., CHEN S. and TIKU N., ‘Inside the secret list of websites that make AI like ChatGPT sound smart’, *Washington Post* 19 april 2023, <https://www.washingtonpost.com/technology/interactive/2023/ai-chatbot-learning/>;

AUTHORS GUILD, ‘Meta’s Massive AI Training Book Heist: What Authors Need to Know’, 20 maart 2025, <https://authorsguild.org/news/meta-libgen-ai-training-book-heist-what-authors-need-to-know/>;

Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html.

¹³ Zie bijvoorbeeld: SENFTLEBEN M., ‘Generative AI and Author Remuneration’, *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 54, 2023, 1535-1560, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4478370>; SENFTLEBEN M., ‘AI Act and Author Remuneration - A Model for Other Regions?’, 24 februari 2024, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4740268>; MORATTIS M.,

30 miljard dollar. Deze historische mijlpaal bracht Anthropic officieel voorbij OpenAI, dat in dezelfde periode ongeveer 25 miljard dollar aan jaarlijkse omzet rapporteerde.¹⁴ Auteurs en uitgevers worden niet alleen geconfronteerd met inkomstenderving, maar ook met potentiële marktverstoring.¹⁵ In het debat wordt immers aangevoerd dat generatieve AI aan een razendsnel tempo nieuwe inhoud produceert, die rechtstreeks concurreert met de gebruikte werken van menselijke rechthebbenden¹⁶, waaronder schrijvers en literair vertalers^{17, 18}. Deze evolutie voedt het bredere debat rond de zogenoemde *value gap*. Zij roept de vraag op of het huidige auteursrecht adequaat kan inspelen op structurele verschuivingen in de creatieve waardeketen, zonder de technologische ontwikkeling van generatieve AI onnodig te belemmeren.

4. Eén van de eerste en meest zichtbare maatschappelijke weerstand tegen de opkomst van generatieve AI binnen het creatieve werk van schrijvers, was de staking van de *Writers Guild of America*. Begin mei 2023 eisten circa 11.500 scenarioschrijvers bescherming tegen het gebruik van AI bij de totstandkoming van scripts. Zij vreesden baanverlies en devaluatie van hun menselijk vakmanschap.¹⁹ Een vliegtuig dat

‘AI and Copyright Towards the Introduction of an EU Remuneration Right’, 14 juli 2024, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5268064>.

¹⁴ NUNEZ M., ‘Anthropic says it hit a \$30 billion revenue run rate after ‘crazy’ 80x growth’, *Venturebeat* 8 mei 2026, <https://venturebeat.com/technology/anthropic-says-it-hit-a-30-billion-revenue-run-rate-after-crazy-80x-growth>.

¹⁵ ROSCOE J., ‘AI-Generated Books of Nonsense Are All Over Amazon’s Bestseller Lists’, *VICE* 28 juni 2023, <https://www.vice.com/en/article/ai-generated-books-of-nonsense-are-all-over-amazons-bestseller-lists/>; CECCO L., ‘Death of the narrator? Apple unveils suite of AI-voiced audiobooks’, *The Guardian* 4 januari 2023, <https://www.theguardian.com/technology/2023/jan/04/apple-artificial-intelligence-ai-audiobooks>; CUTHBERTSON A., ‘Hundreds of AI-written books flood Amazon’, *The Independent* 22 februari 2023, <https://www.independent.co.uk/tech/ai-author-books-amazon-chatgpt-b2287111.html>; BASTIAN M., ‘Amazon is still struggling to stem the flood of AI-generated fake books’, *The Decoder* 17 augustus 2025, <https://the-decoder.com/amazon-is-still-struggling-to-stem-the-flood-of-ai-generated-fake-books/>; KOZLOWSKI M., ‘AI e-books flood Amazon, ruining the customer experience’, *Good e-Reader* 13 september 2025, <https://goodereader.com/blog/e-book-news/ai-e-books-flood-amazon-ruining-the-customer-experience>; PALMER A., ‘People are using A.I. chatbots to write Amazon reviews’, *CNBC* 25 april 2023, <https://www.cnbcm.com/2023/04/25/amazon-reviews-are-being-written-by-ai-chatbots.html>.

¹⁶ BENSINGER G., ‘Focus: ChatGPT launches boom in AI-written e-books on Amazon’, *Reuters* 21 februari 2023, <https://www.reuters.com/technology/chatgpt-launches-boom-ai-written-e-books-amazon-2023-02-21/>; CREAMER E., ‘Amazon restricts authors from self-publishing more than three books a day after AI concerns’, *The Guardian* 20 september 2023, <https://www.theguardian.com/books/2023/sep/20/amazon-restricts-authors-from-self-publishing-more-than-three-books-a-day-after-ai-concerns>; LUTKEVICH B. en HEATON R., ‘AI lawsuits explained: Who’s getting sued?’, 7 juli 2025, <https://www.techtarget.com/whatis/feature/AI-lawsuits-explained-Whos-getting-sued>.

¹⁷ Zie: SOCIETY OF AUTHORS, ‘SoA survey reveals a third of translators and quarter of illustrators losing work to AI’, 11 april 2024, <https://societyofauthors.org/2024/04/11/soa-survey-reveals-a-third-of-translators-and-quarter-of-illustrators-losing-work-to-ai/>; EWC, ‘SoA Survey UK: A third of translators and quarter of illustrators losing work to AI’, 9 mei 2024, <https://europeanwriterscouncil.eu/soa-survey-uk-ai-2024/>; AMAZON, ‘Amazon introduces Kindle Translate, an AI-powered translation service for authors to reach global readers’, 6 november 2025, <https://www.aboutamazon.com/news/books-and-authors/amazon-kindle-translate-books-authors>.

¹⁸ STRUIJKE S., ‘De impact van generatieve AI op werk en inkomen in de culturele en creatieve sector’, Boekmanstichting, 2025, <https://www.boekman.nl/verdieping/de-impact-van-generatieve-ai-op-werk-en-inkomen-in-de-culturele-en-creatieve-sector/>; zie hierover ook het jaarrapport van de Nederlandse Boekmanstichting op <https://www.cultuurmonitor.nl/domein/letteren/>; VAN MALDEREN S., ‘Duizenden boeken te koop in webshops die volledig met AI geschreven zijn: “Er is geen enkele waarschuwing”’, *Het Laatste Nieuws* 13 mei 2026, <https://www.hln.be/wetenschap/duizenden-boeken-te-koop-in-webshops-die-volledig-met-ai-geschreven-zijn-er-is-geen-enkele-waarschuwing>.

¹⁹ GOLDSTEIN P., ‘The Writers’ Strike Four Months In: Stanford’s Paul Goldstein on Artificial Intelligence and the Creative Process’, *Stanford Law School* 5 september 2023, <https://law.stanford.edu/2023/09/05/the-writers-strike-four-months-in-stanfords-paul-goldstein-on-artificial-intelligence-and-the-creative-process/>; WYNTER S., ‘Rewriting the Script: The Writers Guild’s Next Act’, *The Columbia Journal of Law & the Arts* 4 oktober 2023, <https://journals.library.columbia.edu/index.php/lawandarts/announcement/view/646>.

boven de grote Hollywoodstudio's cirkelde, droeg de boodschap: "*Pay the writers, you AI-holes!*".²⁰ Na een staking van bijna vijf maanden, werd een akkoord bereikt over de inzet van AI in het schrijfproces.²¹ Hoewel deze staking geografisch beperkt bleef tot Hollywood en uitsluitend scenarioschrijvers betrof, werd de impact wereldwijd gevoeld. Zij dwong tot reflectie over een fundamentele vraag, die ook binnen de Europese context aan relevantie won: op welke wijze kan menselijke creativiteit juridisch worden beschermd in een tijdperk van algoritmische contentproductie?

5. Het economische en culturele belang van de Europese boekensector versterkt de relevantie van voormelde fundamentele vraag. De uitgeverijsector is één van de grootste culturele sectoren van Europa, met een geschatte marktwaarde van meer dan 36 miljard euro.²² De Europese boekensector is ongelooflijk rijk en divers. Zij publiceert jaarlijks meer dan 575.000 titels (in 2024: 580.000 titels). In de gehele boekenwaardeketen zijn meer dan een half miljoen mensen werkzaam.²³ Auteurs vormen daarbij de onmisbare ruggengraat van deze Europese boekeconomie.

6. De noodzaak van menselijke creativiteit voor generatieve AI is ook een technische aangelegenheid. Onderzoek van de Universiteit van Stanford toont aan dat LLM's structureel afhankelijk blijven van een continue aanvoer van authentieke, door mensen geschreven teksten van hoge kwaliteit. Wanneer synthetische, door AI-gegenereerde inhoud als trainingsmateriaal wordt ingezet, treedt kwaliteitsdegradatie op of stort het model in. De literatuur duidt dit fenomeen aan als *model collapse*.²⁴ Dit gegeven suggereert dat menselijke auteurs niet alleen cultureel en economisch, maar ook vanuit technologisch perspectief een blijvende en mogelijk belangrijke rol spelen binnen duurzame AI-innovatie.

Een bijkomend technisch-juridisch probleem betreft het onomkeerbare karakter van AI-training: éénmaal een AI-model op een bepaald literair werk is getraind, kan de daarin opgeslagen kennis niet zonder meer selectief worden verwijderd. Het zogenaamde *machine unlearning* vereist een buitengewoon

²⁰ DEL BARCO M., 'Striking Hollywood scribes ponder AI in the writer's room', *NPR* 18 mei 2023, <https://www.npr.org/2023/05/18/1176876301/striking-hollywood-writers-contemplate-ai>.

²¹ WRITERS GUILD OF AMERICA (WGA), 'Summary of the 2023 WGA MBA', 2023, <https://www.wgacontract2023.org/the-campaign/summary-of-the-2023-wga-mba>; CEFOLA M., 'Hollywood Shutdown: The WGA Writers Strike and Its Implications', *Cornell undergraduate law & society review* 17 juni 2023, <https://www.culsr.org/articles/hollywood-shutdown-the-wga-writers-strike-and-its-implications-nsw66>.

²² Boeken en uitgeverijen, EUROPESE COMMISSIE, 10 juli 2024, <https://culture.ec.europa.eu/nl/cultural-and-creative-sectors/books-and-publishing>; FEDERATION OF EUROPEAN PUBLISHERS (FEP), 'European Book Publishing Statistics 2024', 21 november 2025, <https://www.fep-fee.eu/European-Book-Publishing-Statistics-2024>.

²³ FEP, 'European Book Publishing Statistics 2024', 21 november 2025, <https://www.fep-fee.eu/European-Book-Publishing-Statistics-2024>.

²⁴ ALEMOHAMMAD S., CASCO-RODRIGUEZ J., LUZI L., e.a., 'Self-Consuming Generative Models Go MAD', 4 juli 2023, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2307.01850>; SHUMAILOV I., SHUMAYLOV Z., ZHAO Y., e.a., 'AI models collapse when trained on recursively generated data', *Nature* 631, 2024, <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07566-y>; Zie ook: EUIPO, 'Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective', 12 mei 2025, <https://www.euipo.europa.eu/pt/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>, een studie gepubliceerd door EUIPO, waarin wordt erkend dat "toegang tot hoogwaardige content essentieel is voor de ontwikkeling van GenAI-diensten"; DUPRÉ M.H., 'AI Loses Its Mind after Being Trained on AI-Generated Data', *Futurism* 12 juli 2023, <https://futurism.com/ai-trained-ai-generated-data>.

kostbaar en technisch complex hertrainingsproces, dan wel een fundamentele herziening van de modelarchitectuur.²⁵ Dit roept vragen op omtrent de beschikbaarheid van duidelijke *ex ante*-normen en de effectiviteit van *ex post*-handhaving van auteursrechten.

7. De problematiek van het gebruik van schaduwbibliotheken kwam scherp in de publieke belangstelling door de Amerikaanse rechtszaak *Kadrey v. Meta Platforms, Inc.*²⁶ Schrijvers, onder wie de auteur Richard Kadrey, klaagden Meta aan wegens schending van hun auteursrecht. In de loop van die procedure werd aangevoerd dat Meta miljoenen werken van het piraterijplatform LibGen had gedownload voor de training van haar Llama-model.²⁷ LibGen herbergt miljoenen wetenschappelijke en literaire werken, waaronder ook talrijke Europese en Belgische titels. De onthullingen in die procedure leidden tot toenemende bezorgdheid en mobilisatie binnen de Europese literaire gemeenschap²⁸, in het bijzonder nadat het Amerikaanse tijdschrift *The Atlantic* er in maart 2025 in slaagde de door Meta gebruikte dataset publiek te maken.²⁹ Dit resulteerde in hetzelfde jaar in een Franse rechtszaak. Het *Syndicat national de l'édition* (hierna: SNE) en de auteursorganisaties *Syndicat national des auteurs et des compositeurs* (hierna: SNAC) en *Société des Gens de Lettres* (hierna: SGDL) dagvaardden Meta wegens het gebruik van auteursrechtelijk beschermde literaire werken van Franse auteurs voor de training van haar generatieve AI-model Llama, zonder toestemming of vergoeding.³⁰ Ook tal van Belgische schrijvers –onder meer Tom Lanoye, Dimitri

²⁵ LIU K.Z., 'Machine Unlearning in 2024', *Stanford Computer Science* mei 2024, <https://ai.stanford.edu/~kzliu/blog/unlearning>; Zie ook: ELDAN R. en RUSSINOVICH M., 'Who's Harry Potter? Approximate Unlearning in LLMs', 3 oktober 2023, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2310.02238>.

²⁶ *Kadrey v. Meta Platforms, Inc.*, No. 3:23-cv-03417 (N.D. Cal.), <https://www.courtlistener.com/docket/67569326/kadrey-v-meta-platforms-inc/>.

²⁷ HELDRUP T., 'Report on pirated content used in the training of generative AI', *Danish Rights Alliance* maart 2025, <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2025/03/Report-on-pirated-content-used-in-training-of-AI.pdf>; RIGHTS ALLIANCE, 'Artificial Intelligence and Copyright', <https://rettighedsalliancen.com/artificial-intelligens-and-copyright/>; Meta had ook reeds erkend Books3 gebruikt te hebben om Llama modellen 1-3 te trainen. Zie *Meta Platforms, Inc.*, processtuk in *Kadrey v. Meta Platforms, Inc.*, No. 3:23-cv-03417 (N.D. Cal.), p. 6, <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cand.415175/gov.uscourts.cand.415175.443.0.pdf>.

²⁸ CREAMER E., 'Meta has stolen books': authors to protest in London against AI trained using 'shadow library', *The Guardian* 3 april 2025, <https://www.theguardian.com/books/2025/apr/03/meta-has-stolen-books-authors-to-protest-in-london-against-ai-trained-using-shadow-library>; De Irish Writers Union publiceerde een open brief waarin Meta werd beschuldigd van het „stelen van Ierse literatuur“: IRISH WRITERS UNION, 'Protest Meta's Theft of Irish Writing', <https://my.uplift.ie/petitions/protest-meta-s-theft-of-irish-writing>; Fairly Trained, initiatief over ethische AI-training, <https://www.fairlytrained.org/about>; In april 2025 stuurde Creators for Europe United een open brief aan de Europese Commissie met de titel "Bescherm de creatieve ziel van Europa, bescherm Europese waarden en werken", waarin werd aangedrongen op onmiddellijke maatregelen om een eerlijke, transparante en wettelijk conforme ontwikkeling van AI te waarborgen: CREATORS FOR EUROPE UNITED, Open letter to Executive Vice-President of the European Commission for Tech Sovereignty, Security and Democracy, 25 april 2025, <https://creators-for-europe-united.eu/>.

²⁹ REISNER A., 'Search LibGen, the Pirated-Books Database That Meta Used to Train AI', *The Atlantic* 20 maart 2025, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2025/03/search-libgen-data-set/682094/>.

³⁰ INTERNATIONAL PUBLISHERS ASSOCIATION (hierna: IPA), 'France: Authors and Publishers Unite in Lawsuit against Meta to Protect Copyright from Infringement by Generative AI Developers', 18 maart 2025, <https://internationalpublishers.org/france-authors-and-publishers-unite-in-lawsuit-against-meta-to-protect-copyright-from-infringement-by-generative-ai-developers/>; SYNDICAT NATIONAL DE L'ÉDITION (SNE), 'Authors and Publishers Unite in Lawsuit against Meta to Protect Copyright from Infringement by Generative AI Developers', 18 maart 2025, <https://www.sne.fr/press-release-authors-and-publishers-unite-in-lawsuit-against-meta-to-protect-copyright-from-infringement-by-generative-ai-developers/>; SNE, 'Unis, auteurs et éditeurs assignent Meta pour imposer le respect du droit d'auteur aux développeurs d'outils d'intelligence artificielle générative', 22 mei 2025, <https://www.sne.fr/actu/unis-auteurs-et-editeurs-assignent-meta-pour-imposer-le-respect-du-droit-dauteur-aux-developpeurs-doutils-dintelligence-artificielle-generative/>.

Verhulst, Jeroen Olyslaegers, Stefan Hertmans, Kristien Hemmerechts, Herman Brusselmans en Saskia De Coster- troffen hun werken aan in de door *The Atlantic* publiek gemaakte dataset.³¹ Dit leidde in juli 2025 tot een Belgische procedure. Librius, de beheersvennootschap van de Vlaamse boekuitgevers, diende een eenzijdig verzoekschrift in bij de voorzitter van de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank te Brussel. Samen met haar Franstalige zustervennootschap Copiebel en de belangenverenigingen van uitgevers en auteurs Groep Algemene Uitgevers (hierna: GAU)³², Groep Educatieve en Wetenschappelijke Uitgevers (hierna: GEWU)³³, Vlaamse Auteursvereniging (hierna: VAV)³⁴ en de Franstalige collega's ADEB³⁵ en Scam³⁶, verzocht Librius om de toegang tot de schaduwbibliotheken - waaronder LibGen- te blokkeren (hierna: de Librius-zaak).^{37,38}

8. De juridische context in Europa verschilt evenwel wezenlijk van die in de Verenigde Staten. In de Verenigde Staten wordt het gebruik van beschermde werken in bepaalde omstandigheden toegestaan via de *fair use*-doctrine. Dit is een wettelijke verdedigingsgrond gecodificeerd in 17 U.S.C. § 107, die op basis van vier factoren een evenwicht zoekt tussen auteursrechtelijke bescherming en maatschappelijke belangen. Het Amerikaanse recht laat alzo ruimte voor ongeschreven uitzonderingen op grond van *fair use* ('rechtmatig gebruik'). Dit maakt een flexibele, op de omstandigheden van het geval gerichte afweging

³¹ DE RIJKE J., 'Meta steelt boeken om AI-model te bouwen: "We zijn grondstof voor systemen die ons proberen ten gronde te richten"', *De Morgen* 7 april 2025, <https://www.demorgen.be/nieuws/meta-steelt-boeken-om-ai-model-te-bouwen-we-zijn-grondstof-voor-systemen-die-ons-proberen-ten-gronde-te-richten~bc51c480/>; DECKMYN D., 'Kristien Hemmerechts en andere schrijvers woedend over gebruik van hun werk om AI te trainen', *De Standaard* 4 april 2025, <https://www.standaard.be/media-en-cultuur/kristien-hemmerechts-en-andere-schrijvers-woedend-over-gebruik-van-hun-werk-om-ai-te-trainen/53054925.html>.

³² De Groep Algemene Uitgevers (GAU) is de beroepsorganisatie voor uitgevers en boekenimporteurs/distributeurs van algemene fictie en non-fictie boeken, strips en kinderboeken. Zij dienen een zetel te hebben in Vlaanderen of het Brussels Gewest. Zie: <https://www.algemene-uitgevers.be/>.

³³ De Groep Educatieve en Wetenschappelijke Uitgevers (GEWU) is de beroepsorganisatie die de belangen behartigt van uitgeverijen actief in het educatieve, wetenschappelijke, professionele en informatieve domein in Vlaanderen. Zie: <https://www.gewu.be/>.

³⁴ De Vlaamse Auteursvereniging (VAV) is de belangenvereniging van en voor Vlaamse auteurs. Ze vertegenwoordigt zowel auteurs van proza, poëzie, toneel, scenario's, kinder- en jeugdliteratuur, literaire non-fictie en strips als illustratoren en literair vertalers. Zie: <https://auteursvereniging.be/>.

³⁵ De Vereniging van Belgische Uitgevers (ADEB), de representatieve beroepsorganisatie van de Franstalige Belgische uitgevers, verenigt en ondersteunt meer dan 90 kleine, middelgrote en grote uitgeverijen, uit alle sectoren. Daarnaast omvat zij ook professionele distributeurs en verspreiders van Franstalige uitgaven. Zie: <https://www.adeb.be/>.

³⁶ Scam is een niet-commerciële burgerlijke collectieve vennootschap zonder winstoogmerk die de auteursrechten of royalty's beheert voor auteurs binnen de categorieën audiovisuele documentaire en radiodocumentaire, literatuur en andere geschriften, beelden, illustraties en foto's, wetenschappelijk en pedagogisch werk, multimedia en non-fictie. Zie: <https://nl.scam.be/>.

³⁷ LIBRIUS, 'Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel geeft Librius en andere eisers gelijk in de strijd tegen verspreiders van illegale content', *Librius* 17 juli 2025, <https://www.librius.be/nieuws/nederlandstalige-ondernemingsrechtbank-brussel-geeft-librius-en-andere-eisers-gelijk-in-de-strijd-tegen-verspreiders-illegale-content>;

Beschikking voorzitter Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel 16 juli 2025, <https://www.librius.be/document/Beschikking-B-25-00051.pdf>; ADEB, 'Le tribunal de Bruxelles donne raison à l'ADEB, à COPIEBEL et à d'autres plaignants dans leur lutte contre les distributeurs de contenus illégaux',

https://www.sacd.be/images/Documents_SACD/ADEB-Copiebel-Action-en-cessation-contre-sites-pirates-IA-Jugement-favorable-Trib-entr-Bxls-16-07-2025.pdf; SACD, 'Action en justice contre les sites pirates : le tribunal donne raison aux éditeurs et aux auteurs', 24 juli 2025, <https://www.sacd.be/fr/actualites/action-en-justice-contre-les-sites-pirates-le-tribunal-donne-raison-aux-editeurs-et-aux-auteurs>;

SCAM, 'Action en justice contre les sites pirates : le tribunal donne raison aux éditeurs et aux auteurs', 24 juli 2025, <https://www.scam.be/actualites-ressources/action-contre-sites-pirates/>.

³⁸ Zie *infra* nrs. 109-110.

mogelijk.³⁹ Het Europese auteursrechtelijke kader, dat in hoge mate geharmoniseerd is, hanteert daarentegen een gesloten systeem van limitatief opgesomde en strikt afgebakende uitzonderingen op het auteursrecht.⁴⁰ De voor AI-training meest relevante uitzondering is de commerciële tekst- en datamining-exceptie (hierna: TDM-exceptie of TDM-uitzondering)⁴¹. Deze exceptie is terug te vinden in artikel 4 van de Richtlijn (EU) 2019/790 inzake auteursrecht en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt (hierna: DSM-richtlijn⁴²). De bepaling beperkt de exceptie uitdrukkelijk tot werken die ‘rechtmatig toegankelijk’ zijn. In het licht van het gebruik van schaduwbibliotheken, zoals LibGen, vraagt de precieze reikwijdte van dit begrip om nadere duiding. Daarnaast verplicht de Verordening (EU) 2024/1689 betreffende kunstmatige intelligentie (hierna: AI-verordening) aanbieders van AI-modellen voor algemene doeleinden (hierna: GPAI-modellen)⁴³ tot transparantie over de gebruikte trainingsdata en tot naleving van het auteursrecht. Dit roept de vraag op in hoeverre het niet-transparante gebruik van schaduwbibliotheken voor AI-training verenigbaar is met deze nieuwe verplichtingen. Tot slot stelt zich ook de vraag of de bestaande juridische handhavingsmechanismen toereikend zijn om rechthebbenden effectief te beschermen.

1.2 Hoofdonderzoeksvraag en deelvragen

9. Tegen de achtergrond van de hierboven geschetste technologische en juridische ontwikkelingen, formuleert deze masterproef de volgende centrale hoofdonderzoeksvraag:

In welke mate is het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken uit digitale schaduwbibliotheken, zoals LibGen, voor de training van commerciële AI-modellen verenigbaar met het huidige Europese auteursrechtelijke kader en is dit huidige kader toereikend?

Deze vraag heeft een evaluerend karakter en vraagt om een afweging van normatieve grondslagen, juridische kwalificaties en praktische implicaties.

³⁹ Zie 17 U.S.C. § 107.

⁴⁰ Zie o.m. de uitzonderingen in Richtlijn 2001/29/EG (Infosoc-richtlijn) en in Richtlijn (EU) 2019/790 (DSM-richtlijn).

⁴¹ Zie SENFTLEBEN M., ‘The TDM Opt-Out in the EU - Five Problems, One Solution: Why the EU Should Introduce a Remuneration Right for Text and Data Mining Instead of Relying on the Rights Reservation Option under Article 4 CDSMD’, *Kluwer Copyright Blog* 22 april 2025, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/the-tdm-opt-out-in-the-eu-five-problems-one-solution/>, stelt dat artikel 4 *de facto* is uitgegroeid tot de rechtsgrondslag voor commerciële AI-training in de EU, ondanks dat deze bepaling niet met dat oogmerk is ontworpen.

⁴² Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG (‘DSM-richtlijn’), *Pb.L.* 17 mei 2019, L 130/92.

⁴³ Voor een definitie van een ‘AI-model voor algemene doeleinden’, zie Art. 3, 63) AI-verordening.

10. Om haar systematisch en onderbouwd te beantwoorden, wordt het onderzoek gestructureerd aan de hand van vijf deelonderzoeksvragen:

1. **Welke bepalingen van de DSM-richtlijn en de Belgische implementatiewetgeving reguleren TDM en hoe definiëren zij het begrip ‘rechtmatig toegankelijke werken’?** Deze beschrijvende en verklarende vraag brengt het toepasselijke normatieve kader in kaart en legt de basis voor de interpretatie van de TDM-exceptie van art. 4 DSM-richtlijn.
2. **Wat is de juridische kwalificatie van LibGen en vergelijkbare schaduwbibliotheken onder het Europese auteursrecht en welke gevolgen heeft die kwalificatie voor de rechtmatigheid van toegang tot de daarin vervatte werken?** Deze vraag biedt de noodzakelijke feitelijke en juridische grondslag door de aard van LibGen als bronplatform te kwalificeren in het licht van het toepasselijke Europese auteursrecht.
3. **Kan een commercieel AI-bedrijf zich beroepen op de TDM-exceptie van art. 4 DSM-richtlijn bij het gebruik van schaduwbibliotheken voor de training van generatieve AI-modellen?** Deze evaluerende vraag richt zich op de toepassing van het normatieve kader op de concrete handelwijze van AI-aanbieders, met inbegrip van de implicaties van de juridische status van LibGen voor het gebruik van haar inhoud.
4. **Hoe verhoudt de Europese benadering zich tot de Amerikaanse *fair use*-doctrine?** Deze rechtsvergelijkende vraag biedt een kritisch referentiekader voor de beoordeling van de Europese benadering en is essentieel voor een volledige beoordeling van de centrale onderzoeksvraag.
5. **Welke handhavingsmechanismen bestaan in Europa om rechthebbenden, direct of indirect, te beschermen tegen het gebruik van schaduwbibliotheken voor AI-training en is het huidige handhavingskader toereikend?** Deze vraag voegt een praktische dimensie toe door de effectiviteit van de relevante handhavingsinstrumenten te analyseren. Er gaat ondermeer bijzondere aandacht naar de nieuwe Belgische procedure op eenzijdig verzoekschrift van artikel XVII.34/1 van het Wetboek van Economisch Recht (hierna: WER)⁴⁴ en de concrete toepassing daarvan in de Librius-zaak.⁴⁵

De opeenvolgende deelvragen structureren het betoog van normatieve afbakening, naar juridische toepassing en kritische evaluatie.

⁴⁴ Art. XVII.34/1 Wetboek van economisch recht, BS 29 maart 2013, 19975.

⁴⁵ LIBRIUS, ‘Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel geef Librius en andere eisers gelijk in de strijd tegen verspreiders illegale content’, *Librius* 17 juli 2025, <https://www.librius.be/nieuws/nederlandstalige-ondernemingsrechtbank-brussel-geef-librius-en-andere-eisers-gelijk-in-de-strijd-tegen-verspreiders-illegale-content>.

1.3 Onderzoeksdoelstellingen

11. Het **overkoepelende doel** van dit onderzoek bestaat erin meer inzicht te verkrijgen omtrent (i) de juridische toelaatbaarheid van het gebruik door commerciële AI-aanbieders van auteursrechtelijk beschermde literaire werken, afkomstig uit schaduwbibliotheken, voor de training van generatieve AI-modellen, binnen het bestaande Europese auteursrechtelijke kader en (ii) de toereikendheid van dit bestaande kader.

12. Het onderzoek beperkt zich uitdrukkelijk tot de auteursrechtelijke dimensie van de input- of trainingsfase van commerciële generatieve AI-modellen. Het richt zich uitsluitend op tekstuele literaire werken, die via digitale schaduwbibliotheken worden aangeboden. Rechtmatig toegankelijke werken, wetenschappelijke literatuur, pers- en nieuwsmediacontent en andere categorieën van content (zoals beeldmateriaal, audiovisuele werken of muzikale werken) vallen buiten het bestek van dit onderzoek. Ook de toegang tot trainingsdata voor wetenschappelijk onderzoek, onderwijsdoeleinden of niet-commerciële innovatie, wordt niet besproken in dit onderzoek. Evenmin gaat het onderzoek in op de auteursrechtelijke kwalificatie van door AI gegenereerde output. Deze afbakening waarborgt juridische diepgang, conceptuele precisie en methodologische coherentie.

13. Binnen dit kader worden de volgende **specifieke doelstellingen** nagestreefd.

- **Doelstelling 1: Juridische kwalificatie en normatieve toepasbaarheid.** Aan het einde van dit onderzoek is een gedocumenteerde juridische beoordeling beschikbaar omtrent de verenigbaarheid van het gebruik van werken uit schaduwbibliotheken voor commerciële AI-training met het Europese auteursrechtelijke kader, met inbegrip van een interpretatie van ‘rechtmatig toegankelijke werken’ in de zin van artikel 4 DSM-richtlijn in het kader van AI-training.
- **Doelstelling 2: Rechtsvergelijkende en handhavingsanalyse.** Aan het einde van dit onderzoek is beoordeeld in hoeverre de Amerikaanse *fair use*-doctrine relevante inzichten biedt voor het Europese normatieve kader. Ook in hoeverre de bestaande Europese en Belgische handhavingsmechanismen, waaronder de procedure van artikel XVII.34/1 WER, een effectief instrument vormen tegen het gebruik van schaduwbibliotheken door AI-aanbieders.
- **Doelstelling 3: Normatieve evaluatie.** De beoordeling van de problematiek van AI-training op werken uit schaduwbibliotheken gebeurt op basis van de criteria legaliteit, effectiviteit en billijkheid⁴⁶; waar mogelijk, formuleert de masterproef concrete beleidsaanbevelingen, relevant voor beleidsmakers, rechthebbenden en AI-aanbieders die opereren op de Europese markt.

⁴⁶ Zie *infra* nr. 18.

1.4 Methodologie, afbakening en structuur van het onderzoek

14. Dit onderzoek hanteert een doctrinaire, analytische en normatieve benadering, conform de klassieke methode in het juridisch wetenschappelijk onderzoek, aangevuld met een gerichte rechtsvergelijking.

15. Voor deelvragen 1, 2, 3 en 5 gebeurt een doctrinaire analyse om de relevante rechtsregels te identificeren, te systematiseren en te interpreteren. De nadruk ligt op **primaire rechtsbronnen**, waaronder het Belgische WER⁴⁷, de Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (hierna: InfoSoc-richtlijn)⁴⁸, de DSM-richtlijn en de AI-verordening. Deze bronnen worden aangevuld met **secundaire rechtsbronnen**, waaronder academische literatuur, officiële beleidsdocumenten en rapporten van de World Intellectual Property Organization (hierna: WIPO), het European Union Intellectual Property Office (hierna: EUIPO) en sectorale organisaties waaronder de European Writers' Council (hierna: EWC)⁴⁹ en studies van het Europees Parlement.

16. Naast de doctrinaire component omvat het onderzoek een analyse van relevante rechtspraak op drie niveaus. Op **Belgisch niveau** onderzoekt deze masterproef de rechtspraak van de voorzitter van de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank te Brussel, om te beoordelen hoe de Belgische rechter digitale schaduwbibliotheken kwalificeert en welke rechtsmiddelen daartegen beschikbaar zijn. Op **EU-niveau** besteedt het onderzoek bijzondere aandacht aan lopende procedures, waaronder *SNE e.a. v. Meta Platforms Inc.* (Tribunal judiciaire de Paris) en de prejudiciële verwijzing in *Like Company v. Google Ireland Limited* voor het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: HvJ EU). Op **internationaal niveau** analyseert de masterproef relevante Amerikaanse rechtspraak, waaronder *Kadrey v. Meta Platforms, Inc.* en *Bartz v. Anthropic PBC*. Deze meerlagige rechtspraakstudie verschaft inzicht in zowel de interpretatieve speelruimte van de bestaande rechtsregels, als in de wijze waarop rechterlijke instanties omgaan met de feitelijke complexiteit van AI-training.

17. Met betrekking tot deelvraag 4 voert het onderzoek een gerichte rechtsvergelijking uit tussen het Europese auteursrechtelijke kader en de Amerikaanse *fair use*-doctrine. De vergelijking blijft beperkt tot elementen die functioneel bijdragen aan de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag. De relevantie van de Amerikaanse benadering vloeit voort uit drie overwegingen: (i) de fundamenteel andere

⁴⁷ Wet 28 februari 2013 tot invoering van het Wetboek van Economisch Recht, BS 29 maart 2013.

⁴⁸ Richtlijn 2001/29/EC van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij ('InfoSoc-richtlijn'), Pb. 2001, L 167, 10.

⁴⁹ De European Writers' Council (EWC) is een non-profit en niet-gouvernementele federatie die momenteel bestaat uit 52 nationale beroepsverenigingen en vakbonden van schrijvers en literaire vertalers in 34 Europese landen. Deze landen omvatten de lidstaten van de Europese Unie, de EER-landen IJsland en Noorwegen, evenals Belarus, Montenegro, Noord-Macedonië, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk. De leden van de EWC vertegenwoordigen meer dan 250.000 professionele auteurs in de tekst- en boekensector, die samen schrijven en publiceren in 37 talen. Zie: <https://europeanwriterscouncil.eu/>.

beoordelingsmethode die *fair use* hanteert ten opzichte van het Europese gesloten uitzonderingsstelsel; (ii) de omstandigheid dat het gebruik van LibGen als trainingsbron expliciet aan het licht kwam in *Kadrey v. Meta*, een zaak die als katalysator fungeerde voor Europese procedures, waaronder *SNE v. Meta* en de Librius-zaak; en (iii) het gegeven dat Belgische auteurs en uitgevers eventueel een recht op vergoeding hebben op basis van de schikking in *Bartz v. Anthropic*, wat illustreert dat ontwikkelingen in de Amerikaanse rechtssfeer directe gevolgen kunnen hebben voor Europese rechthebbenden.

18. De beoordeling van het gebruik van literaire werken uit schaduwbibliotheken voor AI-training gebeurt in dit onderzoek aan de hand van drie normatieve criteria: (i) *Legaliteit*, te weten de verenigbaarheid met het geldende Unierecht en de mate van rechtszekerheid die het biedt; (ii) *Effectiviteit*, te weten de feitelijke handhaafbaarheid van het normatieve kader (mate waarin normen afdwingbaar zijn en rechthebbenden effectief beschermen); en (iii) *Billijkheid*, te weten het evenwicht tussen de belangen van rechthebbenden, AI-aanbieders en maatschappelijke context.

19. Tenslotte verrijken professionele inzichten, verworven door de auteur in haar hoedanigheid van juridisch consultant van de Vlaamse Auteursvereniging, het onderzoek. Deze professionele betrokkenheid bij een auteursorganisatie, waarbij de auteur in beperkte mate toegang had tot niet-publieke informatie, laat de onafhankelijkheid van de juridisch-wetenschappelijke analyse onverlet. In het kader van deze masterproef, waakte de auteur strikt over de scheiding tussen deze vertrouwelijke informatie en het academisch onderzoek. Vertrouwelijke en niet-publieke gegevens werden niet aangewend als bronmateriaal en evenmin rechtstreeks geciteerd.⁵⁰ Voor zover dergelijke inzichten indirect bijdroegen tot een beter begrip van de materie, werden zij steeds kritisch getoetst aan en onderbouwd met publiek verifieerbare rechtsbronnen en informatie. Op die manier waarborgde de auteur de onafhankelijkheid, verifieerbaarheid en wetenschappelijke integriteit van de analyse.

20. De gehanteerde methodologische combinatie is noodzakelijk om de centrale onderzoeksvraag volledig en coherent te beantwoorden. De doctrinaire analyse verschaft de juridische grondslagen; het rechtspraakonderzoek verduidelijkt de toepassing van die grondslagen in AI-specifieke contexten; de rechtsvergelijking biedt een kritische referentie; en de normatieve evaluatie maakt het mogelijk lacunes in het bestaande kader te identificeren en beleidsaanbevelingen te formuleren. Tensamen waarborgen deze

⁵⁰ Bij wijze van volledigheid dient te worden gepreciseerd dat auteur in één afgebakend geval (zie *infra* nr. 98) gebruik maakte van niet-publieke informatie, met name een interne bevraging van de EWC (mei 2025). Deze bron, die uitdrukkelijk als ongepubliceerd wordt geciteerd, werd uitsluitend aangewend ter illustratie van een tendens binnen het auteursveld en niet als dragend element van de analyse. De bevindingen -waaruit onder meer blijkt dat een aanzienlijk aandeel auteurs terughoudend staat tegenover AI-licenties- werden met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd en niet los van publiek verifieerbare bevragingen gehanteerd. Het uitzonderlijke gebruik van deze informatie doet derhalve geen afbreuk aan de onafhankelijkheid, controleerbaarheid en academische integriteit van het onderzoek, dat in hoofdzaak en beslissend steunt op publiek toegankelijke bronnen.

benaderingen een gestructureerde en wetenschappelijk verantwoorde methode voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 2: Auteursrecht en AI: het toepasselijke juridische kader

21. Dit hoofdstuk brengt het Europese auteursrechtelijke kader in kaart, dat bepalend is voor de juridische beoordeling van de training van generatieve AI-modellen op literaire werken. De analyse focust op het reproductierecht, het gesloten stelsel van uitzonderingen en in het bijzonder de commerciële TDM-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn. Centraal staat de interpretatie van het vereiste van ‘rechtmatig toegankelijke werken’. Dit begrip is beslissend voor de vraag of werken, afkomstig uit schaduwbibliotheken, onder deze uitzondering kunnen vallen. De AI-verordening komt eveneens aan bod als aanvullend regulatorisch kader, maar wijzigt het auteursrechtelijke toetsingskader niet. Het hoofdstuk fungeert aldus als normatief referentiekader voor de verdere toepassing, rechtsvergelijking en handhavingsanalyse in de volgende hoofdstukken van het onderzoek.

2.1 Het reproductierecht als exclusief vermogensrecht

22. Een werk geniet auteursrechtelijke bescherming in de Europese Unie, zodra het een ‘eigen intellectuele schepping van de auteur’ vormt.⁵¹ Dit originaliteitsvereiste veronderstelt dat de auteur bij de totstandkoming van het werk ‘vrije en creatieve keuzes’ heeft gemaakt⁵², waardoor zijn persoonlijkheid daarin tot uitdrukking kan komen. Door menselijke auteurs gecreëerde literaire werken -zoals bijvoorbeeld boeken, essays en gedichten- voldoen in de regel aan dit vereiste en genieten bijgevolg auteursrechtelijke bescherming vanaf het ogenblik van hun creatie.⁵³

23. Het auteursrecht omvat zowel morele rechten als vermogensrechten.⁵⁴ De niet-geharmoniseerde morele rechten, waaronder het integriteitsrecht, vallen buiten het bestek van dit onderzoek. De vermogensrechten verlenen de auteur het exclusieve recht om zijn gecreëerde werken economisch te exploiteren en om derden bepaalde gebruikshandelingen met betrekking tot die werken toe te staan of te verbieden. In het kader van AI-training is het in de EU geharmoniseerde reproductierecht, verankerd in artikel 2 van de InfoSoc-richtlijn, van bijzonder belang.⁵⁵ Dit ruim gedefinieerde recht verschaft de auteur het uitsluitende recht om zijn werk, direct of indirect, tijdelijk of duurzaam, volledig of gedeeltelijk te reproduceren, met welke middelen en in welke vorm dan ook.⁵⁶ Dergelijke reproducties vereisen in

⁵¹ HvJ 16 juli 2009, C-5/08, ‘Infopaq International A/S/Danske Dagblades Forening’, r.o. 34-45, ECLI:EU:C:2009:465.

⁵² HvJ 1 december 2011, C-145/10, ‘Painer/Standard’, r.o. 87-92, ECLI:EU:C:2011:798; HvJ 1 maart 2012, C-604/10, ‘Football Dataco e.a.’, r.o. 38, ECLI:EU:C:2012:115.

⁵³ Zie ook Art. 2 Conventie van Bern: werken van letterkunde of kunst zijn “*alle voortbrengselen op het gebied van letterkunde, wetenschap en kunst, welke ook de wijze of de vorm van uitdrukking zijn, zoals (...)*” en art. 5(2) Conventie van Bern.

⁵⁴ VANHEES H. en GEIREGAT S., Handboek intellectuele rechten (studenteneditie 2024), LeA Publishers, 2024.

⁵⁵ MARGONI T. en KRETSCHMER M., ‘A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership, and the Future of Technology’, GRUR Int. 2022, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3886695>.

⁵⁶ Art. 2 (a) InfoSoc-Richtlijn; in België Art. XI.165, § 1, eerste lid WER.

beginsel de voorafgaande toestemming van de auteur of rechthebbende (bijvoorbeeld de uitgever).⁵⁷ Bij gebreke van toestemming, levert een reproductie een inbreuk op het auteursrecht op, tenzij een wettelijke uitzondering van toepassing is.⁵⁸

24. De InfoSoc-richtlijn onderstreept expliciet de bijzondere aard van het auteursrecht als intellectueel eigendomsrecht.⁵⁹ Het HvJ EU bevestigde in dit verband dat de voornaamste doelstelling van de richtlijn erin bestaat een hoog beschermingsniveau voor auteurs te waarborgen, zodat zij een passende beloning kunnen ontvangen voor het gebruik van hun werken, mede bij reproductie daarvan, om hun scheppende arbeid te kunnen voortzetten.⁶⁰ De training van generatieve AI-modellen impliceert, zoals uiteengezet⁶¹, het kopiëren en verwerken van grote hoeveelheden tekstuele werken in digitale vorm. Dergelijke handelingen kwalificeren in Europa -behoudens andersluidende rechterlijke interpretatie, zoals verder besproken⁶²- als reproducties in de zin van artikel 2 InfoSoc-richtlijn en vereisen in beginsel de voorafgaande toestemming van de rechthebbenden, tenzij een wettelijke uitzondering van toepassing is.⁶³

2.2 Het gesloten uitzonderingsstelsel en de driestappentoets

25. Hoewel de exclusieve rechten van auteurs een fundamentele grondslag van het Europese auteursrecht vormen, erkent de wetgever dat, onder bepaalde voorwaarden, concurrerende belangen van gebruikers - waaronder die van onderzoekers, onderwijsinstellingen en het ruimere publiek- en het algemeen belang een beperking van het auteursrechtelijk monopolie kunnen rechtvaardigen. De Europese wetgever heeft daartoe een gesloten stelsel van wettelijke uitzonderingen en beperkingen ingevoerd⁶⁴; in limitatief omschreven gevallen, kunnen gebruikers van beschermde werken handelen, zonder de voorafgaande toestemming van de rechthebbende.⁶⁵ Voor bepaalde uitzonderingen voorziet de wetgeving in een vergoedingsrecht ten gunste van deze rechthebbende. Hoewel dit systeem van een gesloten, exhaustieve lijst van uitzonderingen op EU-niveau is geharmoniseerd, behouden de lidstaten nog enige vrijheid, onder meer op het vlak van vergoeding.

⁵⁷ Zie over dit reproductierecht o.m. HvJ 16 juli 2009, C-5/08, 'Infopaq International A/S/Danske Dagblades Forening', r.o. 27-29, ECLI:EU:C:2009:465; HvJ 4 oktober 2011, C-403/08 en C-429/08, 'Football Association Premier League e.a.', r.o. 154 e.v., ECLI:EU:C:2011:631.

⁵⁸ EUIPO, Online Copyright Infringement in the European Union: Films, Music, Publications, Software and TV (2017-2023), 17, <https://www.ie-forum.be/artikelen/rapport-over-online-piraterij-en-auteursrechtinbreuken-in-europa>.

⁵⁹ Overwegingen 9 t.e.m. 11 Infosoc-richtlijn.

⁶⁰ Zie bijvoorbeeld HvJ 16 juli 2009, C-5/08, 'Infopaq International A/S/Danske Dagblades Forening', r.o. 40, ECLI:EU:C:2009:465.

⁶¹ Zie *supra* nr. 2.

⁶² Zie *infra* nrs. 48-49.

⁶³ VAN DAMME, K., Compendium Belgisch Auteursrecht, Larcier-Intersentia, 2025; VEALE M. en QUINTAIS J.P., 'The Obligations of Providers of General-Purpose AI Models (Articles 53, 54 and 56)' in MALGIERI G., GONZÁLEZ FUSTER G., MANTELERO A. en ZANFIR-FORTUNA G. (eds.), The EU Artificial Intelligence Act: A Thematic Commentary, Hart Publishing, 2026, https://doi.org/10.31219/osf.io/x7mw3_v1; Overweging 105 AI-verordening.

⁶⁴ Zie ondermeer: Art. 5 Infosoc-richtlijn (voorziet 21 uitzonderingen) en art 3 & 4 DSM-richtlijn.

⁶⁵ Overweging 31 Infosoc-richtlijn; HvJ 29 juli 2019, C-469/17, 'Funke Medien NRW', r.o. 57, ECLI:EU:C:2019:623.

26. In het arrest *ACI Adam* oordeelde het HvJ EU dat de privékopie-exceptie niet van toepassing is, wanneer de kopie wordt gemaakt uit een ‘onrechtmatige bron’; het toelaten daarvan zou de verspreiding van illegale kopieën stimuleren en de normale exploitatie van auteursrechtelijk beschermde werken ondermijnen.⁶⁶ Een uitzondering vereist een geoorloofde openbaarmaking, een legale bron. Dit betekent dat het werk met toestemming van de rechthebbende beschikbaar dient gesteld te worden, dan wel dat het werk op zijn beurt reeds publiek toegankelijk werd gemaakt op grond van een wettelijke uitzondering.⁶⁷ Hoewel het Hof in het arrest *ACI Adam* geen uitputtende criteria formuleerde voor de beoordeling van de (on)rechtmatigheid van de bron, legt de uitspraak een principieel verband tussen de herkomst van het werk en de toepasbaarheid van de uitzondering. Dit verband is, zoals verder zal worden aangetoond⁶⁸, van directe betekenis voor de vraag of AI-aanbieders zich op de commerciële TDM-uitzondering kunnen beroepen bij het gebruik van literaire werken afkomstig uit schaduwbibliotheken.

27. Dit vereiste is onlosmakelijk verbonden met de zogenaamde driestappentoets, die fungeert als overkoepelend toetsingskader voor alle wettelijke uitzonderingen op de exclusieve vermogensrechten. Deze toets is gegrond in artikel 5, lid 5 van de InfoSoc-richtlijn en gebaseerd op artikel 9, lid 2 van de Berner Conventie. De driestappentoets houdt in dat een wettelijke uitzondering op het recht van een auteursrechthebbende slechts is toegestaan, indien het gebruik van de uitzondering (i) een bijzonder geval betreft, (ii) geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk en (iii) de rechtmatige belangen van de rechthebbende niet op onredelijke wijze schaadt.⁶⁹ Nationale rechterlijke instanties dienen, bij de concrete toepassing van een uitzondering, te verifiëren of aan elk van deze voorwaarden is voldaan.

2.3 De commerciële tekst- en datamining uitzondering

2.3.1 Begrip en toepassingsvoorwaarden

28. In 2019 introduceerde de DSM-richtlijn twee verplichte wettelijke uitzonderingen op het reproductierecht ten behoeve van de nieuwe technologie van tekst- en datamining (hierna: TDM). De eerste uitzondering, artikel 3 DSM-richtlijn, is uitsluitend van toepassing op niet-commerciële onderzoeksorganisaties en instellingen voor cultureel erfgoed, die TDM verrichten met het oog op

⁶⁶ HvJ 10 april 2014, C-435/12, ‘ACI Adam BV e.a./Stichting de ThuisKopie en Stichting Onderhandelingen ThuisKopie vergoeding’, r.o. 31-41, ECLI:EU:C:2014:254; zie ook SYNODINOU T.E., ‘Lawfulness for Users in European Copyright Law: Acquis and Perspectives’, *JIPITEC* 2019, nr. 10, <https://www.jipitec.eu/jipitec/article/view/243/238>; QUINTAIS J.P. en DE LEEUW A., ‘No More Downloading from Unlawful Sources?’, *Kluwer Copyright Blog* 2014, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/no-more-downloading-from-unlawful-sources/>; DEYAERT T., ‘Schaduwbibliotheken komen aan het licht’, *Veto* november 2022, <https://www.veto.be/onderzoek/schaduwbibliotheken-komen-aan-het-licht/267871>.

⁶⁷ HvJ 29 juli 2019, C-516/17, ‘Spiegel Online’, r.o. 86-89, ECLI:EU:C:2019:625.

⁶⁸ Zie *infra* nrs. 34-38 en nrs. 57-61.

⁶⁹ Art. 9.2 Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst; art. 13 Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS); art. 10, lid 2) WIPO Copyright Treaty (WCT); art. 5.5 infoSoc-richtlijn; overweging 6 en art. 7.2 DSM-richtlijn; art. XI.192/3 WER.

wetenschappelijk onderzoek.⁷⁰ Deze absolute uitzondering valt buiten het bestek van dit onderzoek. De tweede uitzondering, artikel 4 DSM-richtlijn, heeft daarentegen een ruimer toepassingsgebied en geldt voor iedere persoon die TDM verricht, inclusief commerciële actoren en daarmee ook aanbieders van generatieve AI-modellen.⁷¹

29. Artikel 4 DSM-richtlijn laat de reproductie van rechtmatig toegankelijke werken ten behoeve van TDM toe⁷², op voorwaarde dat de rechthebbende het desbetreffende gebruik niet uitdrukkelijk en op passende wijze heeft voorbehouden, de zogenaamde *opt-out*.⁷³ Indien de rechthebbende een dergelijk geldig voorbehoud heeft gemaakt, kan de TDM-uitzondering niet worden ingeroepen en dient de gebruiker toestemming van de rechthebbende te verwerven. De DSM-richtlijn voorziet niet in een vergoedingsregeling ten gunste van de rechthebbenden, wanneer de TDM-uitzondering wél van toepassing is.⁷⁴

De twee toepassingsvoorwaarden, rechtmatige toegang en eerbiediging van het *opt-out* mechanisme, kunnen elkaar wederzijds versterken⁷⁵: de wijze waarop toegang tot beschermde werken wordt verkregen, is mede bepalend voor de vraag of van ‘rechtmatige toegang’ in de zin van artikel 4 DSM-richtlijn sprake kan zijn.

30. De techniek TDM wordt in de DSM-richtlijn gedefinieerd als een "*geautomatiseerde analysetechniek die gericht is op de ontleding van tekst en gegevens in digitale vorm*" met als doel "*informatie te genereren zoals, maar niet uitsluitend, patronen, trends en onderlinge verbanden*".⁷⁶ Deze definitie is ruim geformuleerd⁷⁷ en de reikwijdte ervan ten aanzien van AI-training behoeft nadere juridische duiding, zoals hierna uiteengezet.

2.3.2 Toepasselijkheid op generatieve AI-training

31. Er is op dit moment nog geen juridisch eenduidig antwoord op de vraag of de TDM-definitie in de DSM-richtlijn zich uitstrekt tot *alle* auteursrechtelijk relevante handelingen, die inherent zijn aan de training en ontwikkeling van generatieve AI-modellen.⁷⁸ De rechtsleer neemt uiteenlopende standpunten

⁷⁰ Art. 3 DSM-richtlijn.

⁷¹ Art. 4 DSM-richtlijn.

⁷² Art. 4.1 *in fine* DSM-richtlijn.

⁷³ Art. 4.3 DSM-richtlijn.

⁷⁴ Overweging 17 DSM-richtlijn.

⁷⁵ EUIPO, ‘Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective’, mei 2025, 41-42, <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>.

⁷⁶ Art. 2.2 DSM-richtlijn.

⁷⁷ MARGONI T. en KRETSCHMER M., ‘A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership, and the Future of Technology’, *GRUR Int.* 2022, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3886695>; VESALA J., ‘Developing Artificial Intelligence-Based Content Creation: Are EU Copyright and Antitrust Law Fit for Purpose?’, *IIC* 2023, <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01301-2>.

⁷⁸ QUINTAIS J.P., ‘Generative AI, Copyright and the AI Act’, *Computer Law & Security Review* 2025, <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2025.106107>; ABBAMONTE G., ‘The Application of the Copyright TDM Exceptions and

in. Sommige auteurs betogen dat het trainen van een AI-model niet als TDM in de zin van de DSM-richtlijn dient te worden aangemerkt, omdat de daartoe verrichte handelingen kwalitatief van een andere orde zijn dan de analysetechniek waarop de TDM-definitie oorspronkelijk was toegesneden.⁷⁹ Europarlementslid Axel VOSS wees in dit verband op de omstandigheid dat de TDM-uitzonderingen niet zijn ontworpen met het oog op grootschalige AI-training, wat naar zijn oordeel aanleiding geeft tot "aanzienlijke juridische onzekerheid".⁸⁰ Een studie van juli 2025, getiteld '*Generative AI and Copyright - Training, Creation, Regulation*', die in opdracht van het Europees Parlement op verzoek van de Commissie juridische zaken is uitgevoerd, sluit zich bij deze conclusie aan. De studie stelt dat de toepasselijkheid van het bestaande TDM-uitzonderingskader op generatieve AI-training onvoldoende is verduidelijkt.⁸¹

Zoals verder nader zal worden uiteengezet⁸², heeft het HvJ EU de mogelijkheid zich hierover uit te spreken in de zaak *Like Company v. Google Ireland Limited*.⁸³ Een rechtbank in Budapest (Hongarije) diende in april 2025 immers een verzoek om een prejudiciële beslissing in.⁸⁴ Jurisprudentiële ontwikkelingen zijn bijgevolg te verwachten omtrent de auteursrechtelijke kwalificatie van AI-training als reproductiehandeling en de toepassing van de commerciële TDM-uitzondering.⁸⁵ Daarnaast kan, in het kader van de evaluatie van de DSM-richtlijn door de Europese Commissie in de periode 2025-2027, ook een verdere verduidelijking vanuit de Commissie worden verwacht, wat mogelijk zal bijdragen tot een meer coherente en rechtszekere interpretatie van deze problematiek.⁸⁶

Transparency Requirements in the AI Act to the Training of Generative AI', *European Intellectual Property Review* 2024, 46(7), 479-487; DUSOLLIER, S. e.a., Copyright and Generative AI: Opinion of the European Copyright Society 16(1) *JIPITEC* 2025, februari 2025, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5166831>.

⁷⁹ Zie bijvoorbeeld: DORNIS T.W., 'The Training of Generative AI Is Not Text and Data Mining', *European Intellectual Property Review* 2025, 65-78, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4993782>; SAG M. en YU P.K., 'The Globalization of Copyright Exceptions for AI Training', *Emory Law Journal* 2025, <https://scholarlycommons.law.emory.edu/elj/vol74/iss5/4>; DORNIS T.W. en STOBBER S., Urheberrecht und Training generativer KI-Modelle - Technologische und juristische Grundlagen, *Nomos*, 2024, <https://ssrn.com/abstract=4946214>; ROSATI E., 'TDM exceptions (not just the three-step test) don't allow all unlicensed AI development', *IPKat* 13 oktober 2025, <https://ipkitten.blogspot.com/2025/10/tdm-exceptions-not-just-three-step-test.html>.

⁸⁰ Ontwerpverslag over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), Europees Parlement, Commissie juridische zaken, rapporteur VOSS A., EUROPEES PARLEMENT, 27 juni 2025, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/JURI-PR-775433_NL.pdf.

⁸¹ LUCCHI N., Generative AI and Copyright: Training, Creation, Regulation, Europees Parlement, Policy Department for Justice, Civil Liberties and Institutional Affairs, juli 2025, 54-55, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IUST_STU\(2025\)774095](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IUST_STU(2025)774095).

⁸² Zie *infra* nrs. 48-49.

⁸³ HACKER P., 'Copyright, AI, and the Future of Internet Search before the CJEU: Reflections on *Like Company v Google*', *VerfBlog* 17 juli 2025, <https://verfassungsblog.de/copyright-ai-cjeu/>, 10.59704/3887ddcde69e6944.

⁸⁴ Zaak C-250/25, *Like Company/Google Ireland Limited*: Verzoek om een prejudiciële beslissing ingediend door de Budapest Könyvtári Társulás (Hongarije) op 3 april 2025 - *Like Company / Google Ireland Limited*, *Pb. C* 2025, 3039, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-250/25>; ROSATI E., 'CJEU receives first referral on chatbots and copyright', *IPKat* 26 mei 2025, <https://ipkitten.blogspot.com/2025/05/cjeu-receives-first-referral-on.html>.

⁸⁵ Vgl. EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY, Comment on the request for preliminary ruling in Case C-250/25 (*Like Company*), februari 2026, <https://europeancopyrightsociety.org/wp-content/uploads/2026/03/ecs-comment-on-the-like-company-reference.pdf>.

⁸⁶ Copyright in the DSM Directive: Commission launches call for tenders for a study to support the review of the Directive, EUROPESE COMMISSIE, 12 juni 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/funding/copyright-dsm-directive-commission-launches-call-tenders-study-support-review-directive>.

32. Voortbouwend op het voorgaande dient te worden vastgesteld dat, zelfs indien artikel 4 DSM-richtlijn op AI-training van toepassing zou zijn⁸⁷, deze uitzondering pas kan ingeroepen worden door AI-aanbieders vanaf het in werking treden van artikel 4 DSM-richtlijn, met name vanaf 7 juni 2021. Daarenboven dient het betrokken gebruik steeds de driestappentoets te doorstaan.⁸⁸ Nationale rechtbanken, die belast zijn met het bepalen of een beschikbare uitzondering voor TDM in een concreet geval van toepassing is, moeten tevens beoordelen of, gelet op de omstandigheden van het geval, aan de vereisten van de driestappentoets is voldaan.⁸⁹ In het geval van generatieve AI zal de driestappentoets waarschijnlijk falen.⁹⁰ Gelet op de massale schaal van de reproductiehandelingen bij AI-training, het commerciële winstoogmerk van de betrokken AI-aanbieders en de potentieel aanzienlijke marktimpact in het nadeel van rechthebbenden, is het twijfelachtig of het gebruik van literaire werken uit schaduwbibliotheken bij grootschalige commerciële AI-training de toets zal doorstaan.

33. In het bijzonder de derde stap, met name onredelijke schade aan wettige belangen, legt beperkingen op aan een gebruik dat marktverstorende impact kan hebben.⁹¹ AI-gegenereerde content ('output'), die rechtstreeks concurreert met de gebruikte werken van de menselijke auteurs ('input'), kan de vraag en prijzen in de boekensector negatief beïnvloeden.⁹² Onderzoek van de Boekmanstichting in Nederland, een onafhankelijk kenniscentrum voor kunst- en cultuurbeleid in Nederland⁹³, bij 713 culturele professionals toont dat schrijvers en vertalers het zwaarst getroffen worden door generatieve AI. Zo rapporteert 22 procent van de schrijvers minder opdrachten (in de sector als geheel was dit percentage 18 procent), terwijl 33 procent van de vertalers een significante inkomensdaling ervaart. Freelance schrijvers en vertalers melden 28 procent inkomensverlies (ten opzichte van 12 procent bij werknemers

⁸⁷ KRETSCHMER M., MARGONI T. en ORUÇ P., 'Copyright Law and the Lifecycle of Machine Learning Models', *IIC* 2024, <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01419-3>.

⁸⁸ Overweging 6 en art. 7.2 DSM-richtlijn; DORNIS T.W. en LUCCHI N., 'Generative AI and the Scope of EU Copyright Law: A Doctrinal Analysis in Light of C-250/25', *IIC*, 14 augustus 2025 (forthcoming), <https://ssrn.com/abstract=5391439>; SENFTLEBEN M., 'Text and Data Mining, Generative AI and the Copyright Three-Step Test', *IIC* 57, 67-107, 2026, <https://doi.org/10.1007/s40319-026-01680-2>.

⁸⁹ ROSATI E., 'No step-free copyright exceptions: the role of the three-step in defining permitted uses of protected content (including TDM for AI-training purposes)', *European Intellectual Property Review* 2024, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4629528>.

⁹⁰ LUCCHI N., 'Generative AI and Copyright: Training, Creation, Regulation', Europees Parlement, Policy Department for Justice, Civil Liberties and Institutional Affairs, juli 2025, 43-44, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IUST_STU\(2025\)774095](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IUST_STU(2025)774095).

⁹¹ SENFTLEBEN M., 'GenAI and the Copyright Three-Step Test - Do TDM Exceptions for AI Training Conflict with a Work's Normal Exploitation?', *GRUR International*, 75(1), 29 augustus 2025, <https://doi.org/10.1093/grurint/ikaf113>; zie ook: HvJ 10 april 2014, C-435/12, 'ACI Adam BV e.a./Stichting de ThuisKopie en Stichting Onderhandelings ThuisKopie vergoeding', 39, ECLI:EU:C:2014:254; HvJ 26 april 2017, C-527/15, 'Stichting Brein / Filmspeler', 70, ECLI:EU:C:2017:300.

⁹² Zie bijvoorbeeld: SOCIETY OF AUTHORS, 'SoA survey reveals a third of translators and quarter of illustrators losing work to AI', 11 april 2024, <https://societyofauthors.org/2024/04/11/soa-survey-reveals-a-third-of-translators-and-quarter-of-illustrators-losing-work-to-ai/>; EWC, 'SoA Survey UK: A third of translators and quarter of illustrators losing work to AI', 9 mei 2024, <https://europeanwriterscouncil.eu/soa-survey-uk-ai-2024/>; VAN MALDEREN S., 'Duizenden boeken te koop in webshops die volledig met AI geschreven zijn: "Er is geen enkele waarschuwing"', *Het Laatste Nieuws* 13 mei 2026, <https://www.hln.be/wetenschap/duizenden-boeken-te-koop-in-webshops-die-volledig-met-ai-geschreven-zijn-er-is-geen-enkele-waarschuwing>.

⁹³ Zie: www.boekman.nl

in loondienst).⁹⁴ Ook komen bijvoorbeeld meer en meer AI-gegenereerde titels, vaak non-fictie en kinderboeken, via self-publishingplatformen⁹⁵ en distributiecatalogi ongemerkt in Vlaamse openbare bibliotheken terecht.⁹⁶ Dit heeft onder meer een negatieve impact op de auteursrechten en leenvergoeding van menselijke auteurs. Rechthebbenden derven een economisch voordeel en lijden ondermeer verlies aan licentie-inkomsten. Het invoeren van een billijk vergoedingsmechanisme als tegengewicht voor de onredelijke benadeling, zou volgens SENFTLEBEN een oplossing kunnen zijn.⁹⁷ Hoe een dergelijk systeem van billijke vergoeding er dan uit zou moeten zien, is interessant voor verder onderzoek.⁹⁸

2.4 Het begrip ‘rechtmatig toegankelijke werken’

2.4.1 Definitieproblematiek

34. De TDM-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn verleent op zichzelf begunstigden geen recht op toegang tot auteursrechtelijk beschermde werken.⁹⁹ ‘Rechtmatige toegang’ tot het bronwerk vormt een noodzakelijke, voorafgaande voorwaarde om een beroep op de TDM-uitzondering te kunnen doen.¹⁰⁰ De DSM-richtlijn definieert het begrip ‘rechtmatig toegankelijke werken’ evenwel niet¹⁰¹, noch sluit het

⁹⁴ STRUIJKE S., ‘De impact van generatieve AI op werk en inkomen in de culturele en creatieve sector’, Boekmanstichting, 2025, <https://www.boekman.nl/verdieping/de-impact-van-generatieve-ai-op-werk-en-inkomen-in-de-culturele-en-creatieve-sector/>; zie hierover ook het jaarrapport van de Nederlandse Boekmanstichting op <https://www.cultuurmonitor.nl/domein/letteren/>.

⁹⁵ Uitgeven in eigen beheer, vaak ook selfpublishing genoemd, betekent dat een auteur zelf als uitgever optreedt. De auteur neemt hierbij zowel de financiële als de inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de publicatie: van redactie en vormgeving tot productie, distributie en promotie. Er is dus geen onafhankelijke uitgeverij die de kosten of het risico draagt. Zie hierover: <https://auteursvereniging.be/auteursinfo/eigen-beheer/>.

⁹⁶ GOORDEN T., ‘Honderden AI-boeken duiken op in Vlaamse bibliotheken: “De samenstelling van onze collectie is nochtans mensenwerk”’, *De Standaard* 23 maart 2026, <https://www.standaard.be/binnenland/honderden-ai-boeken-duiken-op-in-vlaamse-bibliotheken-de-samenstelling-van-onze-collectie-is-nochtans-mensenwerk/143635196.html>.

⁹⁷ SENFTLEBEN M., Text and Data Mining, Generative AI, and the Copyright Three-Step Test, *IIC*, 57(1), 67-107, 2026, <https://doi.org/10.1007/s40319-026-01680-2>.

⁹⁸ Zie hierover ondermeer: SENFTLEBEN M., ‘The AI Act/Copyright Interface - A Success Formula for Reconciling the Societal Interest in Culturally Diverse AI With Copyright Values?’ In: E. Arezzo (ed.), *Navigating the (Legal) Challenges of the Artificial Intelligence Era - Intellectual Property, Competition Law and Corporate Law*, *Kluwer Law International*, 2026, 41-78, https://pure.uva.nl/ws/files/305435040/AI_Act_Copyright_Interface.pdf.

⁹⁹ MARGONI T. en KRETSCHMER M., ‘A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership, and the Future of Technology’, *GRUR Int.* 2022, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3886695>; Art. 2(2) DSM-richtlijn; Overweging 105 AI-Verordening.

¹⁰⁰ Art. 4.1 *in fine* DSM-richtlijn. Zie ook: SYNODINOU T.E., ‘Lawfulness for Users in European Copyright Law: Acquis and Perspectives’, *JIPITEC* 2019, <https://www.jipitec.eu/jipitec/article/view/243>; EUIPO, Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective, mei 2025, 41-42, <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>; TYAGI K., ‘Copyright, text & data mining and the innovation dimension of generative AI’, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 19, Issue 7, juli 2024, 557-570, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae028>.

¹⁰¹ VESALA J., ‘Developing Artificial Intelligence-Based Content Creation: Are EU Copyright and Antitrust Law Fit for Purpose?’, *IIC* 2023, <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01301-2>; SYNODINOU T.E., ‘Lawfulness for Users in European Copyright Law: Acquis and Perspectives’, *JIPITEC* 2019, <https://www.jipitec.eu/jipitec/article/view/243>; SYNODINOU T.E., ‘Who Is a Lawful User in European Copyright Law? From a Variable Geometry to a Taxonomy of Lawful Use’ in SYNODINOU T.E. e.a. (eds.), *EU Internet Law in the Digital Era: Regulation and Enforcement*, Springer, 2020, https://doi.org/10.1007/978-3-030-25579-4_2.

begrip naadloos aan bij bestaande Unierechtelijke begrippen, zoals ‘rechtmatig gebruik’.¹⁰² Overweging 18, lid 2 van de DSM-richtlijn biedt slechts een indicatief voorbeeld: een werk kan rechtmatig toegankelijk zijn, wanneer het ‘voor het publiek online beschikbaar is gesteld’.¹⁰³ Deze bewoordingen kunnen worden geïnterpreteerd als een verwijzing naar het geharmoniseerde Unierechtelijk begrip ‘mededeling aan het publiek’ in de zin van artikel 3 InfoSoc-richtlijn, doch zij verschaffen geen bindende definitie.¹⁰⁴

2.4.2 Publieke versus rechtmatige toegankelijkheid

35. Een cruciale precisering in de interpretatie van het begrip betreft het onderscheid tussen publieke toegankelijkheid en rechtmatige toegankelijkheid. In de zaak *Kneschke v. LAION*¹⁰⁵ lijkt de bevoegde Duitse rechtbank in eerste aanleg (*Landgericht Hamburg*) het begrip ‘rechtmatige toegang’ in essentie gelijk te stellen aan ‘publieke toegankelijkheid’. Dit betreft evenwel onderscheiden begrippen: publieke toegankelijkheid impliceert geenszins dat de openbaarmaking van het betrokken werk rechtmatig plaats vond.

ROSATI illustreert dit onderscheid helder aan de hand van een praktisch voorbeeld. Het plaatsen van een afbeelding op een vrij toegankelijke website, maakt die afbeelding weliswaar publiek toegankelijk, maar niet noodzakelijk rechtmatig toegankelijk; de plaatsing kan zijn geschied zonder toestemming van de rechthebbende.¹⁰⁶ Rechtspraak van het HvJ EU bevestigt en versterkt dit onderscheid. In het arrest *GS Media v. Sanoma* oordeelde het Hof dat het delen van een hyperlink naar onrechtmatig gepubliceerde werken, onder omstandigheden, een zelfstandige auteursrechtinbreuk kan opleveren. Er is een (weerlegbaar) vermoeden van kennis van de onrechtmatigheid, wanneer een handeling met winstoogmerk plaatsvindt.¹⁰⁷ In *Renckhoff v. Land Nordrhein-Westfalen* oordeelde het Hof dat het herplaatsen op een website van een foto, die met toestemming van de auteur vrij toegankelijk was op een andere website, eveneens een auteursrechtinbreuk kan opleveren.¹⁰⁸ Uit beide arresten volgt dat de auteursrechtelijke begrippen ‘rechtmatige toegang’ niet louter kwantitatief -in termen van feitelijke bereikbaarheid-, maar ook kwalitatief -in termen van de rechtmatigheid van de beschikbaarstelling- worden geïnterpreteerd.

¹⁰² Overw. 33 InfoSoc-richtlijn omschrijft rechtmatig gebruik als: “*het door de rechthebbende is toegestaan of niet bij wet is beperkt*”. Zie ook HvJ 10 april 2014, C-435/12, ‘ACI Adam BV e.a./Stichting de Thuis kopie en Stichting Onderhandelings Thuis kopie vergoeding’, ECLI:EU:C:2014:254; HvJ 5 maart 2015, C-463/12, ‘Copydan Båndkopi’, ECLI:EU:C:2015:144; HvJ 10 november 2016, C-174/15, ‘Vereniging Openbare Bibliotheken/Stichting Leenrecht’, ECLI:EU:C:2016:856.

¹⁰³ Overw. 18, lid 2 van de DSM-richtlijn.

¹⁰⁴ Art. 3 InfoSoc-richtlijn;

¹⁰⁵ Landgericht Hamburg 27 september 2024, 310 O 227/23, ‘Robert Kneschke/LAION e.V.’, <https://oj.is/2495651>.

¹⁰⁶ ROSATI E., ‘Is text and data mining synonymous with AI training?’, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2024, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae092>.

¹⁰⁷ HvJ 8 september 2016, C-160/15, ‘GS Media BV/Sanoma Media Netherlands BV’, ECLI:EU:C:2016:644. Zie ook: <https://www.ie-forum.nl/artikelen/hvj-eu-breedt-betekenis-begrip-mededeling-aan-publiek-uit>.

¹⁰⁸ HvJ 7 augustus 2018, C-161/17, ‘Land Nordrhein-Westfalen/Dirk Renckhoff’, ECLI:EU:C:2018:634.

36. De wetgever koos bewust om het begrip ‘rechtmatig toegankelijke werken’ van art. 4 DSM-richtlijn te koppelen aan inhoud die voor het publiek online beschikbaar is gesteld en daarmee aan het concept van een rechtmatige bron, dit in lijn met voornoemde rechtspraak en de heersende rechtsleer¹⁰⁹.¹¹⁰ Dit impliceert dat de rechtmatige beschikbaarstelling van het bronwerk -dat wil zeggen de beschikbaarstelling met toestemming van de rechthebbende of op grond van een wettelijke uitzondering- een constitutief element vormt van het begrip ‘rechtmatig toegankelijke werken’ van art. 4 DSM-richtlijn.¹¹¹

37. De Europese Commissie heeft dit standpunt uitdrukkelijk bevestigd. In een schriftelijk antwoord van 6 maart 2025 verduidelijkte uitvoerend vicevoorzitter Henna VIRKKUNEN dat content, afkomstig van websites die “auteursrechtinbreukmakende inhoud beschikbaar stellen”, buiten het toepassingsbereik van de TDM-uitzondering valt.¹¹² De Commissie erkent daarmee expliciet dat artikel 4 DSM-richtlijn niet kan worden aangewend ter rechtvaardiging van TDM op basis van illegaal verkregen data(sets). Ook het EUIPO stelt in een studie van mei 2025, getiteld ‘*Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective*’, dat dit betekent dat ‘illegaal verkregen’ content niet kan worden gebruikt voor TDM.¹¹³

38. Desondanks blijft onduidelijk hoe ruim het begrip ‘voor het publiek online beschikbaar gesteld’ moet worden opgevat en welke reikwijdte de Europese wetgever daaraan exact heeft willen toekennen.¹¹⁴ Verduidelijking, meer bepaald omtrent de vraag wanneer een gebruiker die commerciële TDM verricht daadwerkelijk over ‘rechtmatige toegang’ beschikt, is aan het HvJ EU voorbehouden, een vaststelling die nauw aansluit bij de hierna onder punt 2.7 te bespreken prejudiciële procedure¹¹⁵.

¹⁰⁹ SYNODINOU T.E., ‘Lawfulness for Users in European Copyright Law: Acquis and Perspectives’, *JIPITEC* 2019, <https://www.jipitec.eu/jipitec/article/view/243>; VEALE M. en QUINTAIS J.P., ‘The Obligations of Providers of General-Purpose AI Models (Articles 53, 54 and 56)’ in MALGIERI G., GONZÁLEZ FUSTER G., MANTELERO A. en ZANFIR-FORTUNA G. (eds.), *The EU Artificial Intelligence Act: A Thematic Commentary*, Hart Publishing, 2026, https://doi.org/10.31219/osf.io/x7mw3_v1.

¹¹⁰ MARGONI T., ‘TDM and Generative AI: Lawful Access and Opt-Outs’, *Auteurs en Media* 2024, <https://doi.org/10.2139/ssrn.5036164>.

¹¹¹ Er bestaat evenwel veel academische discussie rond het begrip ‘rechtmatige toegang’ in artikel 3 van de DSM-richtlijn, maar dit blijft buiten de scope van dit onderzoek. Zie hierover: VRAKAS G., ‘A Literature Review of “Lawful” Text and Data Mining [Version 1; Peer Review: 3 Approved with Reservations]’ (2024) 4:153 *Open Research Europe*, <https://open-research-europe.ec.europa.eu/articles/4-153>.

¹¹² Schriftelijk antwoord van uitvoerend vicevoorzitter H. VIRKKUNEN namens de Commissie van 6 maart 2025 op schriftelijke vraag E-000144/2025 (ASW), EUROPESE COMMISSIE, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-10-2025-000144-ASW_EN.html.

¹¹³ EUIPO, *Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective*, mei 2025, 41-42, <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>.

¹¹⁴ RADEMEYER M. en SELVADURAI N., ‘Out from the shadows: developing effective copyright laws for AI training datasets and shadow libraries’, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2026, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaf072>.

¹¹⁵ Zie *infra* nrs. 48-49.

2.5 Belgische implementatie van artikel 4 DSM-richtlijn

39. Met ingang van 1 augustus 2022 heeft de Belgische wetgever de DSM-richtlijn omgezet in het WER.¹¹⁶ De commerciële TDM-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn werd geïmplementeerd in artikel XI.190, 20° WER.¹¹⁷ Nu artikel XI.190, 20° WER in inhoud en strekking nauw aansluit bij de bepaling van de richtlijn¹¹⁸, is een diepgaande nationale analyse niet noodzakelijk. Op te merken valt dat de DSM-richtlijn geen karakter van dwingend recht oplegt, terwijl België dit toch doet. Dit is mogelijk in de situatie van een minimum harmonisatie die de DSM-richtlijn beoogt.¹¹⁹

40. Ook naar Belgisch recht geldt de driestappentoets als overkoepelend toetsingskader voor alle ingeroepen uitzonderingen (artikel XI.192/3 WER).¹²⁰¹²¹ De nationale rechter dient in een concreet geval na te gaan of de ingeroepen uitzondering geen afbreuk doet aan de normale exploitatie van het werk en de gerechtvaardigde belangen van de rechthebbende niet op onredelijke wijze schaadt. Zoals reeds aangestipt¹²², zal aan het laatste vereiste in de praktijk doorgaans moeilijk worden voldaan, zeker indien de gebruikte werken uit een illegale bron afkomstig zijn.

41. Ondanks de formele omzetting van artikel 4 DSM-richtlijn in de Belgische rechtsorde, zal het HvJ EU de verdere interpretatie ervan in belangrijke mate sturen. Gelet op het geharmoniseerde karakter van de bepaling en het belang van een uniforme toepassing binnen de interne markt, zal de rechtspraak van het Hof richtinggevend zijn voor ondermeer de exacte invulling van een sleutelbegrip als ‘rechtmatige toegang’.

2.6 De AI-verordening als aanvullend regulatorisch kader

2.6.1 Rol en relevantie

¹¹⁶ Wet van 19 juni 2022 tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG, BS 1 augustus 2022. De wettelijke bepalingen van het Belgische auteursrecht zijn sinds 2015 terug te vinden in Boek XI, titel 5 WER.

¹¹⁷ Art. XI.190, 20° WER.

¹¹⁸ Omzetting van art. 4 DSM-Richtlijn voor iedereen, voor alle doeleinden, waarbij auteurs het gebruik van hun werk op passende wijze uitdrukkelijk kunnen voorbehouden.

¹¹⁹ Zie hierover: JANSSENS, M.-C., & VANHEES, H., ‘Aanpassing van het Belgische auteursrecht aan de (Richtlijn inzake de) digitale eengemaakte markt’, *Rechtskundig Weekblad*, vols. 2022–2023, no. 37, Intersentia, 2023, 1442-71.

¹²⁰ Art. XI.192/3 WER.

¹²¹ Zie: JANSSENS, M.-C., en VANHERPE J., ‘De aanpassing van het auteursrecht aan de (Richtlijn inzake de) digitale eengemaakte markt in België’, *IP- en ICT-recht*, vol. 125, Intersentia, 2023, 1-56.

¹²² Zie *supra* nrs. 32-33.

42. Hoewel de AI-verordening¹²³ als zodanig het auteursrechtelijke analyseobject van dit onderzoek te buiten gaat, introduceert zij voor aanbieders van GPAI-modellen¹²⁴ twee verplichtingen die rechtstreeks raken aan het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken als AI-trainingsdata. Ze operationaliseren artikel 4 DSM-richtlijn in de context van generatieve AI. Deze verplichtingen bevinden zich in hoofdstuk V en betreffen respectievelijk de naleving van het auteursrecht (artikel 53, lid 1, *sub c*) en de transparantie over trainingsdata (artikel 53, lid 1, *sub d*).¹²⁵ Deze verplichtingen, die sinds augustus 2025 formeel van toepassing zijn op aanbieders die hun GPAI-modellen op de Unie-markt aanbieden¹²⁶, worden hierna afzonderlijk besproken.

2.6.2 Verplichting tot naleving van het auteursrecht

43. Artikel 53, lid 1, *sub c*) van de AI-verordening verplicht aanbieders van GPAI-modellen tot het opstellen en implementeren van een eigen beleid ter naleving van het Unierechtelijke auteursrecht (auteursrechtbeleid), en met name “*ter vaststelling en naleving, onder meer door middel van geavanceerde technologieën, van een overeenkomstig artikel 4, lid 3 DSM-richtlijn tot uitdrukking gebracht voorbehoud van rechten*”.¹²⁷ Deze bepaling verwijst daarmee rechtstreeks naar het *opt-out* mechanisme van de DSM-richtlijn, waarvan de analyse buiten het bestek van dit onderzoek valt. In ieder geval is dit de eerste keer dat het EU-recht expliciet het *opt-out* mechanisme van auteurs integreert in de verplichtingen inzake het trainen van AI. De verankering ervan in de AI-verordening illustreert bijgevolg hoe beide instrumenten in een coherent normatief kader met elkaar zijn verweven. De auteursrechtelijke beoordeling van het gebruik van literaire werken uit schaduwbibliotheken, blijft evenwel uitsluitend beheerst door het hiervoor geschetste kader van de DSM-richtlijn en de InfoSoc-richtlijn.¹²⁸

2.6.3 Transparantieverplichting inzake trainingsdata

44. De *High-Level Expert Group on AI*, opgericht door de Europese Commissie in juni 2018, erkende transparantie en traceerbaarheid van gegevens reeds als essentiële componenten voor het bereiken van ‘betrouwbare AI’.¹²⁹ Artikel 53, lid 1, *sub d*) van de AI-verordening introduceert een wettelijke transparantieverplichting ten aanzien van de trainingsdata, die worden gebruikt voor de ontwikkeling van

¹²³ Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie, Pb.L. 12 juli 2024 (AI-verordening), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689.

¹²⁴ Voor een definitie van een ‘AI-model voor algemene doeleinden’, zie Art. 3(63) AI-verordening.

¹²⁵ GUANDAMUZ A., ‘The EU’s Artificial Intelligence Act and Copyright’, *Journal of World Intellectual Property* 2024, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4997854>.

¹²⁶ Art. 113 AI-verordening.

¹²⁷ Art. 53, lid 1, *sub c*) AI-verordening.

¹²⁸ Zie *supra* nrs. 22-41.

¹²⁹ Assessment List for Trustworthy Artificial Intelligence (ALTAI) for Self-Assessment, HIGH LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE, 2020, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/assessment-list-trustworthy-artificial-intelligence-altai-self-assessment>.

GPAI-modellen.¹³⁰ Deze bepaling verplicht aanbieders van GPAI-modellen om een ‘voldoende gedetailleerde samenvatting’ op te stellen en openbaar te maken van de content, die is gebruikt voor de training van het betrokken model, overeenkomstig een door het Europese AI-bureau vastgesteld sjabloon.¹³¹

45. Vanuit auteursrechtelijk perspectief is deze bepaling relevant voor het gebruik van literaire werken als trainingsdata voor generatieve AI-modellen (een typisch voorbeeld van een GPAI-model)¹³², meer bepaald omtrent de vaststelling van de herkomst van die data. Overweging 107 van de AI-verordening verduidelijkt dat de openbaar te maken samenvatting rechthebbenden in staat moet stellen hun rechten uit hoofde van het Unierecht, uit te oefenen en, indien nodig, te handhaven.¹³³ In het kader van het auteursrecht beoogt de transparantie bepaling derhalve om auteurs en andere rechthebbenden in staat te stellen te verifiëren of aanbieders van generatieve AI-modellen voldoen aan de twee voorwaarden voor rechtmatige TDM, zoals vervat in artikel 4 DSM-richtlijn. Ten eerste moeten de werken, die als trainingsdata worden gebruikt, rechtmatig toegankelijk zijn geweest¹³⁴ en ten tweede mogen zij niet zijn uitgesloten (*opt-out*)¹³⁵. De transparantie bepaling van de AI-verordening bevestigt dat de Europese wetgever het gebruik van auteursrechtelijk beschermde content bij de training van GPAI-modellen niet beschouwt als een louter technische aangelegenheid, maar als een praktijk die onlosmakelijk verbonden is met de naleving van auteursrechtelijke normen.

2.6.4 De GPAI-praktijkcode

46. In aanvulling op de bindende verplichtingen van de AI-verordening, publiceerde de Europese Commissie op 10 juli 2025 de definitieve versie van de praktijkcode voor GPAI-modellen (hierna: GPAI-praktijkcode)¹³⁶. Deze praktijkcode werd opgesteld in het kader van artikel 56 van de AI-verordening¹³⁷ en beoordeeld bij Commissieopinie van 1 augustus 2025¹³⁸. Als aanvulling op de praktijkcode, publiceerde de Commissie ook richtsnoeren, die verduidelijken welke verplichtingen uit de AI-verordening gelden

¹³⁰ BUICK A., Copyright and AI training data-transparency to the rescue?, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 20, Issue 3, maart 2025, 182–192, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae102>.

¹³¹ Art. 53.1.d) AI-verordening.

¹³² Overw. 99 AI-verordening: “Grote generatieve AI-modellen zijn een typisch voorbeeld van AI-modellen voor algemene doeleinden, aangezien ze op flexibele wijze content kunnen genereren in de vorm van bijvoorbeeld tekst, audio, beelden of video, waarmee eenvoudig een breed scala aan onderscheiden taken kan worden uitgevoerd.”

¹³³ Overw. 107 AI-verordening.

¹³⁴ Art. 4, lid 1 DSM-richtlijn.

¹³⁵ Art. 4, lid 3 DSM-richtlijn.

¹³⁶ General-Purpose AI Code of Practice, definitieve versie, EUROPESE COMMISSIE, 10 juli 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai>.

¹³⁷ Art. 56 AI-verordening.

¹³⁸ Commission Opinion on the assessment of the General-Purpose AI Code of Practice, EUROPESE COMMISSIE, 1 augustus 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-opinion-assessment-general-purpose-ai-code-practice>.

voor aanbieders van GPAI-modellen.¹³⁹ Bijna 1.000 belanghebbenden waren betrokken bij de totstandkoming van de GPAI-praktijkcode¹⁴⁰; de Europese auteursgemeenschap werd slechts voor 6% vertegenwoordigd door organisaties zoals EWC, de *European Federation of Journalists* (hierna: EFJ) en de *European Council of Literary Translators' Associations* (hierna: CEATL). Onderzoeken van *Corporate Europe Observatory* tonen aan dat de lobby van grote technologiebedrijven intensief was om de GPAI-praktijkcode “af te zwakken”.¹⁴¹ In februari 2025, voorafgaand aan de AI-top in Parijs, ondertekenden 38 internationale culturele organisaties (waaronder verschillende uit de boekensector) het *International charter on Culture and Innovation*. In dit Charter werd opgeroepen tot ontwikkeling van AI die de rechten van auteurs respecteert.¹⁴² Auteursorganisaties uitten ernstige bezorgdheid over de oneerlijke totstandkomingsprocedure en over de invloed van de niet-Europese technologiebedrijven op het EU-beleid.¹⁴³ In mei 2025 organiseerde een Europese coalitie van organisaties uit de creatieve en culturele sectoren een evenement in Brussel ‘*Stay True to the Act, Stay True to Culture*’.¹⁴⁴ Als onderdeel van een groeiende campagne, werd geëist dat toestemming, vergoeding en transparantie - het zogenaamde ‘*ART-principle*’: *Authorisation, Remuneration, Transparency*- centraal zouden staan bij de implementatie van AI. De deelnemers betoogden dat een duurzame coëxistentie van AI-ontwikkeling en menselijke creativiteit slechts mogelijk is, indien de toepasselijke regelgeving de rechten erkent van degenen, van wie de creatieve arbeid deze technologie mogelijk maakt. In dat verband richtten zij een formeel verzoek aan de Europese Commissie om de koers van het ontwerp van de GPAI-praktijkcode en het transparantiesjabloon bij te sturen.¹⁴⁵

47. AI-aanbieders die de GPAI-praktijkcode vrijwillig onderschrijven, nemen daarmee contractueel zelfregulerende verbintenissen op zich, die niet afdwingbaar zijn via de sanctiemechanismen van de AI-verordening.¹⁴⁶ De GPAI-praktijkcode behandelt drie hoofdonderwerpen, ondergebracht in drie

¹³⁹ Guidelines on the scope of obligations for providers of general-purpose AI models under the AI Act, EUROPESE COMMISSIE, 18 juli 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/guidelines-scope-obligations-providers-general-purpose-ai-models-under-ai-act>.

¹⁴⁰ Drawing-up a General-Purpose AI Code of Practice, EUROPESE COMMISSIE, 23 maart 2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-code-practice>.

¹⁴¹ ‘Coded for privileged access: How Big Tech weakens rules on advanced AI’, *Corporate Europe Observatory* 30 april 2025, <https://corporateeurope.org/en/2025/04/coded-privileged-access>.

¹⁴² ‘Paris 2025 AI Action Summit : International charter on ‘Culture and Innovation’, 7 februari 2025, <https://respectdudroitdauteur.fr/paris-2025-ai-action-summit-international-charter-on-culture-and-innovation/>.

¹⁴³ EWC, ‘Not Fit for purpose: Writers, translators and journalists of the European text sector express strong opposition to the EU’s Code of Practice’, maart 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/2503joint_oppose_codeofpractice/; EWC, EFJ en CEATL, ‘Joint open letter to Executive Vice-President Virkkunen and the EU AI Board’, maart 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/wp-content/uploads/2025/03/EWC-CEATL-EFJ-Joint-Letter-on-3rd-CoP-draft-25-03-21_fin-1.pdf

¹⁴⁴ STAY TRUE TO THE AI ACT, <http://staytruetotheact.eu/>

¹⁴⁵ INTERNATIONAL CONFEDERATION OF SOCIETIES OF AUTHORS AND COMPOSERS (CISAC), ‘European creators led by Björn Ulvaeus (ABBA) meet top EU policymakers to ensure Transparency, Consent, and Remuneration for creators in AI market’, mei 2025, <https://www.cisac.org/Newsroom/news-releases/european-creators-led-bjorn-ulvaeus-abba-meet-top-eu-policymakers-ensure>.

¹⁴⁶ Commission Opinion of 1 August 2025 on the assessment of the General-Purpose AI Code of Practice within the meaning of Article 56 of Regulation (EU) 2024/1689, C(2025) 5361 final, EUROPESE COMMISSIE, 1 augustus 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-opinion-assessment-general-purpose-ai-code-practice>; Conclusion on the

afzonderlijke hoofdstukken: Transparantie, Auteursrecht en Veiligheid en beveiliging.¹⁴⁷ Het Hoofdstuk auteursrecht van de GPAI-praktijkcode¹⁴⁸ bevat Maatregel 1.2, die ondertekenaars verplicht uitsluitend rechtmatig toegankelijke auteursrechtelijk beschermde content te reproduceren en te extraheren. Deze verplichting omvat twee concrete verbintenissen. Ten eerste onthouden ondertekenaars zich van het omzeilen van technische beveiligingsmaatregelen in de zin van artikel 6, lid 3 van de InfoSoc-richtlijn, zoals abonnementssystemen of betaalmuren.¹⁴⁹ Ten tweede sluiten zij bij hun webcrawlingactiviteiten websites uit die, op het ogenblik van de crawling, door rechterlijke instanties of overheidsinstanties in de EU en de EER, formeel zijn erkend als platformen, die op commerciële schaal, stelselmatig en herhaaldelijk inbreuk maken op het auteursrecht.¹⁵⁰ Met het oog op de naleving van deze verbintenis, wordt een dynamische lijst van hyperlinks naar dergelijke websites publiek beschikbaar gesteld via een EU-website.¹⁵¹ Hoewel de in de GPAI-praktijkcode opgenomen maatregelen kunnen worden gebruikt door GPAI-model aanbieders om naleving te bewijzen van de regels van de AI-verordening, levert naleving van de praktijkcode geen wettelijk vermoeden van conformiteit met de AI-verordening op.

2.7 Rechtspraak: *Like Company versus Google Ireland Limited* (HvJ EU)

48. Zoals eerder reeds aangehaald¹⁵², diende een Hongaarse rechterlijke instantie in april 2025 een verzoek om een prejudiciële beslissing in bij het HvJ EU in de zaak *Like Company v. Google Ireland Limited*. Eiser *Like Company*, een Hongaarse nieuwsuitgever, stelt dat zijn artikelen zonder toestemming en zonder vergoeding werden gebruikt (i) voor de training van Google's LLM Gemini en (ii) in de output van de Gemini chatbot, wanneer deze reageert op gebruikersvragen. De gestelde prejudiciële vragen zijn van direct belang voor de thematiek van dit onderzoek: zij vragen het Hof onder meer of het trainen van een AI-model een auteursrechtelijk relevante reproductie oplevert in de zin van de InfoSoc-richtlijn, en zo ja, of de commerciële TDM-uitzondering van de DSM-richtlijn op dergelijke training van toepassing is.¹⁵³

Het HvJ EU heeft de mogelijkheid zich aldus expliciet uit te spreken over de auteursrechtelijke kwalificatie van AI-training als reproductiehandeling, evenwel los van de status van de bron.¹⁵⁴ Voorts

Assessment of the General-Purpose AI Code of Practice pursuant to Article 56 of Regulation 2024/1689, AI BOARD, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/118687>.

¹⁴⁷ PLANTINGA, B. en KULK S., General Purpose AI en de Code of Practice bij de AI-verordening, *Nederlands tijdschrift voor Europees Recht*, vol. 32, nr. 1-2, februari 2026, <https://doi.org/10.5553/NtER/138241202026032001002>.

¹⁴⁸ PEUKERT A. e.a., GPAI-praktijkcode - Hoofdstuk auteursrecht, Europese Commissie, 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai>.

¹⁴⁹ Maatregel 1.2 punt (1) a) GPAI-praktijkcode, hoofdstuk auteursrecht.

¹⁵⁰ Maatregel 1.2 punt (1) b) GPAI-praktijkcode, hoofdstuk auteursrecht.

¹⁵¹ Maatregel 1.2 GPAI-praktijkcode, hoofdstuk auteursrecht, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai#ecl-inpage-the-3-chapters-of-the-cod>

¹⁵² Zie *supra* nr. 24 en nr. 31.

¹⁵³ Zie verzoek om een prejudiciële beslissing ingediend door de Budapest Könyvtári Társulás (Hongarije) op 3 april 2025, zaak C-250/25, *Like Company/Google Ireland Limited*, Pb. C 2025, 3039, 10 juni 2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/3039/oj>.

¹⁵⁴ Tekst van prejudiciële vraag 2 in zaak C-250/25, *Like Company/Google Ireland Limited*: “*Moeten artikel 15, lid 1, van richtlijn 2019/790 en artikel 2 van richtlijn 2001/29 aldus worden uitgelegd dat het op het waarnemen en vergelijken van patronen gebaseerd*

zal het Hof dienen te verduidelijken of de aldus vastgestelde reproductie van *rechtmatig toegankelijke* werken onder artikel 4 DSM-richtlijn valt¹⁵⁵, waarbij de toepasselijkheid van de TDM-uitzondering uitdrukkelijk is onderworpen aan de voorwaarde van rechtmatige toegang.¹⁵⁶

49. De zaak betreft niet specifiek het gebruik van digitale schaduwbibliotheken, maar heeft potentieel toch betekenis voor dit onderzoek. Indien het HvJ EU bevestigt dat AI-training een reproductiehandeling is, waarop artikel 4 DSM-richtlijn van toepassing kan zijn, wordt de vraag of de gebruikte werken rechtmatig toegankelijk zijn, het doorslaggevend criterium voor de beoordeling van de rechtmatigheid van het gebruik, naast het *opt-out* mechanisme¹⁵⁷. In dat geval zou de prejudiciële uitspraak indirect invloed hebben op de vraag of het gebruik van werken, afkomstig uit schaduwbibliotheken zoals LibGen, onder het toepassingsbereik kunnen vallen van de commerciële TDM-uitzondering, wanneer deze werken worden gebruikt bij AI-training.

Deze nog aanhangige prejudiciële verwijzing naar het Hof in *Like Company v. Google* kan de interpretatie van het auteursrechtelijke kader voor generatieve AI bijgevolg mogelijk verder verduidelijken. De eerste zitting vond plaats op 10 maart 2026. Het vormt de eerste gelegenheid waarop het Hof zich rechtstreeks buigt over generatieve AI en het auteursrecht. Nationale wetgevers en rechterlijke instanties bevinden zich in afwachting van deze uitspraak in een toestand van relatieve rechtsonzekerheid. Het is afwachten in welke richting het HvJ EU zal beslissen. Het strategische belang van de zaak voor zowel de technologiesector, als voor de creatieve industrie staat buiten kijf.

2.8 Interimconclusie

50. De analyse in Hoofdstuk 2 stelde het normatieve auteursrechtelijke kader vast, waarbinnen de training van generatieve AI-modellen op literaire werken moet worden beoordeeld. Daarbij is aangetoond dat artikel 4 DSM-richtlijn geen autonome gebruiksvrijheid creëert voor commerciële AI-training. Het vormt een strikt begrensde uitzondering, die slechts toepassing kan vinden, indien cumulatief is voldaan aan (i) rechtmatige toegang tot het bronwerk en (ii) de afwezigheid van een geldige *opt-out*. Het vereiste van rechtmatig toegankelijke werken blijkt daarbij een constitutieve drempelvoorwaarde, die inhoudelijk moet worden begrepen als toegang tot werken die met toestemming van de rechthebbende of op grond van

trainingsproces van een op LLM gebaseerde chatbot dat het model in staat stelt om taalpatronen te herkennen moet worden beschouwd als reproductie?”; Zie hierover ook: EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY, Comment of the European Copyright Society on the request for preliminary ruling in Case C-250/25 (Like Company), 4 maart 2026, <https://europeancopyrightsociety.org/wp-content/uploads/2026/03/ecs-comment-on-the-like-company-reference.pdf>.

¹⁵⁵ Tekst van prejudiciële vraag 3 in zaak C-250/25, Like Company/Google Ireland Limited: “Indien het antwoord op de tweede vraag bevestigend is, valt die reproductie van rechtmatig toegankelijke werken dan onder de uitzondering als bedoeld in artikel 4 van richtlijn 2019/790, dat voorziet in vrij gebruik voor tekst- en datamining?”.

¹⁵⁶ Art. 4.1 DSM-richtlijn.

¹⁵⁷ Art. 4.3 DSM-richtlijn.

een wettelijke uitzondering, rechtmatig beschikbaar zijn gesteld. Louter feitelijke of publieke toegankelijkheid volstaat niet.

51. Voorts volgt uit de rechtspraak van het HvJ EU en de systematiek van de driestappentoets dat uitzonderingen op het auteursrecht restrictief dienen te worden geïnterpreteerd en geen afbreuk mogen doen aan de normale exploitatie van werken of aan de rechtmatige belangen van rechthebbenden. Zelfs indien grootschalige AI-training *in abstracto* onder de TDM-definitie zou kunnen vallen, blijft de toepassing van artikel 4 DSM-richtlijn derhalve juridisch begrensd door zowel bronrechtmatigheid, als proportionaliteit.

52. De aanvullende verplichtingen uit de AI-verordening bevestigen deze benadering door expliciet te vereisen dat aanbieders van GPAI-modellen het auteursrecht naleven en transparantie betrachten omtrent trainingsdata. Zij wijzigen evenwel het materiële auteursrechtelijke toetsingskader niet en bieden op zichzelf geen zelfstandige rechtvaardigingsgrond voor het gebruik van beschermde werken.

53. Deze normatieve vaststellingen leveren nog geen oordeel op over concrete bronnen of feitelijke praktijken, maar vormen wel het juridisch referentiekader waarbinnen de rechtmatigheid van specifieke trainingsbronnen moet worden beoordeeld. In het licht van de centrale onderzoeksvraag maken zij duidelijk dat de legaliteit van AI-training in het Europese auteursrecht in beslissende mate afhangt van de rechtmatigheid van de bron. Tegelijkertijd legt de analyse belangrijke interpretatieve onzekerheden bloot, met name omtrent de kwalificatie van AI-training als TDM en de concrete invulling van het begrip ‘rechtmatige toegang’, waarvan de definitieve afbakening aan het HvJ EU is voorbehouden.

Dit normatieve kader vormt aldus de noodzakelijke toetssteen voor de verdere analyse van schaduwbibliotheken in Hoofdstuk 3, waarbij de juridische kwalificatie van die bronnen en hun implicaties voor rechtmatige toegang centraal zullen staan. Daarmee verengt de probleemstelling zich tot haar kern: waar de bron structureel onrechtmatig is, dreigt ook het beroep op de uitzondering zijn grondslag te verliezen.

Hoofdstuk 3: Schaduwbibliotheken en AI-training: tussen inbreuk en innovatie

54. Voortbouwend op het in Hoofdstuk 2 uitgewerkte normatieve auteursrechtelijke kader, verschuift de analyse in Hoofdstuk 3 van juridische abstractie naar de concrete praktijk van digitale schaduwbibliotheken als trainingsbron voor commerciële generatieve AI-modellen. Door eerst de juridische status van LibGen te onderzoeken en vervolgens het gedocumenteerde gebruik van dergelijke schaduwbibliotheken door commerciële AI-aanbieders te analyseren, gaat het onderzoek na of -en op welke juridische gronden- deze bronnen als (il)legaal moeten worden gekwalificeerd.

3.1 Schaduwbibliotheken in het auteursrechtelijk landschap

55. LibGen werd rond 2008 in Rusland opgericht en groeide uit tot één van de meest omvangrijke digitale schaduwbibliotheken wereldwijd.¹⁵⁸ Het platform verschaft onbelemmerde toegang tot een uitgebreide databank van auteursrechtelijk beschermde werken, die zonder toestemming van de rechthebbenden zijn gereproduceerd en ter beschikking gesteld aan het publiek.¹⁵⁹ Gebruikers kunnen via een ingebouwde zoekfunctie rechtstreeks op de servers van LibGen zoeken en digitale kopieën downloaden. Volgens door het platform zelf gepubliceerde statistieken, omvatte de databank in februari 2024 meer dan 2,4 miljoen non-fictieboeken, 2,2 miljoen fictieboeken, 80 miljoen wetenschappelijke artikelen, 400.000 tijdschriftnummers en ongeveer 2 miljoen stripverhalen.¹⁶⁰

56. De technische infrastructuur van LibGen is zodanig opgezet dat de bronbestanden en de onderliggende code vrij worden verspreid om het opzetten van zogeheten spiegelwebsites of *mirrors*¹⁶¹ te stimuleren en te faciliteren. Dit bemoeilijkt structureel de handhaving. Ook vanuit België is LibGen toegankelijk via een voortdurend vernieuwd netwerk van domeinnamen, wat de ononderbroken beschikbaarheid van het platform illustreert, ondanks handhavingsinspanningen.¹⁶² Bovendien verloopt een aanzienlijk deel van de distributie van illegale boekkopieën via peer-to-peer-netwerken (hierna: P2P), met name via *torrenting*¹⁶³. P2P-netwerken verdelen de verwerkingsbelasting over meerdere nodes, waardoor het mogelijk wordt om grote databestanden (zoals e-boekbestanden) efficiënt gedecentraliseerd

¹⁵⁸ BODÓ B., 'The Genesis of Library Genesis: The Birth of a Global Scholarly Shadow Library' in KARAGANIS J. (ed.), *Shadow Libraries: Access to Knowledge in Global Higher Education*, MIT Press 2018, <https://doi.org/10.2139/ssrn.2616631>; CABANAC G., 'Bibliogifts in LibGen? Study of a Text-Sharing Platform Driven by Biblioleaks and Crowdsourcing', *Journal of the Association for Information Science and Technology* 2016, <https://doi.org/10.1002/asi.23445>.

¹⁵⁹ BODÓ B., *Library Genesis in Numbers: Mapping the Underground Flow of Knowledge*, MIT Press 2018, <https://doi.org/10.7551/mitpress/11339.003.0004>.

¹⁶⁰ Zie: Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Library_Genesis.

¹⁶¹ Een spiegelwebsite is een identieke kopie van een bestaande website, gehost op een andere server en bereikbaar via een ander webadres. Het doel is doorgaans om dezelfde inhoud toegankelijk te maken via een alternatieve locatie, bijvoorbeeld om beschikbaarheid te garanderen, serverbelasting te verminderen of blokkades te omzeilen. Zie: Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Mirror_site.

¹⁶² Zie: Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Library_Genesis.

¹⁶³ Torrenting is een manier om gratis online data uit te wisselen met andere computers: het uploaden en downloaden van content, zoals een boek, via een peer-to-peer-netwerk.

te uploaden, uit te wisselen en te downloaden.¹⁶⁴ Gebruikers kunnen bestanden individueel of in bulk downloaden via torrentbestanden, die toegang bieden tot gedistribueerde kopieën van beschermde werken.¹⁶⁵ Deze technische kenmerken tonen aan dat LibGen niet louter een passief platform is, maar actief bijdraagt aan grootschalige, structurele verspreiding van ongeoorloofde kopieën.

3.2 De juridische kwalificatie van Library Genesis en art. 4 DSM-richtlijn

57. Uit het in Hoofdstuk 2 geschetste kader volgt dat de activiteiten van LibGen, vanuit EU-auteursrechtelijk perspectief, kwalificeren als structurele en grootschalige inbreuken op exclusieve rechten van auteurs en andere rechthebbenden. Het platform faciliteert enerzijds ongeoorloofde reproducties, in de zin van artikel 2 InfoSoc-richtlijn, en stelt anderzijds beschermde werken zonder toestemming ter beschikking van het publiek, in de zin van artikel 3 InfoSoc-richtlijn. Noch de reproductie, noch de mededeling aan het publiek geschiedt met instemming van de rechthebbenden. Geen van de limitatief omschreven wettelijke uitzonderingen in het Unierechtelijke auteursrechtkader biedt een rechtvaardigingsgrond voor dergelijk gebruik op grote schaal.

58. Institutionele rapporten en rechterlijke beslissingen bevestigen deze juridische kwalificatie. Op Unieniveau werd LibGen opgenomen in de *Counterfeit and Piracy Watch List 2025* van de Europese Commissie, als één van de voornaamste digitale piraterijplatformen specifiek gericht op de boekenmarkt.¹⁶⁶ Daarnaast vaardigden rechtbanken in meerdere EU-lidstaten¹⁶⁷¹⁶⁸, evenals in onder meer

¹⁶⁴ JANSSEN D., 'Wat is torrenting? Hoe peer-to-peer gegevens uitwisselen werkt', *VPNGids* 2 mei 2024, <https://www.vpngids.nl/privacy/downloaden/wat-is-torrenting/>.

¹⁶⁵ CABANAC G., 'Bibliogifts in LibGen? Study of a Text-Sharing Platform Driven by Biblioleaks and Crowdsourcing', *Journal of the Association for Information Science and Technology* 2016, <https://doi.org/10.1002/asi.23445>.

¹⁶⁶ Commission Staff Working Document - Counterfeit and Piracy Watch List, SWD (2025) 132 final, EUROPESE COMMISSIE, 22 mei 2025, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2025\)132&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2025)132&lang=en); Public Consultation on the Counterfeit and Piracy Watch List for 2025, EUROPESE COMMISSIE, https://policy.trade.ec.europa.eu/consultations/public-consultation-counterfeit-and-piracy-watch-list-1_en; zie ook Commission Staff Working Document - Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries, SWD (2025) 131 final, EUROPESE COMMISSIE, 22 mei 2025, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2025\)131&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2025)131&lang=en).

¹⁶⁷ Voor Frankrijk: Tribunal de grande instance Paris 7 maart 2019, <https://cdn2.nextinpact.com/medias/jugement-sci-hub-mars-2019.pdf> en Tribunal Judiciaire de Paris, 3-ième Chambre, 1re sec., Elsevier Masson et al. vs. SFR e.a., 20 oktober 2022, <https://www.legalis.net/jurisprudences/tribunal-judiciaire-de-paris-3eme-ch-1ere-sec-jugement-du-20-octobre-2022/>. Voor Duitsland: AXWELL A., 'Vodafone Blocks LibGen Following Elsevier, Springer and Macmillan Injunction', *TorrentFreak* 8 augustus 2018, <https://torrentfreak.com/vodafone-blocks-libgen-following-elsevier-springer-macmillan-injunction-180808/>. Voor Nederland: VAN DER SAR E., 'Dutch Court Orders ISP to Block "Anna's Archive" and "LibGen"', *TorrentFreak* 22 maart 2024, <https://torrentfreak.com/dutch-court-orders-isp-to-block-annas-archive-and-libgen-240322/>.

¹⁶⁸ STICHTING BREIN, 'Blokking shadow libraries bevolen', 21 maart 2024 <https://stichtingbrein.nl/blokking-shadow-libraries-bevolen/>; zie ook: EUIPO, 'A "Dynamic" Blocking injunction targeting Z-Library website in France: proportionality and balancing of rights', <https://www.euipo.europa.eu/en/law/recent-case-law/a-dynamic-blocking-injunction-targeting-z-library-website-in-france-proportionality-and-balancing-of-rights>.

de Verenigde Staten¹⁶⁹ en het Verenigd Koninkrijk¹⁷⁰, blokkeringsbevelen uit tegen LibGen en verwante schaduwbibliotheken, zoals Z-Library en Sci-Hub. In België besliste de voorzitter van de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank te Brussel in de Librius-zaak tot blokkering van diverse schaduwbibliotheken.¹⁷¹ Een nadere analyse hiervan volgt in Hoofdstuk 5.¹⁷²

59. De kwalificatie van LibGen als illegale bron is rechtstreeks relevant voor de toepasbaarheid van artikel 4 DSM-richtlijn. Zoals uiteengezet in Hoofdstuk 2¹⁷³, vereist de commerciële TDM-uitzondering dat de werken, waarop TDM-activiteiten worden uitgevoerd, rechtmatig toegankelijk zijn voor de gebruiker. Voortbouwend op de eerdere analyse van het begrip ‘rechtmatige toegang’ onder punt 2.4.2¹⁷⁴, kan worden geconcludeerd dat artikel 4 DSM-richtlijn de TDM-uitzondering beperkt tot werken die rechtmatig zijn gepubliceerd, dan wel met toestemming van de rechthebbende beschikbaar zijn gesteld. De loutere feitelijke beschikbaarheid van een werk op het internet, hoe wijdverspreid ook, is juridisch irrelevant voor deze kwalificatie. Werken afkomstig uit schaduwbibliotheken voldoen niet aan dit vereiste.¹⁷⁵

60. Behoudens fundamentele herinterpretatie door het HvJ EU, volgt hieruit dat piraterijplatformen, zoals LibGen, categorisch buiten het toepassingsgebied van de commerciële TDM-uitzondering vallen. Volgens het huidige Unierecht, bevinden commerciële AI-aanbieders die dergelijke bronnen gebruiken, zich bijgevolg buiten de grenzen van het geldende auteursrechtelijke kader.

¹⁶⁹ Elsevier Inc. et al v. Sci-Hub et al, Case No. 1:15-cv-04282-RW, New York, 2017, <https://www.courtlistener.com/docket/4355308/elsevier-inc-v-sci-hub/>; Zie ook: AUTHORS GUILD, ‘Federal Law Enforcement Arrests and Indicts Z-Library Operators with AG’s Assistance’, 16 november 2022, <https://authorsguild.org/news/federal-law-enforcement-indicts-z-library-operators-with-ag-assistance/>; AUTHORS GUILD, ‘Elsevier Wins \$15m Judgment Against Major Pirate Site’, 30 juni 2017, <https://authorsguild.org/news/elsevier-wins-15m-judgment-major-pirate-site/>; SCHIERMEIER Q., ‘Pirate research-paper sites play hide-and-seek with publishers’, *Nature* 4 december 2015, <https://doi.org/10.1038/nature.2015.18876>; SCHIERMEIER Q., ‘US court grants Elsevier millions in damages from Sci-Hub’, *Nature*, 2017, <https://doi.org/10.1038/nature.2017.22196>; BODO B., ANTAL D., PUHA Z., ‘Can scholarly pirate libraries bridge the knowledge access gap? An empirical study on the structural conditions of book piracy in global and European academia’, *PLOS ONE*, 2020, vol. 15(12), e0242509, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0242509>.

¹⁷⁰ JOYNSON J., ‘Authors and Publishers Win High Court Support in Fight against Infringement’, *Publishers association* 20 december 2024, <https://www.publishers.org.uk/authors-and-publishers-win-high-court-support-in-fight-against-infringement/>; BELANGER A., ‘Pirate library must pay publishers \$30M, but no one knows who runs it’, *Ars Technica* 26 september 2024, <https://arstechnica.com/tech-policy/2024/09/pirate-library-must-pay-publishers-30m-but-no-one-knows-who-runs-it/>.

¹⁷¹ LIBRIUS, ‘Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel geeft Librius en andere eisers gelijk in de strijd tegen verspreiders van illegale content’, *Librius* 17 juli 2025, <https://www.librius.be/nieuws/nederlandstalige-ondernemingsrechtbank-brussel-geef-librius-en-andere-eisers-gelijk-in-de-strijd-tegen-verspreiders-illegale-content>.

¹⁷² Zie *infra* nrs. 109-110.

¹⁷³ Zie *supra* nr. 29.

¹⁷⁴ Zie *supra* nrs. 35-38.

¹⁷⁵ Zie bijvoorbeeld: Verslag van de Commissievergadering Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media nr. C202 (2025-2026) van 19 maart 2026 antwoord van Caroline Gennez (Vlaams minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen) op 2 vragen om uitleg van Chris Janssens - 2758 (2025-2026) en Griet Vanryckegem - 2913 (2025-2026) over de inbreuken op het auteursrecht door de AI-taalmodellen van Meta: “*Illegale bronnen afkomstig van piraterij vallen daar sowieso per definitie buiten. De literatuurbron moet rechtmatig verkregen zijn en de massale online beschikbaarheid neutraliseert geenszins de illegale berokst. De voorwaarde van rechtmatige toegang is de juridische drempel die de bescherming tegen AI-piraterij wettelijk waarborgt. AI-training op auteursrechtelijk beschermde literatuur uit illegale bronnen zoals Library Genesis (Libgen) kan dus niet gelegitimeerd worden op basis van Europees en Belgisch recht.*”

61. In maart 2026 nam het Europees Parlement een resolutie aan over auteursrecht en generatieve AI, waarin de Europese Commissie verzocht wordt om (i) het bestaande auteursrechtelijke kader voor generatieve AI te verduidelijken en mogelijk te actualiseren en (ii) verschillende initiatieven op het snijvlak van generatieve AI en auteursrecht uit te werken (hierna: het Voss-rapport). Ook het Voss-rapport merkt op dat het begrip ‘rechtmatige toegang’ niet van toepassing is op illegaal verkregen en inbreukmakende kopieën van werken.¹⁷⁶ De juridische speelruimte voor AI-aanbieders wordt op dit punt aanzienlijk beperkt.

3.3 Het gebruik van schaduwbibliotheken door commerciële AI-aanbieders

3.3.1 Omvang en werkwijze

62. De ontwikkeling van grootschalige generatieve AI-modellen vereist de verwerking van uitzonderlijk omvangrijke hoeveelheden tekstuele trainingsdata. Om aan deze databehoefte te voldoen, hebben verschillende commerciële AI-aanbieders aantoonbaar gebruikgemaakt van literaire werken, afkomstig uit schaduwbibliotheken, waaronder LibGen en vergelijkbare illegale filesharingplatformen. Daarnaast werd vastgesteld dat zij datasets hebben aangewend, die geheel of gedeeltelijk bestaan uit door piraterijplatformen verzamelde auteursrechtelijk beschermde werken.¹⁷⁷ Het samenstellen van dergelijke datasets verloopt doorgaans in meerdere fasen. Eerst worden auteursrechtelijk beschermde werken (e-boeken of andere digitale formaten) gedownload, al dan niet via geautomatiseerde extractie. Vervolgens worden deze bestanden zonder toestemming geüpload naar schaduwbibliotheken, waarna AI-aanbieders ze in bulk downloaden en daarmee opnieuw reproduceren.¹⁷⁸ De omvang van de bestanden, de technische complexiteit en de gedecentraliseerde aard van de distributie, bemoeilijken detectie en handhaving.

63. Een bijzonder breed verspreide dataset in dit verband is *Books3*, samengesteld uit ongeoorloofd gedeelde digitale boeken die werden verzameld via piraterijbronnen.¹⁷⁹ De *Books3*-dataset omvat naar

¹⁷⁶ Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html).

¹⁷⁷ PUBLISHERS ASSOCIATION, ‘Publishers Association Statement on the Atlantic Article on LibGen and Meta’, 25 maart 2025, <https://www.publishers.org.uk/publishers-association-statement-on-the-atlantic-article-on-libgen-and-meta/>; STICHTING BREIN, ‘BREIN haalt artificial intelligence-dataset offline’, 13 augustus 2024, <https://stichtingbrein.nl/brein-haalt-artificial-intelligence-dataset-offline/>; HELDRUP T., Report on pirated content used in the training of generative AI, maart 2025, <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2025/03/Report-on-pirated-content-used-in-training-of-AI.pdf>.

¹⁷⁸ DAVIS W., ‘Sarah Silverman is Suing OpenAI and Meta for Copyright Infringement’, *The Verge* 10 juli 2023, <https://www.theverge.com/2023/7/9/23788741/sarah-silverman-openai-meta-chatgpt-llama-copyright-infringement-chatbots-artificial-intelligence-ai>; Copyright and Artificial Intelligence - Part 3: Generative AI Training, pre-publication versie, UNITED STATES COPYRIGHT OFFICE, mei 2025, <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-3-Generative-AI-Training-Report-Pre-Publication-Version.pdf>.

¹⁷⁹ GUANDAMU A., A Scanner Darkly: Copyright Liability and Exceptions in Artificial Intelligence Inputs and Outputs, *GRUR International*, Volume 73, Issue 2, februari 2024, 111-27, <https://doi.org/10.1093/grurint/ikad140>.

schatting 200.000 bestanden die de volledige tekst van boeken bevatten¹⁸⁰, verzameld van ondermeer de illegale filesharingwebsite *Bibliotik.me*. Dit is een schaduwbibliotheek die zich specialiseert in de verspreiding van ongeoorloofde kopieën van e-boeken en audioboeken.¹⁸¹ *Books3* vormt een subdataset binnen *The Pile*¹⁸², een omvangrijke open dataset die aantoonbaar gebruikt werd bij de training van meerdere generatieve AI-modellen.¹⁸³

64. De publieke bekendheid van het gebruik van dergelijke datasets nam aanzienlijk toe na de lancering van het *AI Watchdog-project* van het Amerikaanse tijdschrift *The Atlantic* in maart 2025. Dit initiatief introduceerde een zoektool, waarmee rechthebbenden konden nagaan welke van hun beschermde werken voorkwamen in de trainingsdata van onder meer de Llama-modellen van Meta. Hierdoor werd voor het eerst op grote schaal inzichtelijk in welke mate beschermde literaire werken uit schaduwbibliotheeken waren geïntegreerd in AI-trainingsprocessen.¹⁸⁴

3.3.2 Meta en het gebruik van LibGen

65. Verschillende gerechtelijke procedures in de Verenigde Staten hebben deze werkwijze in concrete gevallen aan het licht gebracht en gedocumenteerd; zij maakten de schaal ervan concreet zichtbaar.¹⁸⁵ Uit processtukken blijkt dat meerdere AI-ontwikkelaars datasets gebruikten, waarvan zij wisten of redelijkerwijs konden weten, dat deze auteursrechtelijk beschermde werken bevatten, die via illegale kanalen waren verkregen. Deze vaststellingen illustreren de discrepantie tussen het normatieve Europese kader en de feitelijke praktijk van commerciële AI-training.

De best gedocumenteerde casus van het gebruik van schaduwbibliotheeken door een commerciële AI-aanbieder, betreft Meta Platforms Inc. In het kader van de Amerikaanse rechtszaak *Kadrey v. Meta Platforms Inc.*, erkende Meta dat zij voor de constructie van de trainingsdatasets van haar Llama-modellen, gebruik maakte van bestanden, afkomstig uit meerdere digitale piraterijplatformen, waaronder LibGen. Deze erkenning vormt een expliciete bevestiging van het gebruik van schaduwbibliotheeken door een

¹⁸⁰ AUTHORS GUILD, 'You Just Found Out Your Book Was Used to Train AI - Now What?', 27 september 2023, <https://authorsguild.org/news/you-just-found-out-your-book-was-used-to-train-ai-now-what/>.

¹⁸¹ Zie: JANSSEN D., 'Top 11 beste torrent sites die werken in 2026', *VPNGids* 9 januari 2026, <https://www.vpngids.nl/privacy/downloaden/beste-torrent-sites/>.

¹⁸² GAO L. e.a., 'The Pile: An 800GB Dataset of Diverse Text for Language Modeling', 31 december 2020, <https://arxiv.org/pdf/2101.00027>.

¹⁸³ HELDRUP T., Report on pirated content used in the training of generative AI, maart 2025, <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2025/03/Report-on-pirated-content-used-in-training-of-AI.pdf>.

¹⁸⁴ Zie: 'AI Watchdog - The Atlantic's ongoing investigation of the books, videos, and other media used by the world's most powerful tech companies to train their AI models.', *The Atlantic*, <https://www.theatlantic.com/category/ai-watchdog/>; REISNER A., 'The Unbelievable Scale of AI's Pirated-Books Problem', *The Atlantic* 20 maart 2025, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2025/03/libgen-meta-openai/682093/>.

¹⁸⁵ KNIBBS K., 'Meta Secretly Trained Its AI on a Notorious Piracy Database, Newly Unredacted Court Docs Reveal', *WIRED* 9 januari 2025, <https://www.wired.com/story/new-documents-unredacted-meta-copyright-ai-lawsuit/>.

toonaangevende commerciële AI-aanbieder bij de ontwikkeling van grootschalige generatieve AI-modellen. Meta voert in de Amerikaanse procedure aan dat het gebruik van deze datasets gerechtvaardigd zou zijn op grond van de *fair use*-doctrine van het Amerikaanse auteursrecht. Hoofdstuk 4 onderzoekt uitgebreid de verhouding van dit verweer tot het Europese auteursrechtelijke kader.¹⁸⁶

3.3.3 Anthropic en het gebruik van LibGen

66. De procedure *Bartz v. Anthropic PBC* vormt een bijkomende illustratie van het gebruik van literaire werken uit schaduwbibliotheken voor de training van commerciële generatieve AI-modellen. In deze Amerikaanse rechtszaak beschuldigden schrijvers Anthropic van auteursrechtinbreuk: Anthropic gebruikte literaire werken uit schaduwbibliotheken -waaronder werken van Belgische auteurs- bij de training van haar Claude-modellen. De zaak werd in 2025 geschikt voor een bedrag van 1,5 miljard dollar, zonder openbaarmaking van de exacte samenstelling van de gebruikte trainingsdatasets.¹⁸⁷

67. Vanuit Europees perspectief is in het bijzonder relevant dat de schikking werken van Belgische auteurs omvatte. Dit onderstreept het grensoverschrijdende karakter van AI-trainingsprocessen en toont aan dat inbreuken, in de Verenigde Staten vastgesteld, directe gevolgen kunnen hebben voor Europese rechthebbenden. De zaak Anthropic toont bovendien aan dat de problematiek niet beperkt is tot één aanbieder of dataset, maar een structureel patroon weerspiegelt binnen de sector. Zij bewijst tevens dat ook prominente spelers in de sector aanzienlijke juridische en financiële risico's lopen, wanneer zij beschermde werken uit schaduwbibliotheken verwerken. Gelet op het belang van deze zaak voor het huidige onderzoek, volgt in Hoofdstuk 4 een gedetailleerde bespreking.¹⁸⁸

3.4 Rechtspraak: *SNE e.a. versus Meta Platforms Inc.* (Tribunal judiciaire de Paris)

3.4.1 Procedurele context

68. Een juridisch sleutelgeschil binnen Europa is de zaak *SNE e.a. versus Meta Platforms Inc.*, aanhangig bij het Tribunal judiciaire de Paris.¹⁸⁹ Het betreft de eerste grootschalige Franse procedure, waarin een

¹⁸⁶ Zie *infra* nrs. 76-102.

¹⁸⁷ HANSEN D., 'The Bartz v. Anthropic Settlement: Understanding America's Largest Copyright Settlement', *Kluwer Copyright Blog* november 2025, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/the-bartz-v-anthropic-settlement-understanding-americas-largest-copyright-settlement/>.

¹⁸⁸ Zie *infra* nrs. 82-88.

¹⁸⁹ FAUCHOUX V. 'IA et droits d'auteur: une procédure judiciaire contre Meta en France à l'initiative des syndicats d'auteurs et d'éditeurs', *DDG* 15 maart 2025, <https://www.ddg.fr/actualite/ia-droits-dauteur-une-procedure-judiciaire-contre-meta-en-france-a-linitiative-des-syndicats-dauteurs-et-editeurs>; IPA, 'France: Authors and Publishers Unite in Lawsuit against Meta to Protect Copyright from Infringement by Generative AI Developers', 18 maart 2025, <https://internationalpublishers.org/france-authors-and-publishers-unite-in-lawsuit-against-meta-to-protect-copyright-from-infringement-by-generative-ai-developers/>; SNE, 'Authors and Publishers Unite in Lawsuit against Meta to Protect Copyright from Infringement by Generative AI Developers', 18 maart 2025, <https://www.sne.fr/press-release-authors-and-publishers-unite-in-lawsuit-against-meta-to-protect-copyright-from-infringement-by-generative-ai-developers/>; SNE, 'Unis, auteurs et

commerciële AI-aanbieder wordt aangesproken wegens het ongeoorloofd gebruik van literaire werken in trainingsdatasets voor de ontwikkeling van een generatief AI-model.¹⁹⁰ De zaak kadert binnen een bredere juridische tendens waarbij vertegenwoordigers van de creatieve sector zich verzetten tegen de systematische incorporatie van auteursrechtelijk beschermde werken bij training van commerciële AI-modellen. Zo eisten bijvoorbeeld in februari 2026 de Nederlandse Auteursbond, de Nederlandse Vereniging voor Journalisten (hierna: NVJ)¹⁹¹ en Stichting Lira¹⁹² in een sommatiebrief dat Meta het gebruik van illegale databronnen en het aanbieden in Europa van de op die wijze getrainde AI-modellen, staakt.¹⁹³ Daarnaast riepen zij Meta op om met hen in overleg te treden over een passende regeling voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd werk van Nederlandse schrijvers, vertalers en journalisten bij AI-training.¹⁹⁴

69. De Franse vordering werd in maart 2025 ingesteld door drie representatieve belangenorganisaties uit de Franse literaire en uitgeverwereld: het *Syndicat national de l'édition* (hierna: SNE), het *Syndicat national des auteurs et des compositeurs* (hierna: SNAC) en de *Société des Gens de Lettres* (hierna: SGDL). Deze organisaties vertegenwoordigen respectievelijk uitgevers en auteurs en treden in deze procedure op ter verdediging van het collectieve belang van hun leden.¹⁹⁵ De inhoud van de dagvaarding is niet publiek beschikbaar; de bekendheid van de zaak is hoofdzakelijk gebaseerd op publieke verklaringen van de eiserorganisaties en daaropvolgende mediaberichtgeving.¹⁹⁶ Meta verstrekke geen inhoudelijke publieke reactie op de vordering.

éditeurs assignent Meta pour imposer le respect du droit d'auteur aux développeurs d'outils d'intelligence artificielle générative', 22 mei 2025, <https://www.sne.fr/actu/unis-auteurs-et-editeurs-assignent-meta-pour-imposer-le-respect-du-droit-dauteur-aux-developpeurs-doutils-dintelligence-artificielle-generative/>.

¹⁹⁰ REUTERS, 'French publishers and authors file lawsuit against Meta in AI case', *Reuters* 12 maart 2025, <https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/french-publishers-authors-file-lawsuit-against-meta-ai-case-2025-03-12/>.

¹⁹¹ De Auteursbond en de NVJ vertegenwoordigen samen een groot deel van de professionele schrijvende makers in Nederland, onder wie veel freelancers.

¹⁹² Lira behartigt als collectieve beheersorganisatie de auteursrechten van duizenden Nederlandse auteurs.

¹⁹³ AUTEURSBOND, Nederlandse schrijvers en journalisten sommeren Meta om te stoppen met het illegaal gebruik van hun teksten, 27 februari 2026, <https://auteursbond.nl/nederlandse-schrijvers-en-journalisten-sommeren-meta-om-te-stoppen-met-het-illegaal-gebruik-van-hun-teksten/>.

¹⁹⁴ LIRA, Nederlandse schrijvers en journalisten sommeren Meta om te stoppen met het illegaal gebruik van hun teksten, 27 februari 2026, <https://www.lira.nl/sommatie>.

¹⁹⁵ SOCIÉTÉ DES GENS DE LETTRES (SGDL), 'La SGDL, le SNAC et le SNE assignent Meta pour imposer le respect du droit d'auteur', 12 maart 2025, <https://www.sgdl.org/sgdl-accueil/l-actualite-sgdl/actualites-2025/4642-communique-la-sgdl-le-snac-et-le-sne-assignent-meta-pour-imposer-le-respect-du-droit-dauteur>; SNE, 'Authors and Publishers Unite in Lawsuit against Meta to Protect Copyright from Infringement by Generative AI Developers', 18 maart 2025, <https://www.sne.fr/press-release-authors-and-publishers-unite-in-lawsuit-against-meta-to-protect-copyright-from-infringement-by-generative-ai-developers/>.

¹⁹⁶ MOURIQUAND D., 'French Publishers and Authors Sue Meta over Copyright Works Used in AI Training', *Euronews* 13 maart 2025, <https://www.euronews.com/culture/2025/03/13/french-publishers-and-authors-sue-meta-over-copyright-works-used-in-ai-training>; REUTERS, 'French publishers and authors file lawsuit against Meta in AI case', *Reuters* 12 maart 2025, <https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/french-publishers-authors-file-lawsuit-against-meta-ai-case-2025-03-12/>; CHAN K., 'French publishers and authors sue Meta over copyright works used in AI training', *Associated Press* 12 maart 2025, <https://apnews.com/article/168b32059e70d0509b0a6ac407f37e8a>; Le Monde, 'Intelligence artificielle: Meta poursuivie en France pour violation des droits d'auteur', *Le Monde* 12 maart 2025, https://www.lemonde.fr/pixels/article/2025/03/12/intelligence-artificielle-meta-poursuivi-en-france-pour-violation-des-droits-d-auteur_6579648_4408996.html; France 24, 'IA: auteurs et éditeurs français assignent Meta en justice pour violation

3.4.2 Feitelijke grondslag

70. De vordering steunt op de vaststelling dat Meta tot 2023 gebruik heeft gemaakt van de *Books3*-dataset bij de training van haar Llama-modellen. Zoals eerder uiteengezet¹⁹⁷, is *Books3* samengesteld uit grote hoeveelheden illegaal gedistribueerde digitale kopieën van literaire werken, die afkomstig zijn van schaduwbibliotheken; onder de opgenomen titels bevinden zich talrijke Franse werken, die toebehoren aan leden van de eiserorganisaties. Het gebruik van deze dataset gebeurde zonder voorafgaande toestemming van de rechthebbenden en zonder enige vorm van vergoeding. Meta bevestigde het gebruik van *Books3* in de context van de Amerikaanse procedure *Kadrey v. Meta*, wat de feitelijke grondslag van de Franse vordering versterkt. Het door Meta in de Verenigde Staten ingeroepen *fair use*-verweer kan in Frankrijk geen rechtsgevolg sorteren. De precieze technische modaliteiten van de datasetconstructie, de omvang van het gebruik en de concrete bijdragen van *Books3* aan de verschillende versies van Llama zijn op dit moment vooralsnog niet publiek bekend.

3.4.3 Juridische grondslagen van de vordering

71. De eisers baseren hun vordering op twee onderscheiden, doch complementaire, juridische grondslagen.

De primaire grondslag betreft de schending van auteursrechtelijke exclusieve rechten. Door beschermde literaire werken te reproduceren en te verwerken in trainingsdatasets, zonder toestemming van de rechthebbenden, zou Meta inbreuk hebben gepleegd op het Franse auteursrecht. Deze grondslag sluit nauw aan bij de uiteengezette Unierechtelijke analyse: het gebruik van werken, afkomstig uit schaduwbibliotheken, voldoet niet aan het vereiste van rechtmatige toegang in artikel 4 DSM-richtlijn en kan dus niet worden gerechtvaardigd via de commerciële TDM-uitzondering. De Franse vordering past deze Unierechtelijke norm, welswaar omgezet in Frans recht, toe op het concrete feitencomplex van de Llama-training.

Daarnaast beroepen de eisers zich op het leerstuk van het economisch parasitisme/parasitaire concurrentie (*parasitisme économique*), verankerd in het Franse civiele recht. Op deze grondslag stellen zij dat *Meta* ongerechtvaardigd voordeel heeft gehaald uit de creatieve inspanningen, investeringen en reputatie van auteurs en uitgevers, zonder daarvoor enige tegenprestatie te leveren. Deze grondslag overstijgt het strikt auteursrechtelijke kader en positioneert de zaak binnen het bredere maatschappelijke

des droits d'auteur', *France 24* 12 maart 2025, <https://www.france24.com/fr/france/20250312-ia-auteurs-%C3%A9diteurs-fran%C3%A7ais-assignent-en-justice-meta-droits-d-auteur>.

¹⁹⁷ Zie *supra* nr. 63.

debat over de *value gap* tussen creatieve sectoren en commerciële AI-ontwikkelaars, zoals beschreven in Hoofdstuk 1.¹⁹⁸

Op basis van beide grondslagen vorderen de eisers onder meer schadevergoeding, alsook een bevel tot verwijdering van de datasets, die werden gebruikt voor de training van de Llama-modellen.¹⁹⁹

3.4.4 Betekenis voor het Europese debat

72. Op het moment van schrijven (mei 2026) is de procedure nog hangende. Maïa BENSIMON, in haar hoedanigheid van vicevoorzitter van EWC en als *délégue générale* van de SNAC, gaf aan dat er op dit ogenblik geen verdere informatie beschikbaar kan worden gesteld, dan hetgeen vervat is in de openbare verklaringen en dat de procedure naar verwachting zeer lang zal aanslepen. Hoewel dit het formuleren van bijkomende analyses of conclusies voorlopig verhindert, reikt de betekenis van de zaak verder dan het Franse nationale recht. Zij concretiseert de structurele spanning tussen grootschalige commerciële AI-training en het bestaande Europese auteursrechtelijke kader.

Het vonnis van het *Tribunal judiciaire de Paris* dat Meta al dan niet aansprakelijk stelt, kan uitgroeien tot een richtinggevend precedent, niet alleen voor de Franse rechtsorde, maar voor het bredere Europese debat over de rechtmatigheid van het gebruik van beschermde werken uit schaduwbibliotheken bij de ontwikkeling van generatieve AI. De zaak dient in dat opzicht te worden gelezen in samenhang met de lopende prejudiciële procedure in *Like Company v. Google Ireland*. Het HvJ EU krijgt daar de gelegenheid het normatieve kader van de TDM-uitzondering te verduidelijken in het kader van commerciële LLM-training in de EU. In combinatie zouden beide procedures een invloed kunnen uitoefenen op de toekomstige voorwaarden, waaronder commerciële generatieve AI-modellen in de EU mogen worden getraind en bijdragen aan de rechtszekerheid van het geldende Unierecht.

3.5 Interimconclusie

73. Dit hoofdstuk concretiseert het in Hoofdstuk 2 ontwikkelde normatieve kader, door het te confronteren met de feitelijke praktijk van schaduwbibliotheken als bron voor AI-training. De analyse leidt tot één kernbevinding: LibGen en vergelijkbare schaduwbibliotheken kwalificeren, naar geldend

¹⁹⁸ Zie *supra* nr. 3.

¹⁹⁹ CHAN K., 'French publishers and authors sue Meta over copyright works used in AI training', *Associated Press* 12 maart 2025, <https://apnews.com/article/168b32059e70d0509b0a6ac407f37e8a>; Samara BABOOLAL S., 'France Creative Sector Brings Copyright Action against Meta under EU AI Act', *JURIST* 13 maart 2025, <https://www.jurist.org/news/2025/03/france-creative-sector-brings-copyright-action-against-meta-under-eu-ai-act/>; 'SNE, SGDL and SNAC v. Meta Platforms, Inc.', *AIJurium* 18 maart 2025, <https://aijurium.com/cases/sne-sgdl-snac-v-meta-platforms-inc>.

Unierecht, als structureel inbreukmakende bronnen. De daarin vervatte werken kunnen niet als rechtmatig toegankelijk worden aangemerkt. Hieruit volgt dat het gebruik van dergelijke werken principieel buiten het materiële toepassingsgebied van artikel 4 DSM-richtlijn valt. Daarmee wordt de reikwijdte van de commerciële TDM-exceptie scherp begrensd en verliest zij elke relevantie voor datasets die op piraterijbronnen steunen. Het bestaande Europese auteursrechtelijke kader stelt duidelijk juridische grenzen.

74. Deze juridische afbakening staat evenwel in scherp contrast met de empirisch gedocumenteerde praktijk. De analyse van concrete casussen toont dat toonaangevende AI-aanbieders op aanzienlijke schaal gebruikmaken van datasets die (deels) uit schaduwbibliotheken zijn opgebouwd, vaak met kennis van de herkomst ervan. Deze discrepantie legt een structureel spanningsveld bloot tussen norm en praktijk: waar het recht duidelijke uitsluitingscriteria formuleert, lijkt de marktlogica van datagedreven AI-ontwikkeling deze grenzen systematisch te overschrijden.

De hangende procedure *SNE e.a. v. Meta Platforms Inc.* belichaamt dit spanningsveld binnen de Europese rechtsorde. Zij kan, afhankelijk van de uitkomst, richtinggevend worden voor de juridische kwalificatie van AI-training op basis van illegale databronnen. Tegelijk maakt de zaak zichtbaar dat het debat niet louter auteursrechtelijk is, maar ook raakt aan bredere vragen van marktordening en waardecreatie in de digitale economie.

75. In het licht van de centrale onderzoeksvraag, bevestigt dit hoofdstuk dat het huidige Europese kader normatief duidelijk is, maar dat de effectiviteit ervan in de context van grensoverschrijdende en grootschalige AI-training geenszins vaststaat. Deze vaststelling verschuift de focus onvermijdelijk naar de handhaving: niet de normstelling, maar haar afdwingbaarheid wordt beslissend. De kernvraag verschuift daarmee van wat het recht verbiedt, naar wat het recht vermag. Hoofdstuk 5 bouwt hierop voort, door te onderzoeken in welke mate het bestaande instrumentarium rechthebbenden daadwerkelijk in staat stelt om deze structurele inbreuken aan te kaarten.

Hoofdstuk 4: Rechtsvergelijkende analyse: continentaal-Europese TDM-kader en Amerikaanse *fair use*-doctrine in dialoog

76. Waar Hoofdstuk 2 het normatieve Europese auteursrechtelijke kader afbakende en Hoofdstuk 3 dit kader toepaste op de concrete praktijk van AI en digitale schaduwbibliotheken, plaatst Hoofdstuk 4 deze Europese benadering in een rechtsvergelijkend perspectief, door haar te confronteren met de Amerikaanse *fair use*-doctrine. Deze rechtsvergelijking fungeert als kritisch referentiekader voor de beoordeling van de Europese benadering. Door recente Amerikaanse rechtspraak te analyseren, waaronder *Bartz v. Anthropic* en *Kadrey v. Meta*, wordt onderzocht in welke mate een fundamenteel andere beoordelingsmethodiek leidt tot afwijkende of convergerende uitkomsten, in het bijzonder waar het gaat om het gebruik voor AI-training van auteursrechtelijk beschermde werken, afkomstig uit schaduwbibliotheken. De analyse draagt aldus bij aan de beoordeling van zowel de legaliteit als de billijkheid van de Europese benadering.

4.1 Afbakening en vergelijkingsperspectief

77. Een rechtsvergelijkende dimensie is essentieel voor de volledige beantwoording van de centrale onderzoeksvraag. De Amerikaanse rechtsorde hanteert een open norm, de *fair use*-doctrine, die rechterlijke belangenafweging toelaat. Dit is bijgevolg een fundamenteel andere benadering van auteursrechtelijke uitzonderingen dan het Europese gesloten uitzonderingsstelsel. Zoals in Hoofdstuk 3 uiteengezet²⁰⁰, kwamen de meest gedocumenteerde casussen van het gebruik van schaduwbibliotheken voor AI-training -waaronder de erkenningen door Meta en Anthropic- aan het licht in Amerikaanse gerechtelijke procedures.

Deze vergelijking beperkt zich tot die elementen, die functioneel relevant zijn voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag. Zij richt zich niet op een algemene vergelijking tussen het Europese en het Amerikaanse auteursrecht, maar uitsluitend op de behandeling van AI-training met illegaal verkregen data(sets).

4.2 Structurele vergelijking: gesloten uitzonderingsstelsel versus open *fair use*-doctrine

78. Zoals uiteengezet in Hoofdstuk 2²⁰¹, vertrekt het continentaal-Europese auteursrecht van een gesloten stelsel van limitatief opgesomde beperkingen en uitzonderingen. Artikel 4 DSM-richtlijn vormt hierin de centrale bepaling voor commerciële TDM, waarbij rechtmatige toegang tot het bronwerk een constitutieve voorwaarde is. Buiten de limitatief opgesomde uitzonderingen, bestaat in de EU geen

²⁰⁰ Zie *supra* nrs. 65-67.

²⁰¹ Zie *supra* nr. 25.

ruimte voor een open rechterlijke afweging van belangen, wat meer rechtszekerheid biedt. Bij de opkomst van nieuwe technologieën, zoals generatieve AI, laat dit gesloten systeem echter slechts beperkte normatieve flexibiliteit toe, waar de wetgever (nog) geen specifieke uitzondering heeft voorzien voor die nieuwe technologie.

79. Het Amerikaanse *copyright* hanteert een diametraal andere benadering. Section 107 van de *Copyright Act* codificeert de open *fair use*-doctrine²⁰². Deze doctrine verleent rechterlijke instanties een discretionaire bevoegdheid om, op basis van vier cumulatief te beoordelen criteria, te bepalen of een niet-gelicenseerd gebruik van een beschermd werk, als rechtmatig kan worden gekwalificeerd.²⁰³ Geen van deze criteria is op zichzelf doorslaggevend; de beoordeling is sterk afhankelijk van de concrete feitelijke omstandigheden. Voor de beoordeling van AI-training zijn met name het eerste en het vierde criterium van belang. Het eerste criterium stelt de vraag wat het doel en de aard is van het gebruik. Is het gebruik commercieel van aard? Is het gebruik bijvoorbeeld ‘transformatief’, met andere woorden leidt het tot een zodanig ander resultaat dat het niet nadelig is voor het originele werk? Het vierde criterium toetst wat het effect is van het gebruik op de potentiële markt voor of de waarde van het auteursrechtelijk beschermde werk.²⁰⁴ De hierna besproken Amerikaanse rechtszaken passen beide criteria op uiteenlopende wijze toe.

Dit structurele verschil heeft belangrijke implicaties voor AI-training. Waar het Europese recht *ex ante* een harde drempel stelt via het vereiste van rechtmatige toegang, laat het Amerikaanse recht *ex post* ruimte voor rechterlijke afweging. De vraag rijst of deze flexibiliteit in de praktijk leidt tot een ruimere toelating van AI-training op illegale datasets, dan wel tot vergelijkbare begrenzingen.

80. Voorts dient te worden benadrukt dat de *fair use*-doctrine niet volledig losstaat van internationale verplichtingen. De Verenigde Staten blijven gebonden aan de, in Hoofdstuk 2 vermelde, driestappentoets van artikel 9, lid 2 van de Berner Conventie, die eveneens beperkingen stelt aan de reikwijdte van uitzonderingen op het auteursrecht.²⁰⁵

²⁰² 17 U.S. Code § 107 (Limitations on exclusive rights: Fair use).

²⁰³ Zie 17 U.S. Code § 107 voor de 4 criteria: “the fair use of a copyrighted work, [...], for purposes such as criticism, comment, news reporting, teaching (including multiple copies for classroom use), scholarship, or research, is not an infringement of copyright. In determining whether the use made of a work in any particular case is a fair use the factors to be considered shall include (1) the purpose and character of the use, including whether such use is of a commercial nature or is for non-profit educational purposes; (2) the nature of the copyrighted work; (3) the amount and substantiality of the portion used in relation to the copyrighted work as a whole; and (4) the effect of the use upon the potential market for or value of the copyrighted work.”.

²⁰⁴ NASSER I., “Training Your Large Language Model How to Speak “Human”: A Transformative Public Necessity or Copyright Infringement?”, DePaul Journal of Art, Technology and Intellectual Property Law 2025, <https://via.library.depaul.edu/jatip/vol35/iss1/2>.

²⁰⁵ Zie *supra* nr. 27 en nrs. 32 - 33.

4.3 Amerikaanse rechtspraak inzake AI-training

81. In mei 2026 zijn in de Verenigde Staten meer dan 100 rechtszaken tegen AI-bedrijven aanhangig met betrekking tot de handhaving van het auteursrecht in de context van AI, met een nogal wisselende uitkomst.²⁰⁶ De centrale vraag in verschillende van deze procedures is of -en zo ja, onder welke omstandigheden- het trainen van AI-modellen op auteursrechtelijk beschermd materiaal, kan worden gerechtvaardigd door de *fair use*-exceptie van de *Copyright Act*.

De in de volgende subsecties behandelde Amerikaanse uitspraken uit de federale *district courts* zijn van belang voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag. Waar in de EU het HvJ EU het laatste woord heeft, zal in de VS het *Supreme Court* zich uiteindelijk moeten uitspreken of er sprake is van *fair use*.

4.3.1 *Bartz et al. v. Anthropic PBC*

4.3.1.1 Feitelijke en procedurele context

82. In augustus 2024 stelden drie schrijvers -Andrea Bartz, Charles Graeber en Kirk Wallace Johnson- een vordering in tegen Anthropic PBC, de aanbieder van het taalmodel Claude²⁰⁷, voor de federale districtsrechtbank van Noord-Californië.²⁰⁸ De auteurs stelden dat Anthropic meer dan zeven miljoen auteursrechtelijk beschermde boeken had gedownload van illegale digitale bibliotheken -waaronder LibGen en de Pirate Library Mirror (hierna: PiLiMi)- om deze zonder toestemming van de rechthebbenden als trainingsdata te gebruiken voor de ontwikkeling van haar generatieve AI-model Claude. Uit later openbaar gemaakte processtukken bleek dat deze feiten daadwerkelijk hadden plaatsgevonden.²⁰⁹

Tegelijkertijd had Anthropic ook miljoenen fysiek aangekochte boeken gedigitaliseerd om ze eveneens voor trainingsdoeleinden te gebruiken, een praktijk waarvan de rechtmatigheid door de auteurs eveneens werd betwist. De auteurs beperkten hun vordering tot de inputfase: zij betwistten uitsluitend de

²⁰⁶ Voor een overzicht zie professor Edward Lee's tracker: LEE E., 'Latest U.S. Map of Copyright Suits v. AI Companies', 5 april 2026, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2026/04/04/updated-u-s-map-of-copyright-suits-v-ai-companies-apr-3-2026/>; LEE E., 'Today's launch of new AI Copyright Case Tracker via ChatGPT Is Eating the World', 9 april 2026, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2026/04/09/todays-launch-of-new-ai-copyright-case-tracker-via-chatgpt-is-eating-the-world/>; LEE E., 'Copyright Suits v. AI Companies', 13 mei 2026, <https://chatgptiseatingtheworld.com/aicopyrightcasetracker/>.

²⁰⁷ DRAPKIN A., 'What Is Claude AI and Anthropic? A Closer Look at ChatGPT's Rival', *Tech.co* 2 januari 2024, <https://tech.co/news/what-is-claude-ai-anthropic>.

²⁰⁸ Bartz v. Anthropic PBC, No. 3:24-cv-05417-WHA (N.D. Cal. 23 juni 2025), <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cand.434709/gov.uscourts.cand.434709.231.0.pdf> (oordeel rechter Alsup inzake fair use en illegale bronnen); de Beslissing tot class action-certificering (augustus 2025) en de Bekrachtiging schikking van 1,5 miljard dollar (25 september 2025) zijn raadpleegbaar via: PACER (Public Access to Court Electronic Records), CourtListener.com.

²⁰⁹ Voor een overzicht van alle processtukken: BAKERLAW, 'Bartz v. Anthropic', <https://www.bakerlaw.com/bartz-v-anthropic/>.

reproductie en opslag van de trainingskopieën en konden niet aantonen dat de output van Claude afzonderlijk inbreukmakend was.²¹⁰ De rechtszaak concentreerde zich daarom op de rechtmatigheid van de datasetopbouw en de opslag van werken in de zogenoemde ‘centrale bibliotheek’.

4.3.1.2 Principieel onderscheid: rechtmatigheid bron versus rechtmatigheid AI-training

83. Op 23 juni 2025 deed rechter William Alsup van de Rechtbank Noord-Californië uitspraak in de zaak.²¹¹ Zijn oordeel rust op een principiële tweedeling tussen enerzijds de rechtmatigheid van de verkrijging en bewaring van de trainingsdata en anderzijds de rechtmatigheid van de trainingshandeling van het AI-model als zodanig.²¹² Daartoe onderscheidde de rechtbank twee afzonderlijke gebruikshandelingen: (i) het aanleggen van een uitgebreide centrale bibliotheek van potentieel nuttige data en (ii) het trainen van LLM's met behulp van de inhoud van die bibliotheek. Volgens de rechtbank vereist elk van deze handelingen een afzonderlijke *fair use*-rechtvaardiging.²¹³

De rechtbank oordeelde dat het gebruik van kopieën voor de training van LLM's als *fair use* kwalificeert, op grond van een afweging van de vier criteria. Het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken als trainingsdata van grote taalmodellen is “*bij uitstek transformatief*” in de zin van het eerste *fair use*-criterium. Met betrekking tot het vierde *fair use*-criterium, verwierp de rechtbank het argument van de eisers dat AI-training ontoelaatbare marktschade veroorzaakt. Eventuele concurrentie door AI-gegenereerde boeken werd gelijkgesteld met de concurrentie die voortvloeit uit menselijk onderwijs en scholing, gevolgen die het auteursrecht niet beoogt te verhinderen. Daarom was de rechtbank van oordeel dat het gebruik van boekkopieën om AI-modellen te trainen in het algemeen onder *fair use* valt; het is toegestaan zonder toestemming van de rechthebbenden en is niet in strijd met de Amerikaanse auteursrechtwetgeving.²¹⁴

Voor de bronverwerving maakte de rechtbank een onderscheid tussen legaal aangekochte en illegaal verkregen kopieën. De bewaring van aangekochte, gedigitaliseerde werken viel wél onder *fair use*. De rechtbank merkte de digitalisering aan als een toegestane formatomzetting, nu de fysieke exemplaren waren vernietigd en de digitale versies niet werden verspreid. Daarentegen werd het downloaden en

²¹⁰ Zie: ‘Anthropic Copyright Settlement’, <https://www.anthropiccopyrightsettlement.com/>; AUTHORS GUILD, ‘Bartz v. Anthropic Settlement: What Authors Need to Know’, 8 april 2026, <https://authorsguild.org/advocacy/artificial-intelligence/what-authors-need-to-know-about-the-anthropic-settlement/>.

²¹¹ Bartz v. Anthropic PBC, No. 3:24-cv-05417-WHA (N.D. Cal. 23 juni 2025), https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cand.434709/gov.uscourts.cand.434709.231.0_2.pdf.

²¹² STEPHENS H., ‘When the End Does Not Justify the Means, Anthropic’s \$1.5 Billion Lesson’, 13 september 2025, <https://hughstephensblog.net/2025/09/13/when-the-end-does-not-justify-the-means-anthropics-1-5-billion-lesson/>; AUTHORS GUILD, ‘Mixed Decision in Anthropic AI Case: Authors Guild Responds to Summary Judgment in Bartz v. Anthropic’, 25 juni 2025, <https://authorsguild.org/news/mixed-decision-in-anthropic-ai-case/>.

²¹³ VRANCKAERT K., ERDOGAN S., VERLEE S., ‘United States - Copyrights and AI: the case of Andrea Bartz, et al. versus Anthropic PBC’, *Kenniscentrum Data & Maatschappij* 14 oktober 2025, <https://data-en-maatschappij.ai/en/publications/usa-andrea-bartz-v-anthropic#the-courts-assessment-and-decision>.

²¹⁴ DICKSTEIN T., ‘Big Tech Wins in Copyright Cases Come With Strings Attached’, *Bloomberg Law* 8 juli 2025, <https://news.bloomberglaw.com/us-law-week/big-tech-wins-in-copyright-cases-come-with-strings-attached>

bewaren van meer dan zeven miljoen illegale kopieën uit schaduwbibliotheken, als een zelfstandige auteursrechtinbreuk aangemerkt. Alle vier de *fair use*-factoren wogen tegen Anthropic. Medewerkers van Anthropic gaven aan dat de gepirateerde kopieën voor onbepaalde tijd voor algemene doeleinden zouden worden bewaard, ook nadat was besloten deze niet voor de training van LLM's te gebruiken. De rechtbank benadrukte dat elke gebruikshandeling een eigen rechtvaardiging vereist en dat Anthropic er niet in was geslaagd een deugdelijke reden aan te voeren voor het bewaren van de gepirateerde kopieën (anders dan gemak en kostenbesparing). Het downloaden van illegale kopieën uit digitale schaduwbibliotheken en het permanent archiveren daarvan, kwalificeert als een zelfstandige auteursrechtinbreuk, ongeacht het transformatieve karakter van het latere gebruik. De rechtbank hanteerde in dit verband uitdrukkelijke termen als “*stealing*” en “*theft*”, wat de afkeuring van onrechtmatige datasetconstructie onderstreept.²¹⁵ De uitspraak gaf geen expliciet oordeel over de vraag of training van LLM's met illegaal verkregen bronmateriaal als *fair use* kan worden aangemerkt.

4.3.1.3 Schikking 1,5 miljard dollar

84. Na het vonnis werd de procedure omgezet in een collectieve vordering, een zogenaamde ‘*class action*’. De rechtbank definieerde de *class* als alle rechthebbenden op het exclusieve reproductierecht van de boeken, die voorkwamen in de LibGen- of PiLiMi-datasets, en die aan de gestelde criteria voldeden. Deze certificering breidde de procedure uit van drie individuele auteurs naar een groep die 482.460 werken omvatte van duizenden rechthebbenden (auteurs en uitgevers), zonder geografische beperking tot Amerikaanse rechthebbenden.²¹⁶

Het Amerikaanse recht voorziet in *statutory damages*. Dit zijn forfaitaire schadevergoedingen, die onafhankelijk zijn van de bewezen feitelijke schade: van 750 tot 30.000 dollar per werk voor gewone inbreuk en tot 150.000 dollar per werk bij opzettelijke inbreuk.²¹⁷ De theoretisch maximale aansprakelijkheid van Anthropic bedroeg hierdoor ruim 70 miljard dollar.²¹⁸ Beide partijen bereikten daarom eind augustus 2025 een schikking, die op 25 september 2025 werd bekrachtigd. Anthropic betaalt 1,5 miljard dollar in een schikkingsfonds. Dit is de grootste auteursrechtsschikking in de geschiedenis van de Verenigde Staten, met ondermeer als voorwaarde de vernietiging van de illegaal verkregen datasets.²¹⁹

²¹⁵ SHERMAN N. en HOOKER L., ‘Judge backs AI firm over use of copyrighted books’, *BBC News* 25 juni 2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c77vr00enzqo>.

²¹⁶ HANSEN D., ‘The Anthropic Settlement - what it is and isn’t (and who could get paid)’, *Authors Alliance* 7 september 2025, <https://www.authorsalliance.org/2025/09/07/the-anthropic-settlement-what-it-is-and-isnt-and-who-could-get-paid/>.

²¹⁷ 17 U.S. Code § 504 - Remedies for infringement: Damages and profits.

²¹⁸ LEE E., ‘Judge Alsup’s Solomonian judgment on fair use in AI training & acquiring pirated books: is it the blueprint for the future of AI training? Part I: Pirated copies’, 25 juni 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/06/25/judge-alsups-solomonic-judgment-on-fair-use-in-ai-training-acquiring-pirated-books-is-it-the-blueprint-for-the-future-of-ai-training-part-i-pirated-copies/>.

²¹⁹ DEEP TECH, ‘Anthropic’s AI Lawsuit Settlement Could Not Go By means of, However It Exposes A Reality About Copyright’, 24 september 2025, <https://thetech.news/anthropics-ai-lawsuit-settlement-could-not-go-by-means-of-however-it-exposes-a-reality-about-copyright/>; O’BRIEN M., ‘Anthropic to pay authors \$1.5 billion to settle lawsuit over pirated books

De schikking heeft uitsluitend betrekking op Anthropic's aansprakelijkheid voor het downloaden van boeken van piraterijplatformen en de opslag daarvan; zij omvat geen herstel voor bredere AI-gerelateerde schade, zoals inkomstenderving door concurrerende AI-gegenereerde publicaties.²²⁰ Ook werken van Belgische auteurs, waaronder het boek *In the Shadow of the Ark* van Anne PROVOOST en *War & Turpentine* en *The Convert* van schrijver Stefan HERTMANS, zijn opgenomen in de schikkingsdatabase²²¹. Een Amerikaanse procedure kan dus directe (financiële) gevolgen hebben voor Europese rechthebbenden. Zowel auteur Anne PROVOOST, als de Bezige Bij (de uitgeverij van auteur Stefan HERTMANS), hebben een claim ingediend. Ook uitgeverij LANNOO diende een claim in en ontvangt mogelijk een deel van de vergoeding uit het schikkingsfonds.

85. In april 2026 dienden de advocaten van de eisende partijen stukken in, waarin zij de rechtbank informeren dat voor 440.490 van de 482.460 in aanmerking komende werken, een claim werd ingediend. Dit is een opmerkelijk percentage van 91,3%, terwijl het gebruikelijke claimpercentage in collectieve acties rond de 10% ligt.²²² Op 13 mei 2026, aan de vooravond van de definitieve goedkeuringszitting van de schikking, dagvaardden een groep van 28 auteurs, die zich uit de *class action* had teruggetrokken, Anthropic. Zij verkiezen een individuele procedure gericht op *statutory damages*. Opvallend is dat deze eis mede steunt op de ‘*copyright market dilution*’-theorie, die verder besproken wordt in de zaak *Kadrey et al. v. Meta Platforms, Inc.*²²³²²⁴

4.3.1.4 De ‘schaduwbibliotheek-strategie’

86. Verschillende Amerikaanse advocatenkantoren hanteren inmiddels de door professor Edward LEE benoemde ‘*Shadow Library Strategy*’, een processtrategie die het debat over *fair use* bij AI-training probeert te omzeilen. De processtrategie richt zich primair op de zelfstandige inbreuk bij het initiële verwerven en archiveren van illegale kopieën uit schaduwbibliotheeken, los van de training van AI-modellen. Nu deze strategie succesvol bleek in de rechtszaak *Bartz v. Anthropic*, wordt deze inmiddels in meerdere zaken tegen grote AI-bedrijven ingezet, waaronder tegen Microsoft en Apple.²²⁵

used to train AI chatbots’, *AP News* 6 september 2025, <https://apnews.com/article/anthropic-copyright-authors-settlement-training-f294266bc79a16ec90d2ddccdf435164>.

²²⁰ AUTHORS GUILD, ‘Opting Out of the Anthropic Settlement: What Authors Should Know’, 8 januari 2026, <https://authorsguild.org/news/optiming-out-of-anthropic-settlement-what-authors-need-to-know/>.

²²¹ Anthropic Works List Lookup, JND Legal Administration, <https://anthropiccopyrightsettlement.com/lookup/>.

²²² AUTHORS GUILD, ‘Anthropic Settlement Update: 91.3 Percent of Books Claimed in Settlement’, 17 april 2026, <https://authorsguild.org/news/anthropic-settlement-update-91-percent-of-books-claimed/>.

²²³ California Northern District Court, Cruz et al v. Anthropic PBC, 3:26-cv-04482, https://www.pacermonitor.com/public/case/64645512/Cruz_et_al_v_Anthropic_PBC; Zie ook: California Northern District Court, Carreyrou v. Anthropic PBC, 3:25-cv-10897, <https://www.courtlistener.com/docket/72069211/carreyrou-v-anthropic-pbc/>.

²²⁴ Zie *infra* nr. 92.

²²⁵ LEE E., ‘List of Cases in which Authors adopt the Shadow Library Strategy v. AI companies’, 24 oktober 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/10/24/list-of-cases-in-which-authors-adopt-the-shadow-library-strategy-v-ai-companies/>; LEE E., ‘Concord Music tries to use Bartz book author tactic to get discovery of BitTorrenting by Anthropic and file 2d amended complaint re: shadow libraries’, 11 september 2025,

De kernlogica is proces-economisch: omdat *statutory damages* reeds volledig kunnen worden toegekend op basis van de piraterijcomponent, levert een aanvullende betwisting van de rechtmatigheid van AI-training doorgaans geen hogere schadevergoeding op. De bewijsvoering concentreert zich daardoor op de bronverwerving, waar de inbreuk het duidelijkst en het minst betwistbaar is.²²⁶

4.3.1.5 Relevantie voor het Europese debat

87. De door de rechtbank aangebrachte tweedeling tussen bronverwerving en training is rechtstreeks relevant voor de Europese analyse. Het vonnis bevestigt dat een transformatief eindgebruik -hoe innovatief of maatschappelijk waardevol ook- de onrechtmatigheid van een illegale bronverwerving niet kan neutraliseren. Dit beginsel ligt in de EU expliciet verankerd in artikel 4 DSM-richtlijn, dat ‘rechtmatige toegang’ als absolute voorwaarde stelt voor de toepassing van de TDM-uitzondering.

In tegenstelling tot het Amerikaanse *fair use*-kader, waarin het transformatieve karakter en de markteffecten centraal staan, speelt het einddoel in de Europese rechtsorde slechts een beperkte rol. De rechtmatigheid van commerciële TDM hangt uitsluitend af van de herkomst van de data: wanneer de toegang illegaal is, is de TDM-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn categorisch uitgesloten, ongeacht de aard of het nut van het gebruik.

88. Voorts illustreert de Bartz-uitspraak dat de voornaamste conclusie voor AI-aanbieders in beide rechtsstelsels dezelfde is: *fair use* -en bij uitbreiding elke wettelijke uitzondering- begint bij de rechtmatige verwerving van trainingsdata. De schikking van 1,5 miljard dollar onderstreept de juridische en financiële risico’s van AI-training op illegale datasets. Het vonnis toont daarmee aan dat zelfs het meest flexibele Amerikaanse auteursrechtelijke kader een scherpe grens trekt bij de onrechtmatige verwerving van trainingsdata uit illegale bronnen. Een grens die het Europese recht via de absolute drempelvoorwaarde van artikel 4 DSM-richtlijn duidelijk heeft getrokken (*ex ante*).

<https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/09/11/concord-music-tries-to-use-bartz-book-author-tactic-to-get-discovery-of-bittorrenting-by-anthropic-and-file-2d-amended-complaint-re-shadow-libraries/>.

²²⁶ LEE E., ‘The Susman Godfrey Playbook in Lawsuits v. AI’, 15 september 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/09/15/the-susman-godfrey-playbook-in-lawsuits-v-ai/>; LEE E., ‘With statutory damages, the Shadow Library Strategy offers the same potential amount of recovery to book authors. Winning on AI training adds \$0’, 16 september 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/09/16/with-statutory-damages-the-shadow-library-strategy-offers-the-same-potential-amount-of-recovery-to-book-authors-winning-on-ai-training-adds-0/>.

4.3.2 *Kadrey et al. v. Meta Platforms, Inc.*

4.3.2.1 Feitelijke en procedurele context

89. In juli 2023 stelden dertien bekende schrijvers, onder wie Richard Kadrey en Sarah Silverman, een procedure in tegen Meta Platforms, Inc. (hierna: Meta) voor de federale districtsrechtbank van Noord-Californië, wegens (i) het downloaden van hun boeken via torrent-technologie²²⁷ vanuit digitale schaduwbibliotheken en (ii) het gebruik van die boeken voor de training van Meta's Llama-taalmodellen.²²⁸ Meta erkende in de loop van deze procedure dat zij, voor de samenstelling van haar trainingsdatasets, werken had gedownload van illegale schaduwbibliotheken, waaronder LibGen, Sci-Hub en Z-Library.²³⁰

Meta trachtte aanvankelijk boeken op rechtmatige wijze te verwerven via licentiecontracten met grote uitgevers, maar stuitte daarbij op logistieke en contractuele moeilijkheden.²³¹ Deze omstandigheid toont aan dat Meta zich bewust was van de noodzaak van rechtmatige toegang en desondanks koos voor het gebruik van illegale bronnen. Meta beriep zich voor de rechtvaardiging van deze praktijken op de *fair use*-doctrine.²³²

4.3.2.2 Het vonnis: transformatie en marktverstoring

90. Op 25 juni 2025 -twee dagen na het eerder besproken vonnis in *Bartz v. Anthropic*²³³ - wees rechter Chhabria vonnis: hij koos voor een geïntegreerde *fair use*-analyse, waarin zowel de verwerving als de training gezamenlijk werden beoordeeld. De districtsrechtbank oordeelde dat zowel Meta's downloaden

²²⁷ Om deze schaduwbibliotheken (die miljoenen werken bevatten) sneller te downloaden en haar netwerken niet te belasten, maakte Meta gebruik van "torrenting": een bestandsuitwisselingstechniek waarbij kleine gedeelten van een groter bestand gelijktijdig vanuit vele verschillende bronnen worden verspreid. Partijen verschilden evenwel van mening over de vraag of Meta de door haar gedownloade bestanden tijdens of na het torrenting-proces ook had geüpload naar de computersystemen van andere gebruikers. Meta moet zich nog verantwoorden voor de beschuldiging dat ze LibGen via torrents hebben verspreid.

²²⁸ Richard Kadrey, et al. v. Meta Platforms, Inc., Case No. 3:23-cv-03417-VC (N.D. Cal. Jun. 25, 2025), <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cand.415175/gov.uscourts.cand.415175.598.0.pdf>; Oordeel rechter Chhabria: 25 juni 2025, raadpleegbaar via: CourtListener.com; voor een overzicht van de procedurestukken, zie: <https://www.bakerlaw.com/kadrey-v-meta/>; AUTHORS GUILD, 'Meta's Massive AI Training Book Heist: What Authors Need to Know', 20 maart 2025, <https://authorsguild.org/news/meta-libgen-ai-training-book-heist-what-authors-need-to-know/>.

²²⁹ FLEUREAU G., 'Meta de nouveau dans la tourmente : une plainte pour violation du droit d'auteur concernant l'utilisation de données piratées', 14 januari 2025, <https://siecledigital.fr/2025/01/14/meta-de-nouveau-dans-la-tourmente-une-plainte-pour-violation-du-droit-dauteur-concernant-lutilisation-de-donnees-piratees/>.

²³⁰ Meta voegde de gedownloade boeken toe aan de datasets, die zij gebruikte voor de training van de Llama-modellen, maar paste aanvullende training ('post-training') toe om te voorkomen dat de modellen bepaalde tekstfragmenten uit hun trainingsdata zouden "memoriseren" en reproduceren. Als gevolg daarvan konden noch de deskundige van Meta, noch die van de auteurs de Llama-modellen ertoe brengen meer dan vijftig woorden en leestekens uit de werken van de eisers te genereren.

²³¹ AUTHORS GUILD, 'AG on Meta AI Ruling: Meta Gets a Technical Win, but the Law Favors Authors', 26 juni 2025, <https://authorsguild.org/news/meta-ai-ruling-meta-gets-technical-win-but-law-favors-authors/>.

²³² D'ANGELO F. en FORREST D., 'Kadrey v. Meta Platforms, Inc.', 25 juni 2025, <https://www.loeb.com/en/insights/publications/2025/07/kadrey-v-meta-platforms-inc.>

²³³ Zie *supra* nr. 83.

van boeken uit online schaduwbibliotheken, als het gebruik van die boeken voor de training van haar Llama-taalmodellen als *fair use* kwalificeert. De rechtbank onderschrijft evenwel de hierna besproken theorie van marktverstoring, als potentieel instrument om het *fair use*-verweer in toekomstige zaken over generatieve AI te ondermijnen.²³⁴ De *fair use*-analyse vertoont gelijkenissen met die van de rechtbank in de zaak *Bartz v. Anthropic*, maar verschilt op twee fundamentele punten.²³⁵

91. Het eerste fundamentele onderscheid betreft de behandeling van de verwerving van trainingsdata uit schaduwbibliotheken. Waar rechter Alsup deze verwerving als een zelfstandige inbreukmakende handeling kwalificeerde, die gescheiden dient te worden beoordeeld van de trainingshandeling zelf, integreerde rechter Chhabria beide handelingen in één overkoepelende *fair use*-beoordeling. Hij redeneerde dat de initiële verwerving van de kopieën, onderdeel uitmaakte van hetzelfde gebruik (de AI-training): het uiteindelijke doel van de verwerving was immers om de kopieën daadwerkelijk voor de training van het AI-model van Meta te benutten. Op grond van dit geïntegreerde perspectief, oordeelde de rechtbank dat ook de verwerving uit schaduwbibliotheken onder de *fair use*-bescherming valt, nu de training als geheel als transformatief kan worden gekwalificeerd.

92. Het tweede onderscheid betreft de behandeling van het vierde *fair use*-criterium, het markteffect. De rechtbank benadrukte dat bijzonder groot gewicht toekomt aan dit criterium. Zelfs wanneer het gebruik transformatief is, kan het nog steeds een marktimpact hebben op het auteursrechtelijk beschermde werk of de waarde ervan aantasten. De rechtbank erkende een nieuw type potentiële marktschade, omschreven als “*copyright market dilution*”²³⁶: het gebruik van boeken voor AI-training kan de markt voor die boeken aantasten, doordat LLM’s snel concurrerende inhoud kunnen genereren, zelfs wanneer die gegenereerde werken niet-inbreukmakend zijn.

De rechter formuleerde hierbij een vergaande *obiter dictum*²³⁷: indien auteurs empirisch zouden aantonen dat LLM-training de markt voor hun werken aantast, zou AI-training “in de meeste gevallen” onrechtmatig zijn en niet onder *fair use* vallen. In casu achtte de rechter de schade evenwel onvoldoende bewezen: de auteurs beperkten zich tot speculatie en leverden geen empirisch bewijs dat het gebruik van hun boeken voor de training van LLM’s, de boekverkoop schaadt of in de toekomst zal schaden.²³⁸ Bijgevolg honoreerde de rechtbank Meta’s *fair use*-verweer, op grond van het gebrek aan bewijs van

²³⁴ Zie *infra* nr. 92.

²³⁵ AUTHORS GUILD, ‘AG on Meta AI Ruling: Meta Gets a Technical Win, but the Law Favors Authors’, 26 juni 2025, <https://authorsguild.org/news/meta-ai-ruling-meta-gets-technical-win-but-law-favors-authors/>.

²³⁶ DICKSTEIN T., ‘Big Tech Wins in Copyright Cases Come With Strings Attached’, *Bloomberg Law* 8 juli 2025, <https://news.bloomberglaw.com/us-law-week/big-tech-wins-in-copyright-cases-come-with-strings-attached>.

²³⁷ Dit betreft overwegingen die niet dragend zijn voor het dictum, maar wel richtinggevend voor toekomstige procedures.

²³⁸ BELANGER A., ‘Book authors made the wrong arguments in Meta AI training case, judge says’, *Ars Technica* 26 juni 2025, <https://arstechnica.com/tech-policy/2025/06/book-authors-made-the-wrong-arguments-in-meta-ai-training-case-judge-says/>.

marktschade. Deze uitkomst kwalificeerde uitdrukkelijk niet als een algemene goedkeuring van AI-training op auteursrechtelijk beschermde boeken uit schaduwbibliotheken.

4.3.2.3 Relevantie voor het Europese debat

93. De uitspraak in *Kadrey v. Meta* introduceert een economisch georiënteerde dimensie in het rechtsvergelijkende debat over AI-training. De erkenning van marktverstoring, het destabiliserende effect op de markt voor menselijke werken, als potentieel doorslaggevende factor onder het vierde *fair use*-criterium. Dit vertoont functionele gelijkenissen met de tweede stap van de driestappentoets van de Berner Conventie, die vereist dat een uitzondering de normale exploitatie van een werk niet mag schaden.²³⁹²⁴⁰ De redenering van de rechtbank over marktverstoring door AI-gegenereerde concurrerende werken, sluit hierbij inhoudelijk aan.

Dit kan relevant zijn voor toekomstige Europese procedures: rechthebbenden, die schadevergoeding vorderen wegens AI-training op hun onrechtmatig verkregen boeken, zouden empirisch bewijs kunnen leveren van marktverstoring en schade wegens de concurrentie op de boekenmarkt van door AI-gegenereerde boeken. Voor het EU-kader blijft echter primair dat illegale herkomst de toepassing van art. 4 DSM per definitie uitsluit en gebruik zonder toestemming van de rechthebbende auteursrechtinbreuk oplevert.

4.4 Het institutionele debat in de Verenigde Staten

94. In mei 2025 publiceerde het *US Copyright Office* een (pre-publicatie) rapport over AI-training²⁴¹. Dit rapport suggereerde dat het commercieel exploiteren van omvangrijke hoeveelheden auteursrechtelijk beschermde werken, om daarmee expressieve inhoud te genereren, die concurreert met de oorspronkelijke werken op de bestaande markt -in het bijzonder wanneer dit gebeurt via onrechtmatige toegang- in beginsel niet als *fair use* kwalificeert.²⁴² Het rapport pleitte bovendien voor de ontwikkeling van een licentiemodel voor AI-training ter bescherming van rechthebbenden.²⁴³ Deze institutionele

²³⁹ SENFTLEBEN M., 'GenAI and the Copyright Three-Step Test - Do TDM Exceptions for AI Training Conflict with a Work's Normal Exploitation?' *GRUR International*, 75(1), 29 augustus 2025, <https://doi.org/10.1093/grurint/ikaf113>; SENFTLEBEN M., 'Text and Data Mining, Generative AI, and the Copyright Three-Step Test', *IIC*, 57(1), 67-107, 2026, <https://doi.org/10.1007/s40319-026-01680-2>.

²⁴⁰ Art. 9.2 Berner Conventie.

²⁴¹ UNITED STATES COPYRIGHT OFFICE, Copyright and Artificial Intelligence - Part 3: Generative AI Training, pre-publication report, mei 2025, <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-3-Generative-AI-Training-Report-Pre-Publication-Version.pdf>.

²⁴² UNITED STATES COPYRIGHT OFFICE, Copyright and Artificial Intelligence - Part 3: Generative AI Training, pre-publication report, mei 2025, 107: "[...] making commercial use of vast troves of copyrighted works to produce expressive content that competes with them in existing markets, especially where this is accomplished through illegal access, goes beyond established fair use boundaries".

²⁴³ UNITED STATES COPYRIGHT OFFICE, Copyright and Artificial Intelligence - Part 3: Generative AI Training, pre-publication report, mei 2025, 107: "Effective licensing options can ensure that innovation continues to advance without undermining intellectual property rights".

positie sluit nauw aan bij de Europese benadering van rechtmatige toegang als voorwaarde voor het gebruik van beschermde werken.

95. Kort na de publicatie werd Shira PERLMUTTER, de directeur van het *US Copyright Office*, ontslagen door president Trump. In de auteursrechtelijke gemeenschap trok dit ontslag brede aandacht, wegens de potentiële politieke bemoeienis met een technisch-juridisch vraagstuk.²⁴⁴ President Trump verklaarde vervolgens in juli 2025 dat een verplicht licentiesysteem voor AI-training praktisch onuitvoerbaar zou zijn en geopolitiek onwenselijk, mede onder verwijzing naar de handelwijze van Chinese technologiebedrijven.²⁴⁵ Deze politieke context toont de spanning aan tussen auteursrechtelijke bescherming en het industriepolitieke belang bij onbelemmerde AI-ontwikkeling. Deze spanning is ook in het Europese debat zichtbaar, maar wordt in Europa via een normatief kader beheerst, in plaats van via discretionaire politieke besluitvorming.

4.5 Licentieovereenkomsten als contractuele oplossing

96. Ondanks de juridische en politieke onzekerheid over de toekomstige richting van het Amerikaanse auteursrechtbeleid, sluiten marktpartijen in de praktijk reeds licentieovereenkomsten voor het gebruik van beschermde werken bij AI-training.²⁴⁶ Een toenemende trend die ook in Europa waar te nemen valt.²⁴⁷ Dit suggereert dat de markt, los van de juridische uitkomst van de lopende procedures, een normatief signaal verwerkt: het gebruik van beschermde werken zonder licentie, brengt aanzienlijke juridische en commerciële risico's met zich mee. Zowel in Europa als in de VS, zoeken marktpartijen bijgevolg actief naar contractuele oplossingen, waarin controle, rechtszekerheid en transparantie centraal staan.²⁴⁸

²⁴⁴ TULLY-McMANUS K., 'Trump Fires U.S. Copyright Official', *Politico* 5 oktober 2025, <https://www.politico.com/news/2025/05/10/trump-u-s-copyright-official-00340306>; The Associated Press, 'Trump administration fires top copyright official days after firing Librarian of Congress', *NBC News* 12 mei 2025, <https://www.nbcnews.com/politics/trump-administration/trump-administration-fires-top-copyright-official-days-firing-librarian-rcna206188>; 'U.S. appeals court reinstates Copyright Office director fired by Trump', *CNBC* 10 september 2025, <https://www.cnn.com/2025/09/10/us-appeals-court-reinstates-copyright-office-director-fired-by-trump.html>.

²⁴⁵ GIOVANETTI T., 'President Trump's Comments on Copyright and AI', *International Press Institute* 23 juli 2025, https://www.ipi.org/policy_blog/detail/president-trumps-comments-on-copyright-ai-excerpt.

²⁴⁶ Zie: GUAGLIONE S., 'A timeline of the major deals between publishers and AI tech companies in 2025', *Digiday* 1 januari 2026, <https://digiday.com/media/a-timeline-of-the-major-deals-between-publishers-and-ai-tech-companies-in-2025/>.

²⁴⁷ EUIPO, 'Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective', mei 2025, 95-97, <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>.

²⁴⁸ Zie voor een lijst van uitgevers die AI licenties hebben verstrekt: BROWN P., 'AI Partnerships and Publisher Licensing Tracker', <https://petebrown.quarto.pub/pnp-ai-partnerships/>. Op die lijst staan o.a. The Associated Press, Reuters, The Guardian, The Wall street journal, The Financial Times, Hearst, Axel Springer en Le Monde. Zie hierover ook: EUIPO, 'The development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective', mei 2025, 95-97, <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>.

97. Formele licentieovereenkomsten voor AI-training bieden uiteenlopende voordelen voor beide partijen. Rechthebbenden kunnen hun werken economisch valoriseren en behouden tegelijk zeggenschap over de gebruiksvoorwaarden. Op die manier behouden zij controle over de exploitatie van hun werk. Voor bedrijven die AI-modellen trainen, creëert een dergelijke licentie rechtszekerheid. Zij verkrijgen duidelijkheid over de rechtmatige herkomst van de gebruikte data en beperken het risico op inbreuk. Licenties verhogen de zekerheid inzake datakwaliteit, naleving van regelgeving en transparantie omtrent de herkomst van de data(sets).

98. De vraag stelt zich hierbij wel of dergelijke strategische samenwerkingen billijk zijn voor de schrijvers zelf. In de huidige marktstructuur sluiten voornamelijk grote technologiebedrijven en invloedrijke uitgevers dergelijke overeenkomsten. Individuele auteurs blijven daarbij vaak buiten beeld. Bovendien blijven de inhoud en de financiële voorwaarden van deze licenties doorgaans vertrouwelijk. Hierdoor ontbreekt transparantie over de mate waarin auteurs daadwerkelijk een vergoeding ontvangen. Daarbij komt nog dat er momenteel een gebrek aan draagvlak is bij een aanzienlijk deel van het auteursveld. Uit een interne Europese bevraging van de EWC van mei 2025, blijkt dat ongeveer 43% van de auteurs geen interesse heeft in het verlenen van licenties voor AI-gebruik. Ongeveer eenzelfde aandeel van de auteursorganisaties kan niet inschatten of hun leden bereid zijn om licenties te verlenen, terwijl slechts circa 14% positief staat tegenover dergelijke overeenkomsten.²⁴⁹ Deze empirische gegevens ondersteunen de kritische bedenking of de huidige strategische samenwerkingen billijk zijn voor de schrijvers zelf.

99. Beleidsvorming moet rekening houden met de autonomie van de auteur. Toekomstige regelgeving dient te waarborgen dat licenties voor AI-training berusten op een vrije, geïnformeerde en individuele toestemming. Verplichte of gestandaardiseerde licentiemechanismen, opgelegd via uitgevers of collectieve beheersorganisaties, staan op gespannen voet met fundamentele beginselen van het auteursrecht, zoals de contractvrijheid en de bescherming van de auteur als zwakkere partij. Aangezien het aannemelijk is dat uitgevers en collectieve beheersorganisaties auteurs zullen aanzetten tot het verlenen van licenties, is het van essentieel belang dat ook de stem van de auteurs zelf vooraf wordt gehoord. Auteurs die wel bereid zijn een licentie te overwegen, moeten daaraan immers strikte voorwaarden met betrekking tot de duur, toepassingsgebied, transparantie en uiteraard de vergoeding kunnen verbinden. Bevragingen bij leden van de EWC in ondermeer Spanje, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk werpen bijkomend licht op dit thema en tonen een divers beeld van standpunten.²⁵⁰ In de huidige praktijk verdient het bijgevolg aanbeveling dat auteurs expliciet een rechtenvoorbehoud voor

²⁴⁹ EWC, 'AI Licensing - an EWC Member Query', ongepubliceerde evaluatie van 16 mei 2026, vriendelijk ter beschikking gesteld door de EWC aan Eva Van Remoortel, vraag 2.2, p. 8.

²⁵⁰ Zie hiervoor: voor Spanje: <https://europeanwriterscouncil.eu/spain-ewc-supports-its-spanish-members-against-abusive-ai-training/> en voor het Verenigd Koninkrijk: <https://d16dqzv7ay57st.cloudfront.net/uploads/2024/12/A-Brave-New-World-ALCS-AI-Report.pdf>. De resultaten van de Duitse bevraging werden nog niet publiek gemaakt.

AI-training opnemen in hun uitgavecontracten met de uitgever. Een dergelijk voorbehoud kan voorkomen dat uitgevers impliciet of automatisch AI-rechten overdragen aan AI-bedrijven. In het modelcontract algemene uitgaven, dat GAU en VAV overeenkwamen, werd dergelijke clausule inmiddels opgenomen.²⁵¹

100. Ook op beleidsniveau groeit de aandacht voor deze problematiek. Zo pleit het Voss-rapport ervoor dat de Europese Commissie een nieuwe licentiemarkt voor auteursrechtelijk beschermd materiaal creëert, inclusief vrijwillige collectieve licentieovereenkomsten per sector, waarbij individuele makers en kleine en middelgrote ondernemingen worden betrokken.²⁵²

4.6 Interimconclusie

101. Dit hoofdstuk heeft aangetoond dat de rechtsvergelijking tussen het Europese TDM-kader en de Amerikaanse fair use-doctrine een scherp licht werpt op de juridische beoordeling van AI-training met data uit schaduwbibliotheken. Hoewel beide systemen vertrekken van fundamenteel verschillende normatieve architecturen, convergeren zij op cruciale punten, die rechtstreeks relevant zijn voor de centrale onderzoeksvraag en in het bijzonder deelonderzoeksvragen 3 en 4.²⁵³

Het structurele verschil betreft de architectuur van de uitzonderingen. Waar het Europese auteursrecht inzet op rechtszekerheid via een gesloten uitzonderingsstelsel, beoogt het Amerikaanse systeem een contextuele rechterlijke belangenafweging. Het Europese kader stelt de rechtmatigheid van de bron als absolute drempelvoorwaarde: werken afkomstig uit illegale digitale bibliotheken zijn per definitie uitgesloten van het toepassingsbereik van artikel 4 DSM-richtlijn, ongeacht het doel of de aard van het gebruik. De Amerikaanse *fair use*-doctrine daarentegen hanteert een holistisch afwegingsmodel, waarin de herkomst van de data slechts één element vormt van een bredere contextuele beoordeling. Niettemin liet het vonnis in *Bartz* zien dat, zelfs binnen dit flexibele systeem, de onrechtmatige verwerving van trainingsdata kan worden aangemerkt als een zelfstandige inbreuk.

Ondanks deze structurele verschillen, convergeren beide rechtssystemen in hun afwijzing van het gebruik van illegaal verkregen trainingsdata, wat de normatieve rechtvaardigheid (billijkheid) van de Europese benadering versterkt. De normatieve convergentie manifesteert zich in de gemeenschappelijke conclusie die uit beide rechtssystemen kan worden afgeleid: het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken,

²⁵¹ Zie: VLAAMSE AUTEURSVERENIGING, Het Modelcontract, <https://auteursvereniging.be/contracten/>.

²⁵² Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html

²⁵³ QUINTAIS J.P. & TRAPOVA A., 'AI training, copyright and the legality of sources: A transatlantic comparison', *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 56(3), 310-358, 2025.

afkomstig uit illegale digitale bibliotheken, voor de training van commerciële AI-modellen is juridisch risicovol. In het Europese recht volgt dit rechtstreeks uit het vereiste van rechtmatig toegankelijke werken. In de VS volgt dit, zij het langs een meer indirecte weg, uit de weigering van rechter Alsup om *fair use* te aanvaarden voor de ongeoorloofde verwerving en archivering van gepirateerde kopieën en uit de theorie inzake marktverstoring van rechter Chhabria. Zowel in Europa, als in de VS zoeken marktpartijen daarom steeds vaker contractuele oplossingen, wat blijkt uit de toename van licentieovereenkomsten voor AI-training.²⁵⁴

Het nadeel van het Europese systeem ten opzichte van de Amerikaanse *fair use*-doctrine, is de beperkte normatieve flexibiliteit bij nieuwe technologische ontwikkelingen, waarvoor de limitatieve lijst van uitzonderingen niet is toegesneden; een lacune die in het huidige debat over de toepasselijkheid van de TDM-uitzondering op grootschalige AI-training scherp naar voren treedt. De Amerikaanse rechtspraak toont ondertussen dat zelfs binnen één rechtsgebied uiteenlopende redeneringen en uitkomsten ontstaan, wanneer rechters zich over vergelijkbare feiten buigen. Dit vergroot de kans dat hogere rechtbanken zich zullen moeten uitspreken over de vraag of AI-training op illegale datasets ooit onder *fair use* kan vallen.

102. Aldus leidt de rechtsvergelijkende analyse tot een genuanceerde, maar duidelijke conclusie. Het gebruik van werken uit schaduwbibliotheken voor commerciële AI-training bevindt zich niet in een juridisch vacuüm, maar botst in beide systemen op structurele grenzen, die de legitimiteit van dergelijke praktijken fundamenteel in vraag stellen. Het Europese recht trekt deze grens expliciet, terwijl het Amerikaanse recht haar afhankelijk maakt van wisselende rechterlijke appreciaties.

²⁵⁴ Zie: GUAGLIONE S., ‘A timeline of the major deals between publishers and AI tech companies in 2025’, *Digiday* 1 januari 2026, <https://digiday.com/media/a-timeline-of-the-major-deals-between-publishers-and-ai-tech-companies-in-2025/>.

Hoofdstuk 5: Handhavingsmechanismen in de Europese context

103. De analyse van het toepasselijke auteursrechtelijke kader in de voorgaande hoofdstukken heeft aangetoond dat het gebruik van werken, afkomstig uit illegale digitale bibliotheken, voor de training van commerciële AI-modellen, onverenigbaar is met het huidige Europese auteursrechtelijke kader. Deze normatieve vaststelling heeft slechts betekenis, indien zij gepaard gaat met effectieve mogelijkheden tot auteursrechtelijke handhaving. Dit hoofdstuk onderzoekt welke instrumenten in Europa beschikbaar zijn om rechthebbenden te beschermen tegen het onrechtmatig gebruik van schaduwbibliotheken voor AI-trainingsdoeleinden. Het beoordeelt in welke mate het huidige handhavingskader toereikend is in het licht van de centrale onderzoeksvraag. De focus verschuift van normatieve toelaatbaarheid naar praktische afdwingbaarheid en toetst het auteursrechtelijke kader expliciet aan het criterium van effectiviteit.

5.1 Afbakening en handhavingsniveaus

104. Het onderzoek in hoeverre de, in de voorgaande hoofdstukken vastgestelde, auteursrechtelijke onverenigbaarheid daadwerkelijk kan afgedwongen worden, onderscheidt twee niveaus.

Het *eerste* niveau onderzoekt welke mogelijkheden bestaan om rechtstreeks op te treden tegen de illegale bron zelf. Het onderzoek toonde aan dat de eigen activiteiten van schaduwbibliotheken een inbreuk uitmaken op het auteursrecht. Er werd uiteengezet dat rechtbanken in meerdere EU-lidstaten blokkeringsbevelen uitvaardigden tegen LibGen en verwante schaduwbibliotheken.²⁵⁵ Deze procedures vormen een indirect beschermingsmechanisme door de toegang tot de onrechtmatige data(sets) te bemoeilijken. De aandacht gaat in dit hoofdstuk specifiek uit naar de nieuwe Belgische procedure op eenzijdig verzoekschrift voor online auteursrechtinbreuken. De Belgische stakingsvordering zoals in kortgeding²⁵⁶, het gewone kort geding²⁵⁷ en de procedure ten gronde, blijven buiten beschouwing van dit onderzoek.

Ten *tweede* zoomt het onderzoek in op de handhaving tegenover AI-aanbieders, die gebruikmaken van illegale bronnen, aan de hand van de civielrechtelijke instrumenten uit de Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten (hierna: Richtlijn handhaving)²⁵⁸. De strafrechtelijke handhaving valt buiten het bestek van dit onderzoek.

²⁵⁵ Zie *supra* nr. 58.

²⁵⁶ Boek XVII WER 'Bijzondere rechtsprocedures'.

²⁵⁷ Cf. art. 584 en 1369*ter* Ger. W.

²⁵⁸ Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten, *Pb.* 2004, L195, 16.

5.2 Handhaving tegen de illegale bron: het Belgische kader

105. De Belgische aanpak van digitale schaduwbibliotheken, zoals LibGen, vormt een relevant referentiepunt voor de beoordeling van de rechtmatigheid van AI-training met illegale datasets. Hoewel de maatregelen primair gericht zijn op de bron zelf, hebben zij tevens een indirect effect op de toegang tot dergelijke bronnen door commerciële AI-aanbieders. De Belgische praktijk toont hoe nationale rechtbanken schaduwbibliotheken juridisch kwalificeren en welke instrumenten worden aangewend om de toegang tot deze platforms te beëindigen, mede met het oog op het voorkomen van grootschalig gebruik voor AI-trainingsdoeleinden.

5.2.1 Bijzondere procedure voor online auteursrechtinbreuken

106. Sinds 1 juni 2024 voorziet het Belgische recht in een specifieke, versnelde procedure voor het bekomen van voorlopige maatregelen bij een duidelijke en ernstige inbreuk op het exclusieve auteursrecht, die op het internet wordt gepleegd.²⁵⁹ Deze procedure, voorzien in de artikelen XVII.34/1 tot en met XVII.34/5 WER, werd ingevoerd bij de wet van 19 juni 2022 tot omzetting van de DSM-richtlijn.²⁶⁰ Ze trad in werking krachtens het koninklijk besluit van 18 april 2024, bekendgemaakt op 6 mei 2024 in het Belgisch Staatsblad.²⁶¹ De parlementaire voorbereiding maakt de doelstelling duidelijk: dit wetsontwerp strekt er tevens toe aanzienlijke of grootschalige online inbreuken op het auteursrecht en de naburige rechten te bestrijden, door de invoering van een specifieke gerechtelijke procedure.²⁶²

Wanneer een online e-boeken piraterijwebsite, zoals LibGen, op grote schaal auteursrechtelijk beschermde werken zonder toestemming openbaar maakt, kan (uitsluitend) de voorzitter van de ondernemingsrechtbank te Brussel, maatregelen opleggen. De voorzitter kan deze opleggen aan zowel de vermoedelijke inbreukmaker, als aan relevante tussenpersonen wier diensten gebruikt worden om de inbreuk te plegen. Deze maatregelen kunnen bestaan uit een bevel tot stopzetting van de inbreuk en het opleggen van aanvullende voorlopige maatregelen.²⁶³

Een bijzonder kenmerk van deze procedure is haar dynamisch karakter: de voorzitter kan de opgelegde maatregelen uitbreiden tot spiegelwebsites en tot elk adres dat rechtstreeks toegang verschaft tot dezelfde illegale bibliotheek, zonder dat daarvoor een afzonderlijke procedure vereist is.²⁶⁴ Dit dynamisch karakter

²⁵⁹ Art. XVII.34/1-5 Wetboek van economisch recht, BS 29 maart 2013, 19975.

²⁶⁰ Wet 19 juni 2022 tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad d.d. 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG, BS 1 augustus 2022, 60173.

²⁶¹ Koninklijk besluit 18 april 2024 betreffende de oprichting van de Dienst voor de strijd tegen inbreuken op het auteursrecht en de naburige rechten op het internet en tegen de exploitatie van onwettige onlinekansspelen, BS 6 mei 2024, 49668.

²⁶² Parl.St. Kamer 2021-22, nr. 55K2608/001, <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2608/55K2608001.pdf>

²⁶³ Art. XVII.34/1, § 1 WER.

²⁶⁴ Art. XVII.34/1, § 8 WER.

is van bijzonder belang in de context van schaduwbibliotheken als LibGen, die zich typisch verplaatsen via voortdurend wisselende domeinnamen en infrastructuren.²⁶⁵ Zoals professor Jozefien VANHERPE treffend vergelijkt “*de illegale e-bibliotheken zijn zoals een Hydra uit de Griekse mythologie: een domeinnaam wordt offline gehaald en de volgende dag starten ze opnieuw met een andere URL*”.²⁶⁶ Of deze nieuwe, laagdrempelige en snelle procedure daardoor effectiever is bij de bestrijding van grootschalige online auteursrechtinbreuken dan de klassieke auteursrechtelijke stakingsvordering ‘zoals in kortgeding’ of het gewone kort geding, zal de toekomst moeten uitwijzen.

5.2.2 Institutionele ondersteuning door de FOD Economie

107. Een nieuw opgerichte dienst binnen de Federale Overheidsdienst Economie ondersteunt de procedure operationeel.²⁶⁷ Deze Dienst, belast met de strijd tegen inbreuken op het auteursrecht en de naburige rechten op het internet (hierna: de Dienst), vervult een dubbele functie.

Ten eerste ondersteunt zij de rechterlijke macht bij het technisch identificeren van websites, subdomeinen en andere onderdelen die onder de maatregelen dienen te vallen. Ten tweede coördineert zij de uitvoering van de rechterlijke bevelen, in samenwerking met internetproviders, zoekmachines en betaalbemiddelaars, met inbegrip van de blokkering van domeinen, IP-adressen en DNS-resolutie en de detectie en toevoeging van spiegel- en proxysites.²⁶⁸

108. De voorzitter kan de Dienst bovendien machtigen om de toepassingsmodaliteiten van de beschikking zelf in concrete gevallen vast te stellen, wat aan de procedure een aanzienlijke operationele flexibiliteit verleent. De Dienst houdt voorts een geactualiseerde lijst bij van websites, waarop maatregelen van toepassing zijn.²⁶⁹ In overleg met rechthebbenden, publiceert de Dienst tenslotte op de website van de FOD Economie een indicatieve lijst van platformen, die auteursrechtelijk beschermde werken op geoorloofde wijze ter beschikking stellen van het publiek.²⁷⁰

²⁶⁵ BROWN N. E., ‘You Can’t Stop Pirate Libraries, where there’s demand for books, the internet will supply them’, 2022, <https://reason.com/2022/07/24/you-cant-stop-pirate-libraries/>; EVE M.P., ‘Lessons from the Library: Extreme Minimalist Scaling at Pirate Ebook Platforms’, *Digital Humanities Quarterly* 2022, vol. 16(2), <https://doi.org/10.63744/stjraacvhp5b>.

²⁶⁶ DEYAERT T., ‘Schaduwbibliotheken komen aan het licht’, *VETO* november 2022, <https://www.veto.be/onderzoek/schaduwbibliotheken-komen-aan-het-licht/267871>.

²⁶⁷ Koninklijk besluit 18 april 2024 betreffende de oprichting van de Dienst voor de strijd tegen inbreuken op het auteursrecht en de naburige rechten op het internet en tegen de exploitatie van onwettige onlinekansspelen, *BS* 6 mei 2024, 49668.

²⁶⁸ Zie: FOD ECONOMIE, ‘Optreden tegen namaak, piraterij en andere inbreuken op intellectuele eigendomsrechten’, <https://economie.fgov.be/nl/themas/intellectuele-eigendom/naleving-van-de-intellectuele/optreden-tegen-namaak>.

²⁶⁹ Art. XVII.34/1, § 6 WER.

²⁷⁰ Art. XVII.34/3, § 7 WER.

5.2.3 Rechtspraak: de Librius-zaak

109. In juli 2025 dienden Librius -de beheersvennootschap van de Vlaamse boekuitgevers- samen met haar Franstalige zustervenootschap Copiebel en verscheidene belangenverenigingen van uitgevers en auteurs (GEWU, GAU, ADEB, VAV en SCAM) een eenzijdig verzoekschrift in bij de voorzitter van de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank te Brussel.²⁷¹ Het verzoek strekte tot blokkering van de toegang tot een reeks digitale schaduwbibliotheken, met name LibGen²⁷², Z-Library²⁷³, Oceanofpdf²⁷⁴ en Anna's Archive²⁷⁵.²⁷⁶

Enkele dagen na de indiening, willigde de voorzitter het verzoek in.²⁷⁷ De voorzitter beval de voorlopige blokkering van LibGen en de andere betrokken platformen.²⁷⁸ De Dienst binnen de FOD Economie werd belast met de feitelijke uitvoering, inclusief de identificatie van spiegelsites en de opstelling van een dynamisch bij te houden lijst van te blokkeren domeinnamen, waaronder libgen.blog, libgen.diy, libgen.im, libgen.sbs, libgen.vu en libgenn.sbs.²⁷⁹ De Dienst verplichtte de websites zelf offline te gaan en legde de verschillende tussenpersonen de verplichting op, de toegang tot deze websites onmogelijk te maken, te redirecten, niet te laten scoren in zoekmachines of de betaalapps uit te schakelen. De voorzitter legde elke tussenpersoon (waaronder internetproviders en zoekmachines) een eenmalige dwangsom op van 500.000 euro bij niet-naleving van de opgelegde maatregelen, met inbegrip van de door de Dienst bepaalde nadere toepassingsregels.²⁸⁰

In totaal werden er een 100-tal URLs gevisieerd en met medewerking van onder meer Proximus, Telenet, Microsoft en Google werd het grootste deel ervan tijdelijk geblokkeerd, in afwachting van een definitief

²⁷¹ Zie *supra* nr. 7 voor de context.

²⁷² Zie: <https://libgen.li/>.

²⁷³ Zie: <https://z-lib.id/>.

²⁷⁴ Zie: <https://oceanofpdf.com/>.

²⁷⁵ Zie: <https://annas-archive.org/>.

²⁷⁶ LIBRIUS, 'Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel geeft Librius en andere eisers gelijk in de strijd tegen verspreiders van illegale content', *Librius* 17 juli 2025, <https://www.librius.be/nieuws/nederlandstalige-ondernemingsrechtbank-brussel-geef-librius-en-andere-eisers-gelijk-in-de-strijd-tegen-verspreiders-illegale-content>.

²⁷⁷ SADC, 'Action en justice contre les sites pirates : le tribunal donne raison aux éditeurs et aux auteurs', 24 juli 2025, <https://www.sacd.be/fr/actualites/action-en-justice-contre-les-sites-pirates-le-tribunal-donne-raison-aux-editeurs-et-aux-auteurs>; SCAM, 'Action en justice contre les sites pirates : le tribunal donne raison aux éditeurs et aux auteurs', 24 juli 2025, <https://www.scam.be/actualites-ressources/action-contre-sites-pirates/>.

²⁷⁸ Beschikking van de voorzitter van de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank van Brussel van 16 juli 2025 met referentie B/25/000051, <https://www.librius.be/document/Beschikking-B-25-00051.pdf>.

²⁷⁹ Beslissing van de dienst voor de strijd tegen inbreuken op het auteursrecht en de naburige rechten op het internet en tegen de exploitatie van onwettige onlinekansspelen van 30 juli 2025 met betrekking tot beschikking met referentie B/25/00051, <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Intellectual-property/Beslissing-250730-BAP0-D-NL-004.pdf>; Gebruikers die de inbreukmakende digitale diensten proberen te raadplegen, worden doorgestuurd naar de redirectpagina van de Dienst, die bereikbaar is via de URL <https://blocked-redirect.economie.fgov.be/bapo-blocked-content>; Een lijst van websites en andere digitale inhoud waarop voorlopige maatregelen van toepassing zijn, is beschikbaar op <https://economie.fgov.be/nl/themas/intellectuele-eigendom/intellectuele-eigendomsrechten/auteursrecht-en-naburige/sancties-en-gerechtelijke/online-piraterij>.

²⁸⁰ Beschikking van de voorzitter van de Nederlandstalige ondernemingsrechtbank van Brussel van 16 juli 2025 met referentie B/25/000051, <https://www.librius.be/document/Beschikking-B-25-00051.pdf>.

vonnis. De maatregelen zijn voorlopig; in het geval van de Librius-zaak tot 16 juli 2026. Een procedure ten gronde blijft vereist voor een definitief vonnis. De wetgeving is onduidelijk over de rol van de Dienst binnen de FOD Economie na dergelijk vonnis.

110. De Librius-zaak is van belang voor dit onderzoek. De Belgische rechter kwalificeert een schaduwbibliotheek niet als een juridisch grijze zone, maar als een platform dat auteursrechtelijk beschermde werken systematisch en op commerciële schaal onrechtmatig ter beschikking stelt. De uitspraak bevestigt dat de Belgische rechterlijke macht bereid is en in staat snel en krachtig op te treden tegen dergelijke illegale schaduwbibliotheken; dit stuurt een afschrikwekkend signaal richting AI-aanbieders die van hun content gebruik willen maken.

5.2.4 Effectiviteit en reikwijdte

111. Het beschreven Belgische handhavingsinstrument biedt bescherming op twee niveaus, die rechtstreeks relevant zijn voor de centrale onderzoeksvraag.

Op het niveau van *directe* bescherming, beoogt de blokkering de grootschalige, onrechtmatige beschikbaarstelling van literaire werken tijdelijk te stoppen, in afwachting van een definitief vonnis. Door dynamische blokkades worden nieuwe spiegelsites sneller gedetecteerd en verwijderd, wat het voortgezet gebruik van illegale bronnen door AI-bedrijven bemoeilijkt. Dit heeft een preventief en afschrikwekkend effect op de aanvoer van onrechtmatige trainingsdata. De indicatieve lijst van platformen, die auteursrechtelijk beschermde werken op geoorloofde wijze ter beschikking stellen van het publiek, versterkt het preventieve effect van de handhaving. Deze lijst van FOD Economie draagt bij aan gebruikerssturing richting rechtmatige bronnen. Deze gebruikerssturende functie vindt trouwens een expliciete Europese tegenhanger in initiatieven zoals *Agorateka*. Dit is een door het EUIPO ondersteund portaal, dat tot doel heeft het publiek te oriënteren naar legale digitale platforms voor culturele en creatieve content, waaronder e-boeken.²⁸¹ Vanuit handhavingsoogpunt kan de combinatie van nationale initiatieven, zoals de indicatieve lijst van rechtmatige platformen gepubliceerd door de FOD Economie en Europese instrumenten zoals *Agorateka*, worden beschouwd als een flankerend preventief mechanisme ter bevordering van toegang tot legale bronnen.

Op het niveau van *indirecte* bescherming, versterkt de rechterlijke kwalificatie van LibGen als per definitie illegale bron het juridisch argument, dat AI-bedrijven geen beroep kunnen doen op de TDM-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn, wanneer zij uit deze bron putten. De Belgische rechtspraak ondersteunt daarmee het in Hoofdstuk 2 uiteengezette standpunt dat enkel rechtmatig toegankelijke

²⁸¹ Zie: <https://agorateka.eu/nl>.

werken binnen het toepassingsbereik van de TDM-uitzondering vallen ²⁸² en verleent aan dit normatieve argument een concrete rechterlijke verankering.

112. Tegelijkertijd richt de procedure op eenzijdig verzoekschrift zich uitsluitend op het blokkeren van toegang tot de illegale bron en niet op het rechtstreeks verbieden of sanctioneren van het gebruik van werken uit schaduwbibliotheken door AI-aanbieders. Wanneer AI-aanbieders reeds gebruik hebben gemaakt van deze werken vóór de blokkering, biedt artikel XVII.34/1 WER geen mogelijkheid tot herstel of schadevergoeding voor de rechthebbenden. Voor dergelijke gevallen zijn aanvullende civielrechtelijke acties vereist, zoals aansprakelijkheidsvorderingen of vorderingen op grond van de Richtlijn handhaving. Deze Belgische aanpak is daarom complementair aan het bredere Europese handhavingskader, maar volstaat niet als alleenstaand instrument voor de integrale preventie of het herstel van het gebruik van werken uit schaduwbibliotheken voor AI-training.

5.3 Handhaving ten aanzien van AI-aanbieders: civielrechtelijke instrumenten

5.3.1 Het kader van de Richtlijn handhaving en knelpunten

113. Wanneer een aanbieder van generatieve AI-modellen gebruikmaakt van werken, afkomstig uit illegale digitale bibliotheken, vormen de civielrechtelijke handhavingsinstrumenten van de Richtlijn handhaving het primaire kader voor rechtsbescherming.²⁸³ Deze richtlijn harmoniseert de civielrechtelijke handhavingsmiddelen in de EU en verplicht lidstaten tot het voorzien in eerlijke, billijke en proportionele maatregelen, procedures en rechtsmiddelen ter bestrijding van inbreuken op intellectuele eigendomsrechten. De handhaving van rechten valt evenwel onder de bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties van de afzonderlijke lidstaten, waar een handeling zich op het grondgebied van de betrokken lidstaat voordoet.

Zonder in detail in te gaan op de instrumenten zelf, manifesteren zich echter verschillende structurele uitdagingen in het kader van de handhaving tegen AI-aanbieders, welke hierna zullen besproken worden.

5.3.2 De extraterritorialiteitsvraag: toepasselijkheid van het EU-auteursrecht op buiten de EU verrichte AI-training

114. Een bijzonder obstakel voor de effectieve handhaving van het Europese auteursrecht tegenover AI-aanbieders betreft het toepasselijke recht, wanneer de reproductiehandelingen tijdens de training van een

²⁸² Zie *supra* nrs. 34-38.

²⁸³ Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten, *Pb.* 2004, L195, 16.

AI-model, buiten de Europese Unie plaatsvinden.²⁸⁴ Het klassieke territorialiteitsbeginsel in het auteursrecht impliceert dat de toepasselijkheid van het EU-auteursrecht, afhangt van de plaats van de relevante reproductiehandeling tijdens het trainingsproces. Indien de training volledig buiten de EU plaatsvindt, zoals het geval kan zijn bij grote Amerikaanse AI-aanbieders -die hun serverinfrastructuur buiten de EU exploiteren-, is het Europese auteursrechtelijke kader in beginsel niet van toepassing op de trainingshandeling als zodanig.

De AI-verordening bevat in dit verband een opvallende bepaling in de overwegingen. Overweging 106 stelt meer bepaald dat “aanbieders, die een GPAI-model op de EU-markt in de handel brengen”, de eerder besproken auteursrechtelijke verplichtingen van artikel 53 AI-verordening²⁸⁵ moeten naleven, “*ongeacht de jurisdictie waarin de auteursrechtelijk relevante handelingen die helpen die GPAI-modellen te trainen*”. De *ratio legis* is dat “*alleen op deze manier kan gezorgd worden voor een gelijk speelveld voor aanbieders van GPAI-modellen, waar geen enkele aanbieder zich een concurrentievoordeel op de Uniemarkt mag kunnen verschaffen met lagere auteursrechtelijke normen dan de in de Unie toepasselijke normen*”.²⁸⁶ Via de niet-bindende overweging 106, tracht de AI-verordening aldus extraterritoriale werking te verlenen aan haar auteursrechtgerelateerde bepalingen.²⁸⁷ Het uitdrukkelijke doel hiervan is gelijke mededingingsvoorwaarden te waarborgen voor alle AI-aanbieders die toegang hebben tot de Uniemarkt, ongeacht waar de training technisch wordt uitgevoerd. Dit zou impliceren dat technologiebedrijven, waaronder *OpenAI*, *Google* en *Meta*, eveneens verplicht zouden zijn de auteursrechtgerelateerde bepalingen van art. 53 AI-verordening na te leven, wanneer zij hun AI-modellen buiten de EU trainen.

115. De GPAI-praktijkcode bevestigt dit beginsel in Maatregel 1.2²⁸⁸, die ondertekenaars verplicht tot naleving van de auteursrechtelijke vereisten “*alvorens auteursrechtelijk relevante handelingen te verrichten op het grondgebied van de betrokken lidstaat*”.²⁸⁹ De GPAI-praktijkcode functioneert als soft-law-instrument²⁹⁰, maar bevestigt de beleidsintentie om extraterritoriale effecten te realiseren.

116. Ook het Voss-rapport spreekt zich uit voor een hervorming van het territorialiteitsbeginsel in het licht van generatieve AI. Het rapport pleit ervoor het EU-auteursrecht toe te passen op AI-training die Europese inhoud verwerkt, zelfs wanneer de training buiten de EU plaatsvindt, voor zover dit

²⁸⁴ QUINTAIS J. P., ‘Copyright, the AI Act and Extraterritoriality’, The Lisbon Council 2025, Policy Brief 19 juni 2025, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5316132>.

²⁸⁵ Zie *supra* nrs. 42-45.

²⁸⁶ Overweging 106 AI-verordening.

²⁸⁷ QUINTAIS J.P., Generative AI, Copyright and the AI Act, *Computer Law & Security Review* 30 januari 2025, <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2025.106107>; QUINTAIS J.P., Copyright, the AI Act and extraterritoriality, *Kluwer Copyright Blog* 28 November 2024, <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2024/11/28/copyright-the-ai-act-and-extraterritoriality/>.

²⁸⁸ Zie *supra* nrs. 46-47.

²⁸⁹ Maatregel 1.2 GPAI-praktijkcode, Auteursrecht Hoofdstuk, EUROPESE COMMISSIE, 10 juli 2025, <https://digitalstrategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai>.

²⁹⁰ Zie hierover ook: Art. 56.6 AI-verordening.

verenigbaar is met internationaal en Europees recht. Volgens het Europees Parlement is dit noodzakelijk om Europese rechthebbenden een billijke vergoeding te garanderen en om eerlijke concurrentie te verzekeren tussen Europese en niet-Europese AI-aanbieders.²⁹¹

117. In de rechtsleer is deze extraterritoriale ambitie onderwerp van intens debat. PEUKERT en CASTETS-RENARD waarschuwen dat een volledige extraterritoriale toepassing van het EU-auteursrecht mogelijk in strijd komt met de internationaal erkende beperkingen op wetgevingsbevoegdheid; zij merken tevens op dat de EU een legitiem belang heeft om haar markt te beschermen tegen AI-modellen, die getraind worden onder 'lagere' normen.²⁹²

118. De vraag welke auteursrechtelijke wet uiteindelijk van toepassing is op AI-training, blijft daarmee een juridisch controversiële en in de toekomst te beslechten kwestie. Om de belangen van de Europese auteurs effectief te kunnen beschermen, dient er een wettelijke verplichting te komen dat alle GPAI-modellen die op de EU-markt worden gebracht, moeten voldoen aan EU-auteursrechtelijke normen, ongeacht waar de training plaatsvond.

5.3.3 Het transparantieprobleem

119. Zelfs indien het toepasselijke recht in beginsel het EU-auteursrecht aanwijst, blijft de handhaving afhankelijk van de mogelijkheid om in rechte te bewijzen, dat een AI-aanbieder daadwerkelijk auteursrechtelijk beschermde werken uit schaduwbibliotheken heeft gebruikt. Dit vormt een aanzienlijk praktisch obstakel voor individuele rechthebbenden. Het vaststellen in feite en in rechte van een vermoede inbreuk op het auteursrecht, is niet vanzelfsprekend voor economisch zwakkere rechthebbenden, zoals de meeste auteurs en kleinere uitgeverijen, bij gebrek aan transparantie vanwege de grote AI-aanbieders. De bewijslast voor de samenstelling van de gebruikte trainingsdata(sets), rust in beginsel bij de eisende rechthebbende (auteur of uitgever), terwijl die informatie zich in het exclusieve bezit bevindt van de AI-aanbieder.

120. De in hoofdstuk 2 besproken transparantieplichting van artikel 53, lid 1, *sub* d) van de AI-verordening²⁹³, zou in dit verband een aanvullende functie kunnen vervullen voor de ontsluiting van informatie over trainingsdata. Aangezien artikel 4 DSM-richtlijn het gebruik van literaire werken, afkomstig uit schaduwbibliotheken, uitsluit van het toepassingsbereik van de TDM-uitzondering, zou

²⁹¹ Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie – kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html.

²⁹² PEUKERT A. en CASTETS-RENARD C. (2025), 'The Copyright Chapter of the EU's Code of Practice for General-Purpose AI Models: A Commentary', *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, ISSN 2195-0237, Springer, Vol. 56, Iss. 10, 1950-1993, <https://doi.org/10.1007/s40319-025-01664-8>.

²⁹³ Zie *supra* nrs. 44-45.

deze transparantieplichting in beginsel een instrument kunnen vormen, om het gebruik van illegale bronnen als trainingsdata aan het licht te brengen. Vanuit handhavingsoogpunt rijst echter de vraag, in hoeverre deze verplichting rechthebbenden daadwerkelijk in staat stelt, om te bewijzen dat hun beschermde werken deel hebben uitgemaakt van trainingsdata(sets) en om daarop civielrechtelijke rechtsmiddelen te baseren.

121. De doeltreffendheid van de verplichting staat immers ter discussie.²⁹⁴ Het door het Europese AI-bureau op 24 juli 2025 gepubliceerde sjabloon voor de openbare samenvatting van de inhoud, waarmee AI voor algemene doeleinden wordt getraind²⁹⁵, is van algemene en weinig technisch gespecificeerde aard. AI-aanbieders dienen een overzicht te bieden van de "*belangrijkste gegevensverzamelingen of -reeksen*" waarmee hun AI-model werd getraind, eventueel aangevuld met een toelichting over overige gegevensbronnen.²⁹⁶ Daarbij dient rekening te worden gehouden met de noodzaak tot bescherming van bedrijfsgeheimen en vertrouwelijke bedrijfsinformatie, wat de informatiedichtheid van de samenvatting aanzienlijk beperkt.²⁹⁷ Zonder transparantie omtrent (i) welke inhoud in de trainingsdata was opgenomen (bijvoorbeeld titel- en auteursrechtinformatie), (ii) waar deze inhoud oorspronkelijk werd verzameld (bijvoorbeeld de URL of de naam van het platform/de dienst) en (iii) wanneer de inhoud oorspronkelijk werd verzameld (dit wil zeggen de exacte datum en tijd), beschikken rechthebbenden niet over de feitelijke informatie, die noodzakelijk is om het gebruik van hun werken te traceren en hun rechten te handhaven, bij onrechtmatige reproductie van hun werken in het kader van AI-training.²⁹⁸

122. Volgens een analyse van de *Danish Rights Alliance* onthouden alle *state-of-the-art* AI-modelaanbieders zich van het verstrekken van de mate van transparantie die noodzakelijk is, opdat rechthebbenden hun rechten effectief zouden kunnen uitoefenen en handhaven. In plaats daarvan omschrijven deze aanbieders hun trainingsdata met vage formuleringen, als “publiekelijk beschikbare inhoud” die afkomstig is van het “open web”. In sommige gevallen wordt het gebruik van trainingsdata zelfs geheel niet vermeld.²⁹⁹

²⁹⁴ Zie bijvoorbeeld: EWC, EFJ en CEATL, ‘Joint Statement on the Own-Initiative Report “Copyright and AI” by the JURI Committee and Rapporteur MEP Axel Voss’, https://europeanwriterscouncil.eu/jointstatement_ewcefjceatl_vossreport/.

²⁹⁵ Explanatory Notice and Template for the Public Summary of Training Content for General-Purpose AI Models Required by Article 53(1)(d) of Regulation (EU) 2024/1689, C(2025) 5235 final, EUROPESE COMMISSIE, 24 juli 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/explanatory-notice-and-template-public-summary-training-content-general-purpose-ai-models>.

²⁹⁶ Overw. 107 AI-verordening.

²⁹⁷ Ibid.

²⁹⁸ EWC, EFJ en CEATL, ‘Joint Statement on the Own-Initiative Report “Copyright and AI” by the JURI Committee and Rapporteur MEP Axel Voss’, https://europeanwriterscouncil.eu/jointstatement_ewcefjceatl_vossreport/; HELDRUP T., ‘Report on AI model providers’ training data transparency and enforcement of copyrights’, *Danish Rights Alliance* 5 september 2024, <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2024/09/Report-on-AI-model-providers-training-data-transparency-and-enforcement-of-copyrights.pdf>.

²⁹⁹ HELDRUP T., ‘Report on AI model providers’ training data transparency and enforcement of copyrights’, *Danish Rights Alliance* 5 september 2024, <https://rettighedsalliancen.com/wp-content/uploads/2024/09/Report-on-AI-model-providers-training-data-transparency-and-enforcement-of-copyrights.pdf>.

123. Overweging 107 AI-verordening stelt nochtans dat de transparantieplichting houders van auteursrechten in staat moet stellen hun rechten uit hoofde van het Unierecht uit te oefenen en te handhaven.³⁰⁰ Dit normatieve doel wordt in de huidige praktijk nog niet gerealiseerd. De huidige uitvoering van de transparantieplichting blijft zeer beperkt en biedt nog onvoldoende detailniveau om individuele rechthebbenden in staat te stellen hun rechten doeltreffend te handhaven. Het huidige rechtskader is bijgevolg niet toereikend. Er is een noodzaak aan robuuste transparantieplichtingen als voorwaarde voor effectieve private handhaving. Dit is een lacune die het huidige rechtskader nog niet adequaat opvult. Op dit ogenblik zijn langdurige en kostbare gerechtelijke procedures vereist om AI-aanbieders ertoe te brengen, te erkennen dat zij het auteursrecht hebben geschonden. Dit is niet billijk ten aanzien van rechthebbenden. Het evenwicht tussen de belangen van rechthebbenden en AI-aanbieders is verstoord.

124. In reactie op dit structurele transparantietekort zijn private initiatieven ontstaan, die trachten de informatiekloof gedeeltelijk te dichten. Bijvoorbeeld Spawning AI's zoek- en verificatietool *haveibeentrained.com*, waarmee auteurs kunnen nagaan of hun werken voorkomen in bekende trainingsdatasets en deze werken kunnen markeren voor verwijdering (*opt-out*).³⁰¹ De vastgestelde tekortkomingen in de transparantieplichting, hebben eveneens geleid tot de opkomst van private certificeringsinitiatieven, die trachten een aanvullend waarborgmechanisme te bieden. Een voorbeeld hiervan is *Fairly Trained*, een non-profitorganisatie die certificering aanbiedt aan aanbieders van generatieve AI-modellen, op basis van een verificatie van de rechtmatigheid van de gebruikte trainingsmethoden en -bronnen.³⁰² Dergelijke certificering beoogt aan te tonen dat AI-modellen zijn ontwikkeld, zonder gebruik te maken van auteursrechtelijk beschermde werken uit onrechtmatige bronnen en functioneert aldus als een reputatiemechanisme binnen de markt.³⁰³ Vanuit handhavingsoogpunt kan deze vorm van private certificering een beperkte, maar relevante aanvullende rol spelen binnen een publiekrechtelijk tekortschietend kader. Certificeringsinitiatieven, zoals *Fairly Trained*, verdienen beleidsmatige ondersteuning, als aanvulling op het wettelijke kader. De Europese wetgever dient te overwegen gecertificeerde naleving als voorwaarde op te nemen bij overheidsopdrachten, waarbij gebruik wordt gemaakt van generatieve AI. Hoewel dergelijke privé-initiatieven waardevolle signalerende functies vervullen, kunnen zij niet worden beschouwd als een volwaardig alternatief voor wettelijk verankerde transparantie- en informatieverplichtingen.

³⁰⁰ Overw. 107 AI-verordening.

³⁰¹ Zie: SPAWNING, <https://haveibeentrained.com/>.

³⁰² Fairly Trained Launches Certification for Generative AI Models That Respect Creators' Rights, *Fairly Trained* 17 januari 2025, <https://www.fairlytrained.org/blog/fairly-trained-launches-certification-for-generative-ai-models-that-respect-creators-rights>

³⁰³ Zie: <https://www.fairlytrained.org/certifications>.

125. Een mogelijke oplossing, zoals gesuggereerd door het Voss-rapport, is dat AI-aanbieders details vertrouwelijk zouden kunnen verstrekken aan een betrouwbare tussenpersoon of toezichthouder, die vervolgens de relevante rechthebbenden op een *need-to-know* basis kan informeren over het gebruik van hun werken.³⁰⁴ Een dergelijke tussenpersoon zou het spanningsveld tussen bedrijfsgeheimen en handhavingsbehoeften kunnen mitigeren.

126. Hoe dan ook, effectieve handhaving vereist een substantiële versterking van de bestaande transparantieverplichtingen. Indien een AI-aanbieder niet voldoet aan versterkte transparantieverplichtingen, zou een weerlegbaar vermoeden kunnen worden ingevoerd dat het AI-model dat op de EU-markt wordt gebracht, is getraind met beschermde werken. Dit zou vereisen dat AI-aanbieders trainingsmateriaal traceren, hetzij om te voldoen aan transparantie-eisen *ab initio*, hetzij om het vermoeden te kunnen weerleggen.³⁰⁵

5.3.4 De AI-verordening en exclusieve publiekrechtelijke handhaving

127. Krachtens artikel 88 van de AI-verordening, valt de naleving van de auteursrechtelijke verplichtingen van artikel 53 AI-verordening door aanbieders van GPAI-modellen, onder de exclusieve bevoegdheid van de Europese Commissie, die daartoe het AI-bureau belast.³⁰⁶ Dit toezicht wordt uitgeoefend op het niveau van de AI-aanbieder, zonder dat het AI-bureau gehouden is de trainingsdata geval voor geval inhoudelijk te beoordelen op auteursrechtelijke conformiteit.³⁰⁷

128. Bij schending van de auteursrechtelijke verplichtingen, voorziet de AI-verordening niet in een private handhavingsbevoegdheid voor individuele rechthebbenden. De beschikbare sanctiemechanismen zijn van publiekrechtelijke aard en omvatten in de eerste plaats administratieve boetes³⁰⁸, waaraan de auteursrechthebbenden zelf niks hebben.³⁰⁹ Schrijvers en uitgeverijen kunnen op grond van de AI-verordening geen rechtstreekse juridische actie instellen tegen AI-aanbieders, om bijvoorbeeld naleving van de transparantieverplichting over de trainingsdata af te dwingen. Overweging 108 AI-verordening stelt duidelijk dat “*deze verordening geen afbreuk doet aan de handhaving van de auteursrechtregels krachtens het Unierecht*”.³¹⁰

³⁰⁴ Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html.

³⁰⁵ BERND J., ‘Axel Voss’ Good Intention - The European Parliament adopts report to recalibrate EU copyright for Generative AI’, *Kluwer Copyright Blog* 10 maart 2026, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/axel-voss-good-intention-the-european-parliament-adopts-report-to-recalibrate-eu-copyright-for-generative-ai/>.

³⁰⁶ Art. 88 AI-verordening.

³⁰⁷ Overw. 108 AI-verordening.

³⁰⁸ Zie: Art. 101 AI-verordening.

³⁰⁹ PEUKERT A., ‘Copyright in the Artificial Intelligence Act - A Primer’, *GRUR Int.* 2024, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4771976>.

³¹⁰ Overw. 108 AI-verordening; zie ook Overw. 109.

5.3.5 De GPAI-praktijkcode en de grenzen van vrijwillige naleving

129. Twee aspecten van de onder Hoofdstuk 2 beschreven Maatregel 1.2 van het Hoofdstuk auteursrecht van de GPAI-praktijkcode zijn juridisch relevant vanuit het perspectief van dit onderzoek.³¹¹

Enerzijds bevestigt de betreffende Maatregel impliciet dat webcrawling op websites die auteursrechtinbreukmakende inhoud aanbieden, onverenigbaar is met de vereisten van ‘rechtmatige toegang’; een standpunt dat strookt met de onder punt 2.4 uiteengezette interpretatie van artikel 4 DSM-richtlijn³¹².

Anderzijds vereist de maatregel een voorafgaande formele erkenning van een platform als inbreukmakend door een rechterlijke instantie of overheidsinstantie, alvorens de uitsluitingsverplichting intreedt. Dit impliceert dat schaduwbibliotheken, zoals LibGen, pas ondubbelzinnig onder het toepassingsbereik van Maatregel 1.2 vallen, nadat zij in een lidstaat formeel als zodanig zijn erkend; een vaststelling die de reikwijdte van de vrijwillige verbintenis begrenst ten opzichte van het dwingend auteursrechtelijke kader, dat geen dergelijke erkenningsdrempel kent. Daarenboven worden piraterijwebsites slechts uitgesloten, wanneer zij ‘op commerciële schaal’ opereren.³¹³ Hierdoor ontstaat volgens de EWC een aanzienlijke bedreiging voor de economische positie van auteurs en rechthebbenden, aangezien in de boekenwereld talrijke piraterijwebsites zich profileren als niet-commercieel, en zo buiten het toepassingsbereik van de uitsluiting dreigen te vallen.³¹⁴

5.3.6 Procedurele asymmetrie

130. In geval van inbreuk, kunnen auteurs in theorie maatregelen nemen om hun rechten te handhaven. Individuele auteurs, vertalers en kleine uitgeverijen beschikken doorgaans echter niet over de financiële en organisatorische capaciteit om langdurige gerechtelijke procedures te voeren tegen grote technologiebedrijven die AI aanbieden. Voor één illegale download zal een auteur of uitgeverij nooit een procedure starten, maar de massale verwerking van miljoenen werken door AI-aanbieders vertegenwoordigt een geheel andere schaalgrootte. Zonder collectieve actiemechanismen, procesfinanciering of aanvullende wetgevende instrumenten, blijft effectieve private handhaving voor de meeste rechthebbenden in de praktijk dan ook een illusie. Het Voss-rapport van maart 2026 suggereert een mogelijke oplossing: wanneer een rechthebbende of de organisatie die een rechthebbende vertegenwoordigt in een gerechtelijke procedure in het gelijk is gesteld, hetzij op basis van een

³¹¹ Zie *supra* nr. 47.

³¹² Zie *supra* nrs. 34-38.

³¹³ Maatregel 1.2 punt (1) b) GPAI-praktijkcode, hoofdstuk auteursrecht.

³¹⁴ EWC, ‘EWC’s position on the GPAI Code of Practice and the Template’, 26 juli 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/250725_cop_ewcposition/.

vermoeden, hetzij op basis van ingediend bewijsmateriaal, dienen alle redelijke en evenredige gerechtskosten en andere gemaakte kosten, voor de handhaving van die rechten, ten laste te komen van de aanbieder van het AI-model.³¹⁵

5.3.7 Rechtspraak: *SNE e.a. v. Meta Platforms Inc.*

131. De in Hoofdstuk 3 besproken Franse procedure *SNE e.a. v. Meta Platforms Inc.* biedt tenslotte een voorbeeld van civiele handhaving op het niveau van de AI-aanbieder zelf.³¹⁶ De vordering tegen Meta is gebaseerd op zowel auteursrechtinbreuk, als het leerstuk van economisch parasitisme. Ze richt zich op het gebruik van illegale datasets, waaronder *Books3* en kopieën uit schaduwbibliotheken, bij de training van Meta's Llama-modellen. Zoals reeds vermeld, kan deze zaak in de toekomst een belangrijk precedent vormen voor civiele handhaving binnen de EU. Het vonnis zal potentieel een antwoord bieden op de vraag in welke mate nationale rechtbanken in Europa bereid zijn AI-aanbieders rechtstreeks aansprakelijk te stellen voor het gebruik van illegaal verkregen data(sets) als trainingsdata voor hun AI-modellen.

5.4 Opkomende marktgedreven initiatieven

5.4.1 Van handhaving naar faire AI-modellen

132. Nieuwe Europese initiatieven tonen dat preventief georganiseerde, juridisch conforme AI-trainingspraktijken mogelijk zijn. Het Nederlandse GPT-NL-project vormt hiervan een duidelijk voorbeeld. Het project beoogt een transparant, betrouwbaar en soeverein taalmodel. Het gebruikt uitsluitend data, waarvoor een geldige licentie bestaat of waarvoor geen licentie vereist is.³¹⁷ Daarmee positioneert het zich expliciet als alternatief voor bestaande taalmodellen van voornamelijk Amerikaanse technologiebedrijven, waarvan is aangetoond dat zij gebruikmaken van data uit schaduwbibliotheken. Het Nederlandse Ministerie van Economische Zaken ondersteunt het project met een substantiële subsidie van 13,5 miljoen euro.³¹⁸ Dit bevestigt het beleidsmatige belang van transparant en toetsbaar AI-gebruik. Ook op Vlaams en breder Europees niveau ontstaan gelijkaardige initiatieven. Het VLAM-programma, onder leiding van *Imec* en met betrokkenheid van KU Leuven, ontwikkelt Vlaamse AI-modellen binnen een duidelijk normatief kader. Dat kader integreert onder meer intellectuele

³¹⁵ Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html; vergelijkbaar met de kostenregeling in artikel 21(5) Digital Services Act.

³¹⁶ Zie *supra* nrs. 68-72.

³¹⁷ Zie hiervoor: <https://gpt-nl.nl/>.

³¹⁸ AUTEURSBOND, 'Nieuwsmedia leveren archieven aan GPT-NL, vergoeding voor freelance journalisten nog onduidelijk', 16 april 2026, <https://auteursbond.nl/nieuwsmedia-leveren-archieven-aan-gpt-nl-vergoeding-voor-freelance-journalisten-nog-onduidelijk/>.

eigendomsrechten in de ontwerpfase van de AI-modellen.³¹⁹ Daarnaast tonen internationale projecten, zoals het Zwitserse Apertus-model, dat de aandacht voor ethisch verantwoorde en juridisch conforme AI-ontwikkeling in Europa toeneemt.³²⁰

Deze initiatieven maken duidelijk dat het spanningsveld tussen AI-innovatie en auteursrechtelijke bescherming niet onvermijdelijk is. Doordachte keuzes inzake dataselectie, licentiestructuren en transparantie maken AI-modellen mogelijk die zowel technologisch performant, als juridisch houdbaar zijn. Deze projecten bevinden zich nog in een ontwikkelingsfase. Hun schaal en impact blijven voorlopig beperkt in vergelijking met dominante Amerikaanse AI-aanbieders. Toch tonen zij aan dat de bestaande asymmetrie tussen economische exploitatie en auteursrechtelijke bescherming niet louter voortvloeit uit technologische noodzaak. Beleids- en ontwerpkeuzes spelen hierin ook een doorslaggevende rol.

5.4.2 Certificering en labeling van menselijke creatie

133. De samenleving geniet van menselijke creativiteit, maar dreigt tegelijk afhankelijk te raken van AI-modellen, die systematisch putten uit het (vaak) onrechtmatig verkregen werk van auteurs. Hoewel het normatieve auteursrechtelijke kader duidelijk is, blijkt het evenwicht tussen rechthebbenden en AI-aanbieders verstoord, in het bijzonder door tekortkomingen inzake transparantie en feitelijke handhaafbaarheid. Naast klassieke juridische handhavingsmechanismen, ontstaan in de praktijk steeds vaker marktgedreven initiatieven, die inspelen op deze lacunes. Een belangrijk voorbeeld hiervan is de certificering en labeling van menselijke creatie.

134. Het meest uitgewerkte voorbeeld is het Amerikaanse ‘*Human Authored*’-keurmerk van de *Authors Guild*. Dit systeem laat auteurs en uitgevers toe hun boeken vrijwillig te certificeren als volledig door mensen geschreven, met slechts minimaal gebruik van AI. Voor elk werk moet een licentieovereenkomst worden ondertekend, waarin de auteur het menselijke auteurschap verklaart en garandeert. Na registratie ontvangt de auteur een certificeringsmerk en een uniek registratienummer, opgenomen in een publiek toegankelijke databank, zodat de oorsprong van het werk verifieerbaar is. Uitgevers kunnen, na goedkeuring, titels in bulk registreren.³²¹ Het label fungeert aldus als een kwaliteits- en vertrouwenssignaal voor lezers en als een onderscheidingsmechanisme voor menselijke auteurs, in een markt die steeds meer wordt gekenmerkt door AI-gegenereerde content.

³¹⁹ Zie hiervoor: <https://www.imec.be/nl/vlaamse-innovatiemotor/impactdomeinen/media-entertainment/vlam-programma>.

³²⁰ Zie hiervoor: <https://apertus.ai/en/apps/apertus-model/>.

³²¹ Zie: <https://authorsguild.org/human-authored/>; AUTHORS GUILD, ‘Authors Guild Launches Expanded “Human Authored” Certification Program’, 2 maart 2026, <https://authorsguild.org/news/human-authored-certification-expands-to-all-authors/>.

135. Ook in Europa tekenen zich gelijkaardige initiatieven af. In het Verenigd Koninkrijk lanceerde de start-up *Books By People* het label ‘*Organic Literature*’, dat de menselijke oorsprong van een werk certificeert.³²²

Op Unieniveau voorziet artikel 50 van de AI-verordening vanaf augustus 2026 in transparantieplichtingen voor ondermeer AI-gegenereerde teksten³²³, verder uitgewerkt via een vrijwillige gedragscode³²⁴ en richtlijnen³²⁵. Deze verplichtingen richten zich evenwel primair op het zichtbaar maken van AI-output en bieden geen instrument om menselijke creatie positief te onderscheiden. In die lacune wordt ook in de EU nagedacht over dergelijke kwaliteitslabels voor boeken. Zo wordt in Nederland via de campagne ‘AI = Jatwerk’ van de Nederlandse Auteursbond geëxperimenteerd met een expliciete aanduiding ‘*geschreven door een mens*’.³²⁶³²⁷ De toenemende relevantie van dergelijke labels moet bovendien worden begrepen tegen de achtergrond van recente marktontwikkelingen. In Nederland worden duizenden AI-boeken zonder duidelijke waarschuwing verkocht.³²⁸ Ook in Vlaanderen duiken dergelijke titels steeds vaker op in openbare bibliotheken.³²⁹ Deze evolutie onderstreept de nood aan bijkomende transparantie en differentiatie binnen de boekenmarkt.

136. Certificering van menselijke creatie biedt geen oplossing voor AI-training op illegale bronnen, maar draagt wel bij aan de effectiviteit en billijkheid van het systeem. Door transparantie te vergroten, consumenten te informeren en de positie van menselijke auteurs te versterken, kan zij - in combinatie met de transparantieplichtingen van artikel 50 AI-verordening - bijdragen tot een meer evenwichtige verhouding tussen technologische innovatie en auteursrechtelijke bescherming.

³²² Zie: <https://booksbypeople.org/>; X, “Dit boek is niet door een robot geschreven, beloofd!”: Britse uitgevers lanceren label voor boeken geschreven door mensen, *Nieuwsblad* 16 oktober 2025, <https://www.nieuwsblad.be/buitenland/dit-boek-is-niet-door-een-robot-geschreven-beloofd-britse-uitgevers-lanceren-label-voor-boeken-geschreven-door-mensen/97809273.html>; LOFFHAGEN E., ‘Certified organic and AI-free: New stamp for human-written books launches’, *The Guardian* 15 oktober 2025, <https://www.theguardian.com/books/2025/oct/15/books-by-people-for-people-publishers-launch-certification-human-written-ai>.

³²³ Art. 50 AI-verordening.

³²⁴ Zie: The Code of Practice on marking and labelling of AI-generated content, EUROPESE COMMISSIE, 8 mei 2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-ai-generated-content>.

³²⁵ Zie: The guidelines on the implementation of the transparency obligations for certain AI systems under Article 50 of the AI Act, EUROPESE COMMISSIE, 8 mei 2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/draft-guidelines-implementation-transparency-obligations-certain-ai-systems-under-article-50-ai-act>.

³²⁶ Zie hiervoor: <https://auteursbond.nl/ai-jatwerk/>. De Auteursbond is dé Nederlandse beroepsorganisatie voor iedereen die leeft van zijn / haar / hun pen.

³²⁷ Op beleidsniveau pleit de EWC in haar Joint Statement van 23 april 2025 bovendien uitdrukkelijk voor duidelijke transparantie en bescherming van menselijke creatie: EUROPEAN WRITERS’ COUNCIL, ‘A call for transparency regarding AI generated books - Joint Statement’, 23 april 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/2504_labellingai/.

³²⁸ VAN MALDEREN S., ‘Duizenden boeken te koop in webshops die volledig met AI geschreven zijn: “Er is geen enkele waarschuwing”’, *Het Laatste Nieuws* 13 mei 2026, <https://www.hln.be/wetenschap/duizenden-boeken-te-koop-in-webshops-die-volledig-met-ai-geschreven-zijn-er-is-geen-enkele-waarschuwing>.

³²⁹ GOORDEN T., ‘Honderden AI-boeken duiken op in Vlaamse bibliotheken: “De samenstelling van onze collectie is nochtans mensenwerk”’, *De Standaard* 23 maart 2026, <https://www.standaard.be/binnenland/honderden-ai-boeken-duiken-op-in-vlaamse-bibliotheken-de-samenstelling-van-onze-collectie-is-nochtans-mensenwerk/143635196.html>.

5.5 Interimconclusie

137. Dit hoofdstuk heeft de verschuiving gemaakt van normatieve onverenigbaarheid naar praktische afdwingbaarheid en laat zo toe de effectiviteit van het Europese handhavingskader scherp te toetsen aan de centrale onderzoeksvraag en deelonderzoeksvraag 5.

Op het niveau van de illegale bron, bevestigt de analyse dat het Belgische instrumentarium, in het bijzonder de procedure op eenzijdig verzoekschrift, een snelle en operationeel robuuste reactie mogelijk maakt tegen schaduwbibliotheken. De dynamische blokkering van (spiegel)websites en de institutionele ondersteuning door de FOD Economie, verlenen de procedure een operationele robuustheid, die klassieke handhavingsinstrumenten ontberen. De Librius-zaak illustreert bovendien dat nationale rechters schaduwbibliotheken ondubbelzinnig kwalificeren als structureel inbreukmakende bronnen. Deze kwalificatie heeft niet alleen handhavingswaarde ten aanzien van de bron zelf, maar ondersteunt tevens de in eerdere hoofdstukken ontwikkelde stelling dat het gebruik van dergelijke bronnen buiten het bereik van de TDM-exceptie valt. Tegelijk blijft deze vorm van handhaving inherent beperkt: zij richt zich op het afsnijden van de aanvoer van illegale content, zonder rechtsherstel te bieden voor reeds gerealiseerde exploitatie in AI-trainingsprocessen.

De handhaving ten aanzien van AI-aanbieders zelf, vertoont daarentegen structurele tekortkomingen die de effectiviteit van het bestaande kader ernstig ondergraven. Hoewel de Richtlijn handhaving formeel een volledig arsenaal aan civielrechtelijke middelen aanreikt, wordt de praktische inzet ervan bemoeilijkt door drie cumulatieve obstakels. Vooreerst werpt de territorialiteitslogica onzekerheid op omtrent de toepasselijkheid van het EU-auteursrecht op grensoverschrijdende trainingsactiviteiten. Daarnaast verhindert het gebrek aan transparantie over trainingsdata(sets) een doeltreffende bewijsvoering, ondanks de intenties van artikel 53 AI-verordening. Ten slotte creëert de uitgesproken procedurele en economische asymmetrie tussen individuele rechthebbenden en grote technologiebedrijven een aanzienlijke handhavingsdrempel. De exclusief publiekrechtelijke handhaving onder de AI-verordening versterkt deze problematiek, doordat zij individuele rechthebbenden geen rechtstreeks afdwingbaar instrument biedt.

In het licht van de in Hoofdstuk 1 geformuleerde evaluatiecriteria³³⁰, leidt deze analyse tot een genuanceerde, maar duidelijke conclusie. Het geldende kader waarborgt in juridisch opzicht een hoge mate van normatieve helderheid en rechtszekerheid: het gebruik van werken uit schaduwbibliotheken voor AI-training is niet verenigbaar met het Europese auteursrecht. Die vaststelling beantwoordt rechtstreeks de centrale onderzoeksvraag in haar eerste dimensie. Daarentegen schiet het kader tekort in

³³⁰ Zie *supra* nr. 18.

effectiviteit en billijkheid. De combinatie van ondermeer beperkte bewijsbaarheid, gebrekkige transparantie en asymmetrische procesmogelijkheden, verhindert dat deze normatieve grenzen zich vertalen in daadwerkelijke rechtsbescherming. Het huidige systeem functioneert derhalve primair preventief, maar onvoldoende corrigerend.

Deze lacunes onderstrepen de noodzaak van aanvullende maatregelen, zowel op wetgevend als op rechterlijk niveau. Het bestaande kader dient te worden omgevormd van een voornamelijk preventief naar een volledig effectief handhavingssysteem, dat ook herstel biedt voor reeds geleden schade door het onrechtmatig gebruik van illegale trainingsdata. De auteursrechtelijke schade die AI-aanbieders reeds hebben veroorzaakt in een periode van regulatoire lacunes, mag niet ongereguleerd blijven. Het Voss-rapport verzoekt de Europese Commissie om na te gaan of er een mogelijke oplossing bestaat voor onmiddellijke, billijke en evenredige vergoedingen voor eerder plaatsgevonden gebruik.³³¹

In afwachting van aanvullende maatregelen, ontstaan op de Europese markt alternatieve mechanismen, zoals faire AI-modellen en kwaliteitslabels voor door mensen geschreven werken. Vanuit het perspectief van effectiviteit en billijkheid versterken deze alternatieven het argument dat het regulatoire kader verder moet gaan dan louter handhaving. Het moet ook actief dergelijke conforme praktijken stimuleren en verankeren. Deze initiatieven tonen dat een meer evenwichtige co-existentie tussen generatieve AI ontwikkeling en auteursrechtelijke bescherming binnen de Europese rechtsorde niet alleen wenselijk, maar ook praktisch haalbaar is.

138. De analyse maakt aldus duidelijk dat de kernproblematiek niet langer ligt in de juridische kwalificatie van het gebruik van schaduwbibliotheken, maar in de afdwingbaarheid ervan. De verdere uitbouw van het Europese kader zal daarom moeten inzetten op het overbruggen van deze kloof tussen norm en realiteit. Een auteursrecht dat niet effectief kan worden gehandhaafd, verliest onvermijdelijk zijn regulerende kracht.

³³¹ Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Generatieve AI heeft in korte tijd een fundamentele verschuiving teweeggebracht in de wijze waarop literaire inhoud wordt geproduceerd, verspreid en geconsumeerd. Deze evolutie confronteert het auteursrecht met een structurele spanning tussen technologische innovatie en de bescherming van menselijke creativiteit. Tegen deze achtergrond stelde deze masterproef de centrale vraag in welke mate het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken uit digitale schaduwbibliotheken, zoals LibGen, voor de training van commerciële AI-modellen verenigbaar is met het Europese auteursrechtelijke kader, en of dat kader toereikend is.

De analyse, opgebouwd rond vijf deelonderzoeksvragen, heeft eerst het normatieve kader in kaart gebracht, vervolgens toegepast op schaduwbibliotheken, vergeleken met de Amerikaanse benadering en ten slotte getoetst aan de praktische handhavingsmogelijkheden. Uit deze systematische benadering komt een coherent en overtuigend geheel van bevindingen naar voren.

In de eerste plaats bevestigt het onderzoek dat de training van generatieve AI-modellen gepaard gaat met grootschalige reproductiehandelingen, die in beginsel onder het exclusieve reproductierecht van artikel 2 InfoSoc-richtlijn vallen. Deze handelingen vereisen de toestemming van de rechthebbende, tenzij een wettelijke uitzondering toepassing vindt. De commerciële tekst- en datamining-uitzondering van artikel 4 DSM-richtlijn vormt daarbij de meest relevante uitzondering, maar blijkt strikt afgebakend. Het vereiste van ‘rechtmatig toegankelijke werken’ fungeert als een constitutieve en dwingende toegangsdrempel. De doctrinaire analyse, bevestigd door rechtspraak van het HvJ EU en beleidsdocumenten, maakt duidelijk dat dit begrip niet kan worden gereduceerd tot louter feitelijke toegankelijkheid. Enkel werken die met toestemming van de rechthebbende of op grond van een wettelijke uitzondering beschikbaar zijn gesteld, kwalificeren als rechtmatig toegankelijk. Werken afkomstig uit schaduwbibliotheken, die per definitie zonder toestemming worden verspreid, vallen buiten deze categorie. Deze interpretatie sluit aan bij de systematiek van het Europese auteursrecht en wordt versterkt door de driestappentoets, die uitzonderingen op het auteursrecht strikt begrenst.

In de tweede plaats toont de toepassing van dit normatieve kader op LibGen en vergelijkbare platformen aan dat deze ondubbelzinnig kwalificeren als illegale bronnen. Het gebruik van dergelijke bronnen door commerciële AI-aanbieders kan bijgevolg niet worden gerechtvaardigd op grond van de TDM-uitzondering. Zelfs indien grootschalige AI-training *in abstracto* onder het toepassingsgebied van artikel 4 DSM-richtlijn zou vallen, verhindert het ontbreken van rechtmatige toegang elke beroep op deze uitzondering. De juridische kwalificatie van de bron blijkt daarmee doorslaggevend.

De rechtsvergelijkende analyse met de Amerikaanse *fair use*-doctrine nuanceert dit beeld, maar bevestigt uiteindelijk de Europese conclusie. Hoewel het Amerikaanse recht uitgaat van een open belangenafweging, tonen recente uitspraken zoals *Bartz v. Anthropic* en *Kadrey v. Meta* aan, dat ook binnen dit flexibele kader een duidelijke grens wordt getrokken bij het gebruik van illegale datasets. In het bijzonder wordt het downloaden en archiveren van gepirateerde werken als een zelfstandige auteursrechtinbreuk beschouwd. Daarnaast krijgt het criterium van marktverstoring een steeds grotere betekenis. Ondanks het verschil in juridische structuur, convergeren beide rechtssystemen inhoudelijk in hun afwijzing van AI-training op basis van illegale bronnen.

De analyse van het Europese handhavingskader brengt evenwel een fundamentele spanning aan het licht tussen normatieve duidelijkheid en praktische afdwingbaarheid. Enerzijds biedt het recht instrumenten om op te treden tegen de illegale bron zelf, zoals de Belgische blokkeringsprocedure, die relatief snel en efficiënt kan worden ingezet. Anderzijds blijken de mogelijkheden om rechtstreeks op te treden tegen AI-aanbieders aanzienlijk beperkter. Civielrechtelijke handhaving wordt bemoeilijkt door grensoverschrijdende training buiten de EU, het gebrek aan transparantie over trainingsdata, bewijsproblemen en de beperkte middelen van auteursrechthebbenden om dure procedures te voeren.

Hoewel de AI-verordening een belangrijke stap zet door transparantieverplichtingen en nalevingsplichten van het auteursrecht op te leggen, blijft haar huidige uitwerking ontoereikend om rechthebbenden effectieve controle- en handhavingsmogelijkheden te bieden. De vereiste van een ‘voldoende gedetailleerde samenvatting’ van trainingsdata, biedt geen daadwerkelijke toegang tot verifieerbare informatie, waardoor inbreuken in de praktijk moeilijk detecteerbaar en aantoonbaar blijven.

Op basis van deze bevindingen, kan de centrale onderzoeksvraag ondubbelzinnig worden beantwoord. Het gebruik van auteursrechtelijk beschermde werken uit schaduwbibliotheken voor de training van commerciële generatieve AI-modellen, is onverenigbaar met het huidige Europese auteursrechtelijke kader. Tegelijkertijd blijkt dat dit kader, ondanks zijn normatieve helderheid, structureel faalt in het waarborgen van effectieve bescherming.

Deze conclusie steunt op drie samenhangende normatieve pijlers. Ten eerste vormt de training van AI-modellen op dergelijke werken een inbreuk op het reproductierecht. Ten tweede is de TDM-uitzondering niet van toepassing, wegens het ontbreken van rechtmatige toegang. Ten derde bevestigen zowel institutionele ontwikkelingen als rechtspraak, binnen en buiten Europa, een afwijzing van het gebruik van illegale datasets.

Bij toetsing van deze vaststellingen aan de gehanteerde evaluatiecriteria, ontstaat een genuanceerd beeld. Het Europese kader scoort hoog op het vlak van legaliteit: het biedt een duidelijke en coherente normatieve afbakening. Op het vlak van effectiviteit schiet het echter tekort, aangezien het onvoldoende mogelijkheden biedt tot herstel en handhaving. Vanuit billijkheidsperspectief blijft bovendien een structureel onevenwicht bestaan tussen enerzijds de grote technologiebedrijven en anderzijds de individuele auteurs en uitgevers. Dit onevenwicht manifesteert zich in een uitgesproken *value gap*. Commerciële AI-aanbieders genereren aanzienlijke economische waarde uit auteursrechtelijk beschermde werken. Auteursrechthebbenden blijven echter niet alleen verstoken van vergoeding, maar worden zelfs geconfronteerd met systematisch gebruik van hun werken uit illegale schaduwbibliotheken. Dit is een situatie die vanuit billijkheidsperspectief moeilijk verdedigbaar is.

De implicaties van deze bevindingen reiken verder dan het louter juridische domein. Zij wijzen op een fundamentele uitdaging voor het auteursrecht in het digitale tijdperk: hoe kan een systeem dat is gebouwd op exclusieve rechten en territoriale handhaving functioneren in een context van grensoverschrijdende, datagedreven technologieën? De huidige discrepantie tussen norm en praktijk ondermijnt niet alleen de effectiviteit van het recht, maar dreigt ook de legitimiteit ervan aan te tasten.

Tegen deze achtergrond dringt zich de noodzaak op van een verdere ontwikkeling van het juridische kader. Versterkte transparantieverplichtingen, verbeterde bewijsinstrumenten en een heroverweging van herstelmechanismen lijken essentieel om de kloof tussen normatieve duidelijkheid en feitelijke bescherming te overbruggen. Zonder dergelijke aanpassingen, riskeren rechthebbenden structureel buiten spel te staan in een ecosysteem, waarin hun werken de basis vormen van technologische innovatie. Deze masterproef maakt aldus duidelijk dat de kern van het debat niet uitsluitend juridisch of technologisch is. Het gaat ook om de vraag welke rol menselijke creativiteit inneemt, in een samenleving waarin machines steeds autonomer inhoud genereren op basis van diezelfde creativiteit.

Zoals Lawrence LESSIG het treffend formuleerde: *“Code is law”*. In het tijdperk van generatieve AI moet deze stelling evenwel worden aangevuld: niet enkel de code van algoritmen, maar ook de normatieve keuzes van het recht bepalen de contouren van onze creatieve toekomst. Het is aan de wetgever, de rechter en de maatschappij om ervoor te zorgen dat deze toekomst ruimte blijft bieden, voor zowel innovatie als rechtvaardige bescherming van menselijke scheppingskracht in een digitaal tijdperk. Een tijdperk waarin de grens tussen Kunst en Kunstmatigheid steeds verder vervaagt.

Bibliografie

A. Wetgeving

1. Internationale verdragen

- Conventie van Bern van 24 juli 1971 voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst (Berner Conventie), van 9 september 1886, aangevuld te Parijs op 4 mei 1896, herzien te Berlijn op 13 november 1908, aangevuld te Bern op 20 maart 1914, herzien te Rome op 2 juni 1928, te Brussel op 26 juni 1948, te Stockholm op 14 juli 1967 en te Parijs op 24 juli 1971, *United Nations Treaty Series* 1161, 3; goedgekeurd in België bij wet van 25 maart 1999, *BS* 10 november 1999, 41891.
- Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, Annex 1C of the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization (TRIPs Agreement) van 15 april 1994, http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/t_agm0_e.htm.
- WIPO Copyright Treaty (WCT) van 20 december 1996, http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/trtdocs_wo033.html.

2. Europese wetgevende documenten

- Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (AI-verordening), *Pb.* 2024, L 1689.
- Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (InfoSoc-richtlijn), *Pb.* 2001, L 167, 10.
- Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten (Richtlijn handhaving), *Pb.* 2004, L 195, 16.
- Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG (DSM-richtlijn), *Pb.* 2019, L 130, 92.

3. Nationaal

België

- Wet van 28 februari 2013 tot invoering van het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 29 maart 2013.

- Wet van 19 april 2014 houdende invoeging van Boek XI “Intellectuele eigendom” in het Wetboek van Economisch Recht, en houdende invoeging van bepalingen eigen aan Boek XI in de Boeken I, XV en XVII van hetzelfde Wetboek, *BS* 12 juni 2014.
- Wet van 19 juni 2022 Wet tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG(1), *BS* 1 augustus 2022.
- Koninklijk besluit van 18 april 2024 betreffende de oprichting van de Dienst voor de strijd tegen inbreuken op het auteursrecht en de naburige rechten op het internet en tegen de exploitatie van onwettige online kansspelen, *BS* 6 mei 2024.
- Wetsontwerp tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG, Parl. St. Kamer 2021-22, nr. 55K2608/001, <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2608/55K2608001.pdf>.

Verenigde Staten

- Copyright Act of 1976, 17 U.S.C. § 101 e.v., in het bijzonder § 107 (fair use) en § 504 (statutory damages).

B. Rechtspraak

1. Internationale en buitenlandse rechtspraak

Frankrijk

- Tribunal de grande instance Paris 7 maart 2019, ‘Elsevier e.a. t. Sci-Hub’, onuitg., <https://cdn2.nextinpact.com/medias/jugement-sci-hub-mars-2019.pdf>.
- Tribunal judiciaire de Paris, ‘Syndicat national de l’édition (SNE), Syndicat national des auteurs et des compositeurs (SNAC) en Société des Gens de Lettres (SGDL) t. Meta Platforms Inc.’.

Duitsland

- Landgericht Hamburg 27 september 2024, 310 O 227/23, ‘Kneschke t. LAION e.V.’

Verenigde Staten

- United States District Court, Northern District of California, Bartz et al. v. Anthropic PBC, No. 3:24 cv 05417 WHA, 23 juni 2025.
- United States District Court, Northern District of California, Kadrey et al. v. Meta Platforms, Inc., No. 3:23 cv 03417 VC, 25 juni 2025.

- United States District Court, Northern District of California, Carreyrou v. Anthropic PBC, 3:25-cv-10897.
- United States District Court, Northern District of California, Cruz et al v. Anthropic PBC, 3:26-cv-04482.

2. Europese rechtspraak

- HvJ 16 juli 2009, C-5/08, 'Infopaq International A/S t. Danske Dagblades Forening', ECLI:EU:C:2009:465.
- HvJ 1 december 2011, C-145/10, 'Painer t. Standard VerlagsGmbH', ECLI:EU:C:2011:798.
- HvJ 4 oktober 2011, C-403/08 en C-429/08, 'Football Association Premier League e.a. t. QC Leisure en Murphy t. Media Protection Services Ltd', ECLI:EU:C:2011:631.
- HvJ 1 maart 2012, C-604/10, 'Football Dataco Ltd e.a. t. Yahoo! UK Ltd e.a.', ECLI:EU:C:2012:115.
- HvJ 10 april 2014, C-435/12, 'ACI Adam BV e.a. t. Stichting de Thuis kopie e.a.', ECLI:EU:C:2014:254.
- HvJ 5 maart 2015, C-463/12, 'Copydan Båndkopi t. Nokia Danmark A/S', ECLI:EU:C:2015:144.
- HvJ 8 september 2016, C-160/15, 'GS Media BV t. Sanoma Media Netherlands BV e.a.', ECLI:EU:C:2016:644.
- HvJ 10 november 2016, C-174/15, 'Vereniging Openbare Bibliotheken t. Stichting Leenrecht', ECLI:EU:C:2016:856.
- HvJ 26 april 2017, C-527/15, 'Stichting Brein t. Jack Frederik Wullems', ECLI:EU:C:2017:300.
- HvJ 7 augustus 2018, C-161/17, 'Land Nordrhein-Westfalen t. Dirk Renckhoff', ECLI:EU:C:2018:634.
- HvJ 29 juli 2019, C-469/17, 'Funke Medien NRW GmbH t. Bondsrepubliek Duitsland', ECLI:EU:C:2019:623.
- HvJ 29 juli 2019, C-516/17, 'Spiegel Online GmbH t. Volker Beck', ECLI:EU:C:2019:625.
- HvJ, zaak C-250/25, 'Like Company t. Google Ireland Limited', prejudiciële verwijzing, *Ph. C* 2025, 3039.

3. Belgische rechtspraak

- Voorz. Nederlandstalige ondernemingsrechtbank (afd. Brussel) 16 juli 2025, 'Librius, Copiebel, GAU, GEWU, VAV, ADEB en Scam t. diverse tussenpersonen', onuitg.

C. Rechtsleer

1. Boeken

- VANHEES H. en GEIREGAT S., Handboek intellectuele rechten (studenteneditie), Brussel, LeA Publishers, 2024.
- VAN DAMME K., Compendium Belgisch Auteursrecht, Larcier-Intersentia, 2025.

2. Artikels

- ABBAMONTE G., ‘The Application of the Copyright TDM Exceptions and Transparency Requirements in the AI Act to the Training of Generative AI’, *European Intellectual Property Review* 2024, 46(7), 479-487.
- ALEMOHAMMAD S., CASCO RODRIGUEZ J., LUZI L., e.a., ‘Self Consuming Generative Models Go MAD’, 4 juli 2023, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2307.01850>.
- BERND J. J., ‘Axel Voss’ Good Intention - The European Parliament adopts report to recalibrate EU copyright for Generative AI’, *Kluwer Copyright Blog* 10 maart 2026, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/axel-voss-good-intention-the-european-parliament-adopts-report-to-recalibrate-eu-copyright-for-generative-ai/>.
- BUICK A., ‘Copyright and AI training data - transparency to the rescue?’, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2025, 20(3), 182–192, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae102>.
- CABANAC G., ‘Bibliogifts in LibGen? Study of a Text-Sharing Platform Driven by Biblioleaks and Crowdsourcing’, *Journal of the Association for Information Science and Technology* 2016, <https://doi.org/10.1002/asi.23445>.
- CHESTERMAN S., ‘Good Models Borrow, Great Models Steal: Intellectual Property Rights and Generative AI’, *Policy and Society* 2025, 44(1), 23–37, <https://doi.org/10.1093/polsoc/puae006>.
- DORNIS T.W., ‘The Training of Generative AI Is Not Text and Data Mining’, *European Intellectual Property Review* 2025, 65-78, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4993782>.
- DORNIS T.W. en STÖBER S., *Urheberrecht und Training generativer KI-Modelle - Technologische und juristische Grundlagen*, Baden-Baden, Nomos, 2024.
- DORNIS T.W. en LUCCHI N., ‘Generative AI and the Scope of EU Copyright Law: A Doctrinal Analysis in Light of C-250/25’, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2025, <https://ssrn.com/abstract=5391439>.
- EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY, Comment of the European Copyright Society on the request for preliminary ruling in Case C-250/25 (Like Company), 4 maart 2026, <https://europeancopyrightsociety.org/wp-content/uploads/2026/03/ecs-comment-on-the-like-company-reference.pdf>.

- DUSOLLIER, S. e.a., Copyright and Generative AI: Opinion of the European Copyright Society 16(1) *JIPITEC* 2025, februari 2025, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5166831>.
- GUANDAMUZ A., 'A Scanner Darkly: Copyright Liability and Exceptions in Artificial Intelligence Inputs and Outputs', *GRUR International* 2024, 73(2), 111–127, <https://doi.org/10.1093/grurint/ikad140>.
- GUANDAMUZ A., 'The EU's Artificial Intelligence Act and Copyright', *Journal of World Intellectual Property* 2024, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4997854>
- HACKER P., 'Copyright, AI, and the Future of Internet Search before the CJEU: Reflections on Like Company v. Google', *Verfassungsblog* 17 juli 2025, <https://doi.org/10.59704/3887ddcde69e6944>.
- HANSEN D., 'The Bartz v. Anthropic Settlement: Understanding America's Largest Copyright Settlement', *Kluwer Copyright Blog* 10 november 2025, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/the-bartz-v-anthropic-settlement-understanding-americas-largest-copyright-settlement/>.
- JANSSENS, M.-C., en VANHERPE J., 'De aanpassing van het auteursrecht aan de (Richtlijn inzake de) digitale eengemaakte markt in België', *IP- en ICT-recht*, vol. 125, Intersentia; Antwerpen - Cambridge, 2023, 1-56.
- JANSSENS, M.-C., & VANHEES, H., 'Aanpassing van het Belgische auteursrecht aan de (Richtlijn inzake de) digitale eengemaakte markt', *Rechtskundig Weekblad*, vols. 2022–2023, no. 37, Intersentia, 2023, 1442-71.
- KRETSCHMER M., MARGONI T. en ORUÇ P., 'Copyright Law and the Lifecycle of Machine Learning Models', *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2024, 110–138, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4670563>.
- LUCCHI N., 'Generative AI and Copyright: Training, Creation, Regulation', Europees Parlement, Policy Department for Justice, Civil Liberties and Institutional Affairs, juli 2025, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IUST_STU\(2025\)774095](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IUST_STU(2025)774095).
- MARGONI T. en KRETSCHMER M., 'A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership, and the Future of Technology', *GRUR International* 2022, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3886695>.
- MARGONI T., 'TDM and Generative AI: Lawful Access and Opt-Outs', *Auteurs & Media* 2024, <https://doi.org/10.2139/ssrn.5036164>.
- MORAITIS M., 'AI and Copyright Towards the Introduction of an EU Remuneration Right', 14 juli 2024, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5268064>.
- NASSER I., 'Training Your Large Language Model How to Speak "Human": A Transformative Public Necessity or Copyright Infringement?', *DePaul Journal of Art, Technology and Intellectual Property Law* 2025, <https://via.library.depaul.edu/jatip/vol35/iss1/2>.

- NAVARRO, S., 'The Training of AI Models in the Context of the EU Copyright Law and the AI Act', *Open Journal of Social Sciences* 2025, 13, 263-277, [10.4236/jss.2025.138016](https://doi.org/10.4236/jss.2025.138016).
- PEUKERT A., 'Copyright in the Artificial Intelligence Act - A Primer', *GRUR International* 2024, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4771976>.
- PEUKERT A. en CASTETS-RENARD C., 'The Copyright Chapter of the EU's Code of Practice for General-Purpose AI Models: A Commentary', *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2025, ISSN 2195-0237, Springer, Berlin, Heidelberg, Vol. 56, Iss. 10, 1950-1993, <https://doi.org/10.1007/s40319-025-01664-8>.
- PLANTINGA, B. en KULK S., General Purpose AI en de Code of Practice bij de AI-verordening, *Nederlands tijdschrift voor Europees Recht*, vol. 32, nr. 1-2, februari 2026, <https://doi.org/10.5553/NtER/138241202026032001002>.
- QUINTAIS J. P., 'Copyright, the AI Act and Extraterritoriality' (June 19, 2025) (The Lisbon Council 2025) Policy Brief, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5316132>.
- QUINTAIS J.P. en TRAPOVA A., 'AI training, copyright and the legality of sources: A transatlantic comparison', *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2025, 56(3), 310-358.
- QUINTAIS J.P. en DE LEEUW A., 'No More Downloading from Unlawful Sources?', *Kluwer Copyright Blog* 12 mei 2014, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/no-more-downloading-from-unlawful-sources/>.
- QUINTAIS J.P., 'Generative AI, Copyright and the AI Act', *Computer Law & Security Review*, 30 januari 2025, Volume 56, 2025, 106107, <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2025.106107>.
- QUINTAIS J.P., 'Copyright, the AI Act and extraterritoriality', *Kluwer Copyright Blog* 28 november 2024, <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2024/11/28/copyright-the-ai-act-and-extraterritoriality/>.
- RADEMEYER M. en SELVADURAI N., 'Out from the shadows: developing effective copyright laws for AI training datasets and shadow libraries', *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2026, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaf072>.
- ROSATI E., 'Is text and data mining synonymous with AI training?', *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2024, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac092>.
- ROSATI E., 'No step-free copyright exceptions: the role of the three-step in defining permitted uses of protected content (including TDM for AI-training purposes)', *European Intellectual Property Review* 2024, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4629528>.
- ROSATI E., 'CJEU receives first referral on chatbots and copyright', *IPKat* 26 mei 2025, <https://ipkitten.blogspot.com/2025/05/cjeu-receives-first-referral-on.html>.
- ROSATI E., 'TDM exceptions (not just the three-step test) don't allow all unlicensed AI development', *IPKat* 13 oktober 2025, <https://ipkitten.blogspot.com/2025/10/tdm-exceptions-not-just-three-step-test.html>.

- SAG M. en YU P.K., 'The Globalization of Copyright Exceptions for AI Training', *Emory Law Journal* 2025, 74(5), 1101-1158, <https://scholarlycommons.law.emory.edu/elj/vol74/iss5/4>.
- SENFTLEBEN M., 'Generative AI and Author Remuneration', *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 54, 2023, 1535-1560, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4478370>.
- SENFTLEBEN M., 'AI Act and Author Remuneration - A Model for Other Regions?', 24 februari 2024, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4740268>.
- SENFTLEBEN M., 'The TDM Opt-Out in the EU - Five Problems, One Solution', *Kluwer Copyright Blog* 22 april 2025, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/the-tdm-opt-out-in-the-eu-five-problems-one-solution/>.
- SENFTLEBEN M., 'GenAI and the Copyright Three-Step Test - Do TDM Exceptions for AI Training Conflict with a Work's Normal Exploitation?' *GRUR International*, 75(1), 29 augustus 2025, <https://doi.org/10.1093/grurint/ikaf113>.
- SENFTLEBEN M., 'Text and Data Mining, Generative AI and the Copyright Three-Step Test', *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2026, 57(1), 67-107, <https://doi.org/10.1007/s40319-026-01680-2>.
- SENFTLEBEN M., 'The AI Act/Copyright Interface - A Success Formula for Reconciling the Societal Interest in Culturally Diverse AI with Copyright Values?' In: E. Arezzo (ed.), *Navigating the (Legal) Challenges of the Artificial Intelligence Era - Intellectual Property, Competition Law and Corporate Law*, *Kluwer Law International*, 2026, 41-78, https://pure.uva.nl/ws/files/305435040/AI_Act_Copyright_Interface.pdf.
- STROWEL A., 'ChatGPT and Generative AI Tools: Theft of Intellectual Labor?', *IIC* 2023, 491-494, <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01321-y>.
- SYNODINOU T.E., 'Lawfulness for Users in European Copyright Law: Acquis and Perspectives', *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 2019, nr. 10.
- SYNODINOU T.E., 'Who Is a Lawful User in European Copyright Law? From a Variable Geometry to a Taxonomy of Lawful Use' in SYNODINOU T.E. e.a. (eds.), *EU Internet Law in the Digital Era: Regulation and Enforcement*, Springer, 2020, https://doi.org/10.1007/978-3-030-25579-4_2.
- TYAGI K., 'Copyright, text & data mining and the innovation dimension of generative AI', *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 19, Issue 7, juli 2024, 557-570, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac028>.
- VEALE M. en QUINTAIS J.P., 'The Obligations of Providers of General-Purpose AI-Models (Articles 53, 54 and 56)' in MALGIERI G. e.a. (eds.), *The EU Artificial Intelligence Act: A Thematic Commentary*, Oxford, Hart Publishing, 2026, https://doi.org/10.31219/osf.io/x7mw3_v1.

- VESALA J., 'Developing Artificial Intelligence-Based Content Creation: Are EU Copyright and Antitrust Law Fit for Purpose?', *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2023, <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01301-2>.
- VRAKAS G., 'A Literature Review of "Lawful" Text and Data Mining', *Open Research Europe* 2024, 4:153, <https://open-research-europe.ec.europa.eu/articles/4-153>.
- WYNTER S., 'Rewriting the Script: The Writers Guild's Next Act', *Columbia Journal of Law & the Arts* 4 oktober 2023, <https://journals.library.columbia.edu/index.php/lawandarts/announcement/view/646>.

D. Andere bronnen

1. Europese documenten

Documenten van de Europese Commissie

- Books and Publishing, EUROPESE COMMISSIE, 10 juli 2024, <https://culture.ec.europa.eu/nl/cultural-and-creative-sectors/books-and-publishing>.
- Schriftelijk antwoord van uitvoerend vicevoorzitter H. VIRKKUNEN namens de Commissie van 6 maart 2025 op schriftelijke vraag E-000144/2025 (ASW), EUROPESE COMMISSIE, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-10-2025-000144-ASW_EN.html.
- Commission Staff Working Document - Counterfeit and Piracy Watch List 2025, SWD(2025) 132 final, EUROPESE COMMISSIE, 22 mei 2025, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2025\)132&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2025)132&lang=en).
- Commission Staff Working Document - Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries, SWD(2025) 131 final, EUROPESE COMMISSIE, 22 mei 2025, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2025\)131&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2025)131&lang=en).
- Copyright in the DSM Directive: Commission launches call for tenders for a study to support the review of the Directive, EUROPESE COMMISSIE, 12 juni 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/funding/copyright-dsm-directive-commission-launches-call-tenders-study-support-review-directive>.
- General-Purpose AI Code of Practice, definitieve versie, EUROPESE COMMISSIE, 10 juli 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/contents-code-gpai>.
- Guidelines on the scope of obligations for providers of general-purpose AI models under the AI Act, EUROPESE COMMISSIE, 18 juli 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/guidelines-scope-obligations-providers-general-purpose-ai-models-under-ai-act>.
- Explanatory Notice and Template for the Public Summary of Training Content for General-Purpose AI Models Required by Article 53(1)(d) of Regulation (EU) 2024/1689, C(2025) 5235 final,

EUROPESE COMMISSIE, 24 juli 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/explanatory-notice-and-template-public-summary-training-content-general-purpose-ai-models>.

- Commission Opinion of 1 August 2025 on the assessment of the General-Purpose AI Code of Practice within the meaning of Article 56 of Regulation (EU) 2024/1689, C(2025) 5361 final, EUROPESE COMMISSIE, 1 augustus 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-opinion-assessment-general-purpose-ai-code-practice>.
- Public Consultation on the Counterfeit and Piracy Watch List for 2025, EUROPESE COMMISSIE, https://policy.trade.ec.europa.eu/consultations/public-consultation-counterfeit-and-piracy-watch-list-1_en.
- Drawing-up a General-Purpose AI Code of Practice, EUROPESE COMMISSIE, 23 maart 2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-code-practice>.
- The Code of Practice on marking and labelling of AI-generated content, EUROPESE COMMISSIE, 8 mei 2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/nl/policies/code-practice-ai-generated-content>.
- The guidelines on the implementation of the transparency obligations for certain AI systems under Article 50 of the AI Act, EUROPESE COMMISSIE, 8 mei 2026, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/draft-guidelines-implementation-transparency-obligations-certain-ai-systems-under-article-50-ai-act>.

Documenten van het Europees Parlement

- Ontwerpverslag over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), Commissie juridische zaken, rapporteur Voss A., EUROPEES PARLEMENT, 27 juni 2025, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/JURI-PR-775433_NL.pdf.
- Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2026 over auteursrecht en generatieve artificiële intelligentie - kansen en uitdagingen (2025/2058(INI)), EUROPEES PARLEMENT, 10 maart 2026, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_NL.html.

Documenten van het AI-bureau

- Conclusion on the Assessment of the General-Purpose AI Code of Practice pursuant to Article 56 of Regulation (EU) 2024/1689, AI BOARD, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/118687>.

Documenten van het EUIPO

- Online Copyright Infringement in the European Union: Films, Music, Publications, Software and TV (2017-2023), 17, EUIPO, <https://www.ie-forum.be/artikelen/rapport-over-online-piraterij-en-auteursrechtinbreuken-in-europa>.
- The Development of Generative Artificial Intelligence from a Copyright Perspective, EUIPO, 12 mei 2025, <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/genai-from-a-copyright-perspective-2025>.

2. Overige teksten

- ADEB, 'Le tribunal de Bruxelles donne raison à l'ADEB, à COPIEBEL et à d'autres plaignants dans leur lutte contre les distributeurs de contenus illégaux', https://www.sacd.be/images/Documents_SACD/ADEB-Copiebel-Action-en-cessation-contre-sites-pirates-IA-Jugement-favorable-Trib.-entr.-Bxls-16-07-2025.pdf.
- AMAZON, 'Amazon introduces Kindle Translate, an AI powered translation service for authors to reach global readers', 6 november 2025, <https://www.aboutamazon.com/news/books-and-authors/amazon-kindle-translate-books-authors>.
- ALTANTIC, 'AI Watchdog - The Atlantic's ongoing investigation of the books, videos, and other media used by the world's most powerful tech companies to train their AI models', *The Atlantic*, <https://www.theatlantic.com/category/ai-watchdog/>.
- AUTEURSBOND, 'Nederlandse schrijvers en journalisten sommeren Meta om te stoppen met het illegaal gebruik van hun teksten', 27 februari 2026, <https://auteursbond.nl/nederlandse-schrijvers-en-journalisten-sommeren-meta-om-te-stoppen-met-het-illegaal-gebruik-van-hun-teksten/>.
- AUTEURSBOND, 'Nieuwsmedia leveren archieven aan GPT-NL, vergoeding voor freelance journalisten nog onduidelijk', 16 april 2026, <https://auteursbond.nl/nieuwsmedia-leveren-archieven-aan-gpt-nl-vergoeding-voor-freelance-journalisten-nog-onduidelijk/>.
- AUTHORS GUILD, 'Elsevier Wins \$15m Judgment Against Major Pirate Site', 30 juni 2017, <https://authorsguild.org/news/elsevier-wins-15m-judgment-major-pirate-site/>.
- AUTHORS GUILD, 'Federal Law Enforcement Arrests and Indicts Z-Library Operators with AG's Assistance', 16 november 2022, <https://authorsguild.org/news/federal-law-enforcement-indicts-z-library-operators-with-ag-assistance/>.
- AUTHORS GUILD, 'You Just Found Out Your Book Was Used to Train AI - Now What?', 27 september 2023, <https://authorsguild.org/news/you-just-found-out-your-book-was-used-to-train-ai-now-what/>.
- AUTHORS GUILD, 'Meta's Massive AI Training Book Heist: What Authors Need to Know', 20 maart 2025, <https://authorsguild.org/news/meta-libgen-ai-training-book-heist-what-authors-need-to-know/>.

- AUTHORS GUILD, 'Mixed Decision in Anthropic AI Case: Authors Guild Responds to Summary Judgment in Bartz v. Anthropic', 25 juni 2025, <https://authorsguild.org/news/mixed-decision-in-anthropic-ai-case/>.
- AUTHORS GUILD, 'AG on Meta AI Ruling: Meta Gets a Technical Win, but the Law Favors Authors', 26 juni 2025, <https://authorsguild.org/news/meta-ai-ruling-meta-gets-technical-win-but-law-favors-authors/>.
- AUTHORS GUILD, 'Opting Out of the Anthropic Settlement: What Authors Should Know', 8 januari 2026, <https://authorsguild.org/news/opting-out-of-anthropic-settlement-what-authors-need-to-know/>.
- AUTHORS GUILD, 'Authors Guild Launches Expanded "Human Authored" Certification Program', 2 maart 2026, <https://authorsguild.org/news/human-authored-certification-expands-to-all-authors/>.
- AUTHORS GUILD, 'Bartz v. Anthropic Settlement: What Authors Need to Know', 8 april 2026, <https://authorsguild.org/advocacy/artificial-intelligence/what-authors-need-to-know-about-the-anthropic-settlement/>.
- AXWELL A., 'Vodafone Blocks LibGen Following Elsevier, Springer and Macmillan Injunction', *TorrentFreak* 8 augustus 2018, <https://torrentfreak.com/vodafone-blocks-libgen-following-elsevier-springer-macmillan-injunction-180808/>.
- BABOOLAL S., 'France Creative Sector Brings Copyright Action against Meta under EU AI Act', *JURIST* 13 maart 2025, <https://www.jurist.org/news/2025/03/france-creative-sector-brings-copyright-action-against-meta-under-eu-ai-act/>.
- BAKERLAW, 'Bartz v. Anthropic', <https://www.bakerlaw.com/bartz-v-anthropic/>.
- BASTIAN M., 'Amazon is still struggling to stem the flood of AI generated fake books', *The Decoder* 17 augustus 2025, <https://the-decoder.com/amazon-is-still-struggling-to-stem-the-flood-of-ai-generated-fake-books/>.
- BELANGER A., 'Pirate library must pay publishers \$30M, but no one knows who runs it', *Ars Technica* 26 september 2024, <https://arstechnica.com/tech-policy/2024/09/pirate-library-must-pay-publishers-30m-but-no-one-knows-who-runs-it/>.
- BELANGER A., 'Book authors made the wrong arguments in Meta AI training case, judge says', *Ars Technica* 26 juni 2025, <https://arstechnica.com/tech-policy/2025/06/book-authors-made-the-wrong-arguments-in-meta-ai-training-case-judge-says/>.
- BENSINGER G., 'Focus: ChatGPT launches boom in AI written e books on Amazon', *Reuters* 21 februari 2023, <https://www.reuters.com/technology/chatgpt-launches-boom-ai-written-e-books-amazon-2023-02-21/>.

- BODÓ B., 'The Genesis of Library Genesis: The Birth of a Global Scholarly Shadow Library' in KARAGANIS J. (ed.), *Shadow Libraries: Access to Knowledge in Global Higher Education*, MIT Press, 2018, <https://doi.org/10.2139/ssrn.2616631>.
- BODÓ B., *Library Genesis in Numbers: Mapping the Underground Flow of Knowledge*, MIT Press, 2018, <https://doi.org/10.7551/mitpress/11339.003.0004>.
- BODÓ B., ANTAL D., PUHA Z., 'Can scholarly pirate libraries bridge the knowledge access gap? An empirical study on the structural conditions of book piracy in global and European academia', PLOS ONE, 2020, vol. 15(12), e0242509, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0242509>.
- BROWN N. E., 'You Can't Stop Pirate Libraries, where there's demand for books, the internet will supply them' (2022), <https://reason.com/2022/07/24/you-cant-stop-pirate-libraries/>.
- BROWN P., 'AI Partnerships and Publisher Licensing Tracker', <https://petebrown.quarto.pub/pnp-ai-partnerships/> (geraadpleegd op 23 april 2026).
- CECCO L., 'Death of the narrator? Apple unveils suite of AI-voiced audiobooks', *The Guardian* 4 januari 2023, <https://www.theguardian.com/technology/2023/jan/04/apple-artificial-intelligence-ai-audiobooks>.
- CEFOLA M., 'Hollywood Shutdown: The WGA Writers Strike and Its Implications', *Cornell Undergraduate Law & Society Review* 17 juni 2023, <https://www.culsr.org/articles/hollywood-shutdown-the-wga-writers-strike-and-its-implications-nsw66>.
- CHAN K., 'French publishers and authors sue Meta over copyright works used in AI training', *Associated Press* 12 maart 2025, <https://apnews.com/article/168b32059e70d0509b0a6ac407f37e8a>.
- CHANG K., CRAMER M., SONI S., e.a., 'Speak, Memory: An Archaeology of Books Known to ChatGPT/GPT 4', 2023, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2305.00118>.
- CHATTERJI A., CUNNINGHAM T., DEMING D.J., e.a., 'How People Use ChatGPT', *NBER Working Paper* 34255, 2025, <https://doi.org/10.3386/w34255>.
- CNBC, 'U.S. appeals court reinstates Copyright Office director fired by Trump', *CNBC* 10 september 2025, <https://www.cnbc.com/2025/09/10/us-appeals-court-reinstates-copyright-office-director-fired-by-trump.html>.
- CORPORATE EUROPE OBSERVATORY, 'Coded for privileged access: How Big Tech weakens rules on advanced AI', *Corporate Europe Observatory* 30 april 2025, <https://corporateeurope.org/en/2025/04/coded-privileged-access>.
- CREAMER E., 'Amazon restricts authors from self publishing more than three books a day after AI concerns', *The Guardian* 20 september 2023, <https://www.theguardian.com/books/2023/sep/20/amazon-restricts-authors-from-self-publishing-more-than-three-books-a-day-after-ai-concerns>.
- CREAMER E., 'Meta has stolen books': authors to protest in London against AI trained using 'shadow library', *The Guardian* 3 april 2025,

<https://www.theguardian.com/books/2025/apr/03/meta-has-stolen-books-authors-to-protest-in-london-against-ai-trained-using-shadow-library>.

- CREATORS FOR EUROPE UNITED, Open letter to Executive Vice-President of the European Commission for Tech Sovereignty, Security and Democracy, 25 april 2025, <https://creators-for-europe-united.eu/>.
- CUTHBERTSON A., 'Hundreds of AI written books flood Amazon', *The Independent* 22 februari 2023, <https://www.independent.co.uk/tech/ai-author-books-amazon-chatgpt-b2287111.html>.
- D'ANGELO F. en FORREST D., 'Kadrey v. Meta Platforms, Inc. ', 25 juni 2025, <https://www.loeb.com/en/insights/publications/2025/07/kadrey-v-meta-platforms-inc>.
- DAVIS W., 'Sarah Silverman is Suing OpenAI and Meta for Copyright Infringement', *The Verge* 10 juli 2023, <https://www.theverge.com/2023/7/9/23788741/sarah-silverman-openai-meta-chatgpt-llama-copyright-infringement-chatbots-artificial-intelligence-ai>.
- DE RIJKE J., 'Meta steelt boeken om AI-model te bouwen: "We zijn grondstof voor systemen die ons proberen ten gronde te richten"', *De Morgen* 7 april 2025, <https://www.demorgen.be/nieuws/meta-steelt-boeken-om-ai-model-te-bouwen-we-zijn-grondstof-voor-systemen-die-ons-proberen-ten-gronde-te-richten~bc51c480/>.
- DECKMYN D., 'Kristien Hemmerechts en andere schrijvers woedend over gebruik van hun werk om AI te trainen', *De Standaard* 4 april 2025, <https://www.standaard.be/media-en-cultuur/kristien-hemmerechts-en-andere-schrijvers-woedend-over-gebruik-van-hun-werk-om-ai-te-trainen/53054925.html>.
- DEEP TECH, 'Anthropic's AI Lawsuit Settlement Could Not Go By means of, However It Exposes A Reality About Copyright', 24 september 2025, <https://thetech.news/anthropics-ai-lawsuit-settlement-could-not-go-by-means-of-however-it-exposes-a-reality-about-copyright/>.
- DEL BARCO M., 'Striking Hollywood scribes ponder AI in the writer's room', *NPR* 18 mei 2023, <https://www.npr.org/2023/05/18/1176876301/striking-hollywood-writers-contemplate-ai>.
- DEYAERT T., 'Schaduwbibliotheken komen aan het licht', *Veto* november 2022, <https://www.veto.be/onderzoek/schaduwbibliotheken-komen-aan-het-licht/267871>.
- DICKSTEIN T., 'Big Tech Wins in Copyright Cases Come With Strings Attached', *Bloomberg Law* 8 juli 2025, <https://news.bloomberglaw.com/us-law-week/big-tech-wins-in-copyright-cases-come-with-strings-attached>.
- DRAPKIN A., 'What Is Claude AI and Anthropic? A Closer Look at ChatGPT's Rival', *Tech.co* 2 januari 2024, <https://tech.co/news/what-is-claude-ai-anthropic>.
- DUPRÉ M.H., 'AI Loses Its Mind after Being Trained on AI Generated Data', *Futurism* 12 juli 2023, <https://futurism.com/ai-trained-ai-generated-data>.
- ELDAN R. en RUSSINOVICH M., 'Who's Harry Potter? Approximate Unlearning in LLMs', 3 oktober 2023, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2310.02238>.

- EUROPEAN AND INTERNATIONAL BOOKSELLERS FEDERATION, 'EIBF Unveils Charter on Artificial Intelligence', 2023, <https://europeanbooksellers.eu/press/eibf-unveils-charter-artificial-intelligence>.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, 'Analysis: The success of Generative AI in the book sector is based on theft', 28 september 2023, <https://europeanwriterscouncil.eu/gai-is-based-on-theft/>.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, 'SoA Survey UK: A third of translators and quarter of illustrators losing work to AI', 9 mei 2024, <https://europeanwriterscouncil.eu/soa-survey-uk-ai-2024/>.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, 'Not Fit for purpose: Writers, translators and journalists of the European text sector express strong opposition to the EU's Code of Practice', maart 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/2503joint_oppose_codeofpractice/.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, EFJ en CEATL, 'Joint open letter to Executive Vice-President Virkkunen and the EU AI Board', maart 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/wp-content/uploads/2025/03/EWC-CEATL-EFJ-Joint-Letter-on-3rd_CoP-draft_25-03-21_fin-1.pdf.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, 'A call for transparency regarding AI generated books - Joint Statement', 23 april 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/2504_labellingai/.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, 'EWC's position on the GPAI Code of Practice and the Template', 26 juli 2025, https://europeanwriterscouncil.eu/250725_cop_ewcposition/.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, EFJ en CEATL, 'Joint Statement on the Own-Initiative Report "Copyright and AI" by the JURI Committee and Rapporteur MEP Axel Voss', https://europeanwriterscouncil.eu/jointstatement_ewcefjceatl_vossreport/.
- EUROPEAN WRITERS' COUNCIL, 'AI Licensing - an EWC Member Query', ongepubliceerde evaluatie van 16 mei 2026, vriendelijk ter beschikking gesteld door de EWC aan Eva Van Remoortel, vraag 2.2, p. 8.
- EVE M.P., 'Lessons from the Library: Extreme Minimalist Scaling at Pirate Ebook Platforms', *Digital Humanities Quarterly*, 2022, vol. 16(2), <https://doi.org/10.63744/stjraacvhp5b>.
- FAIRLY TRAINED, 'Fairly Trained Launches Certification for Generative AI Models That Respect Creators' Rights', 17 januari 2025, <https://www.fairlytrained.org/blog/fairly-trained-launches-certification-for-generative-ai-models-that-respect-creators-rights>.
- FAUCHOUX V. 'IA et droits d'auteur: une procédure judiciaire contre Meta en France à l'initiative des syndicats d'auteurs et d'éditeurs', *DDG* 15 maart 2025, <https://www.ddg.fr/actualite/ia-droits-dauteur-une-procedure-judiciaire-contre-meta-en-france-a-linitiative-des-syndicats-dauteurs-et-dediteurs>.
- FEDERATION OF EUROPEAN PUBLISHERS, 'European Book Publishing Statistics 2024', 21 november 2025, <https://www.fep-fee.eu/European-Book-Publishing-Statistics-2024>.

- FLEUREAU G., ‘Meta de nouveau dans la tourmente : une plainte pour violation du droit d’auteur concernant l’utilisation de données piratées,’ 14 januari 2025, <https://siecledigital.fr/2025/01/14/meta-de-nouveau-dans-la-tourmente-une-plainte-pour-violation-du-droit-dauteur-concernant-lutilisation-de-donnees-piratees/>.
- FOD ECONOMIE, ‘Online piraterij’, <https://economie.fgov.be/nl/themas/intellectuele-eigendom/intellectuele-eigendomsrechten/auteursrecht-en-naburige/sancties-en-gerechtelijke/online-piraterij> (geraadpleegd op 23 april 2026).
- FOD ECONOMIE, ‘Geblokkeerde content’, <https://blocked-redirect.economie.fgov.be/bapo-blocked-content> (geraadpleegd op 23 april 2026).
- FOD ECONOMIE, ‘Optreden tegen namaak, piraterij en andere inbreuken op intellectuele eigendomsrechten’, <https://economie.fgov.be/nl/themas/intellectuele-eigendom/naleving-van-de-intellectuele/optreden-tegen-namaak> (geraadpleegd op 23 april 2026).
- FRANCE 24, ‘IA: auteurs et éditeurs français assignent Meta en justice pour violation des droits d’auteur’, 12 maart 2025, <https://www.france24.com/fr/france/20250312-ia-auteurs-%C3%A9diteurs-fran%C3%A7ais-assignent-en-justice-meta-droits-d-auteur>.
- GAO L., BIDERMAN S., BLACK S. e.a., “The Pile: An 800 GB Dataset of Diverse Text for Language Modeling”, 31 december 2020, <https://arxiv.org/pdf/2101.00027>.
- GIOVANETTI T., ‘President Trump’s Comments on Copyright and AI’, *International Press Institute* 23 juli 2025, https://www.ipi.org/policy_blog/detail/president-trumps-comments-on-copyright-ai-excerpt.
- GOLDSTEIN P., ‘The Writers’ Strike Four Months In: Stanford’s Paul Goldstein on Artificial Intelligence and the Creative Process’, *Stanford Law School* 5 september 2023, <https://law.stanford.edu/2023/09/05/the-writers-strike-four-months-in-stanfords-paul-goldstein-on-artificial-intelligence-and-the-creative-process/>.
- GOORDEN T., ‘Honderden AI-boeken duiken op in Vlaamse bibliotheken: “De samenstelling van onze collectie is nochtans mensenwerk”’, *De Standaard* 23 maart 2026, <https://www.standaard.be/binnenland/honderden-ai-boeken-duiken-op-in-vlaamse-bibliotheken-de-samenstelling-van-onze-collectie-is-nochtans-mensenwerk/143635196.html>.
- GUAGLIONE S., ‘A timeline of the major deals between publishers and AI tech companies in 2025’, *Digiday* 1 januari 2026, <https://digiday.com/media/a-timeline-of-the-major-deals-between-publishers-and-ai-tech-companies-in-2025/> (geraadpleegd op 23 april 2026).
- HACKER P., ‘Copyright, AI, and the Future of Internet Search before the CJEU’, *Verfassungsblog* 17 juli 2025, <https://verfassungsblog.de/copyright-ai-cjeu/>.
- HANSEN D., ‘The Anthropic Settlement - what it is and isn’t (and who could get paid)’, *Authors Alliance* 7 september 2025, <https://www.authorsalliance.org/2025/09/07/the-anthropic-settlement-what-it-is-and-isnt-and-who-could-get-paid/>.

- HELDRUP T., 'Report on AI model providers' training data transparency and enforcement of copyrights', *Danish Rights Alliance* 5 september 2024, <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2024/09/Report-on-AI-model-providers-training-data-transparency-and-enforcement-of-copyrights.pdf>.
- HELDRUP T., 'Report on pirated content used in the training of generative AI', *Danish Rights Alliance* maart 2025, <https://rettighedsalliancen.dk/wp-content/uploads/2025/03/Report-on-pirated-content-used-in-training-of-AI.pdf>.
- HIGH LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE, 'Assessment List for Trustworthy Artificial Intelligence (ALTAI) for Self-Assessment', 2020, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/assessment-list-trustworthy-artificial-intelligence-altai-self-assessment>.
- INDEPENDENT BOOK PUBLISHERS ASSOCIATION (IBPA), 'IBPA Statement on Meta's Use of Pirated Books to Train AI', 27 maart 2025, <https://www.ibpa-online.org/news/697191/IBPA-Statement-on-Metas-Use-of-Pirated-Books-to-Train-AI.htm>.
- INTERNATIONAL CONFEDERATION OF SOCIETIES OF AUTHORS AND COMPOSERS (CISAC), 'European creators led by Björn Ulvaeus (ABBA) meet top EU policymakers to ensure Transparency, Consent, and Remuneration for creators in AI market', mei 2025, <https://www.cisac.org/Newsroom/news-releases/european-creators-led-bjorn-ulvaeus-abba-meet-top-eu-policymakers-ensure>.
- INTERNATIONAL PUBLISHERS ASSOCIATION (IPA), 'France: Authors and Publishers Unite in Lawsuit against Meta to Protect Copyright from Infringement by Generative AI Developers', 18 maart 2025, <https://internationalpublishers.org/france-authors-and-publishers-unite-in-lawsuit-against-meta-to-protect-copyright-from-infringement-by-generative-ai-developers/>.
- IRISH WRITERS UNION, 'Protest Meta's Theft of Irish Writing', <https://my.uplift.ie/petitions/protest-meta-s-theft-of-irish-writing>.
- JANSSEN D., 'Wat is torrenting? Hoe peer-to-peer gegevens uitwisselen werkt', *VPNGids* 2 mei 2024, <https://www.vpngids.nl/privacy/downloaden/wat-is-torrenting/>.
- JANSSEN D., 'Top 11 beste torrent sites die werken in 2026', *VPNGids* 9 januari 2026, <https://www.vpngids.nl/privacy/downloaden/beste-torrent-sites/>.
- JOYNSON J., 'Authors and Publishers Win High Court Support in Fight against Infringement', *Publishers association* 20 december 2024, <https://www.publishers.org.uk/authors-and-publishers-win-high-court-support-in-fight-against-infringement/>.
- KNIBBS K., 'Meta Secretly Trained Its AI on a Notorious Piracy Database, Newly Unredacted Court Docs Reveal', *WIRED* 9 januari 2025, <https://www.wired.com/story/new-documents-unredacted-meta-copyright-ai-lawsuit/>.

- KOZLOWSKI M., 'AI e-books flood Amazon, ruining the customer experience', *Good e-Reader* 13 september 2025, <https://goodereader.com/blog/e-book-news/ai-e-books-flood-amazon-ruining-the-customer-experience>.
- Le Monde, 'Intelligence artificielle: Meta poursuivi en France pour violation des droits d'auteur', *Le Monde* 12 maart 2025, https://www.lemonde.fr/pixels/article/2025/03/12/intelligence-artificielle-meta-poursuivi-en-france-pour-violation-des-droits-d-auteur_6579648_4408996.html.
- LEE E., 'Judge Alsup's Solomonian judgment on fair use in AI training & acquiring pirated books', 25 juni 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/06/25/judge-alsups-solomonic-judgment-on-fair-use-in-ai-training-acquiring-pirated-books-is-it-the-blueprint-for-the-future-of-ai-training-part-i-pirated-copies/>.
- LEE E., 'Concord Music tries to use Bartz book author tactic to get discovery of BitTorrenting by Anthropic and file 2d amended complaint re: shadow libraries', 11 september 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/09/11/concord-music-tries-to-use-bartz-book-author-tactic-to-get-discovery-of-bittorrenting-by-anthropic-and-file-2d-amended-complaint-re-shadow-libraries/>.
- LEE E., 'The Susman Godfrey Playbook in Lawsuits v. AI', 15 september 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/09/15/the-susman-godfrey-playbook-in-lawsuits-v-ai/>.
- LEE E., 'List of Cases in which Authors adopt the Shadow Library Strategy v. AI companies', 24 oktober 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/10/24/list-of-cases-in-which-authors-adopt-the-shadow-library-strategy-v-ai-companies/>.
- LEE E., 'With statutory damages, the Shadow Library Strategy offers the same potential amount of recovery to book authors. Winning on AI training adds \$0', 16 september 2025, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/09/16/with-statutory-damages-the-shadow-library-strategy-offers-the-same-potential-amount-of-recovery-to-book-authors-winning-on-ai-training-adds-0/>.
- LEE E., 'Latest U.S. Map of Copyright Suits v. AI Companies', 5 april 2026, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2026/04/04/updated-u-s-map-of-copyright-suits-v-ai-companies-apr-3-2026/>.
- LEE E., 'Today's launch of new AI Copyright Case Tracker via ChatGPT Is Eating the World', 9 april 2026, <https://chatgptiseatingtheworld.com/2026/04/09/todays-launch-of-new-ai-copyright-case-tracker-via-chatgpt-is-eating-the-world/>.
- LEE E., 'Copyright Suits v. AI Companies', 13 mei 2026, <https://chatgptiseatingtheworld.com/aicopyrightcasetracker/>.
- LIBRIUS, 'Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel geeft Librius en andere eisers gelijk in de strijd tegen verspreiders van illegale content', 17 juli 2025,

<https://www.librius.be/nieuws/nederlandstalige-ondernemingsrechtbank-brussel-geef-librius-en-andere-eisers-gelijk-in-de-strijd-tegen-verspreiders-illegale-content>.

- LIRA, 'Nederlandse schrijvers en journalisten sommeren Meta om te stoppen met het illegaal gebruik van hun teksten', 27 februari 2026, <https://www.lira.nl/sommatie>.
- LIU K.Z., 'Machine Unlearning in 2024', *Stanford Computer Science* mei 2024, <https://ai.stanford.edu/~kzliu/blog/unlearning>.
- LOFFHAGEN E., 'Certified organic and AI-free: New stamp for human-written books launches', *The Guardian* 15 oktober 2025, <https://www.theguardian.com/books/2025/oct/15/books-by-people-for-people-publishers-launch-certification-human-written-ai>.
- LUTKEVICH B. en HEATON R., 'AI lawsuits explained: Who's getting sued?', 7 juli 2025, <https://www.techtarget.com/whatis/feature/AI-lawsuits-explained-Whos-getting-sued>.
- MOURIQUAND D., 'French Publishers and Authors Sue Meta over Copyright Works Used in AI Training', *Euronews* 13 maart 2025, <https://www.euronews.com/culture/2025/03/13/french-publishers-and-authors-sue-meta-over-copyright-works-used-in-ai-training>.
- NBC News, 'Trump administration fires top copyright official days after firing Librarian of Congress', 12 mei 2025, <https://www.nbcnews.com/politics/trump-administration/trump-administration-fires-top-copyright-official-days-firing-librarian-rcna206188>.
- NUNEZ M., 'Anthropic says it hit a \$30 billion revenue run rate after 'crazy' 80x growth', *Venturebeat* 8 mei 2026, <https://venturebeat.com/technology/anthropic-says-it-hit-a-30-billion-revenue-run-rate-after-crazy-80x-growth>.
- O'BRIEN M., 'Anthropic to pay authors \$1.5 billion to settle lawsuit over pirated books used to train AI chatbots', *Associated Press* 6 september 2025, <https://apnews.com/article/anthropic-copyright-authors-settlement-training-f294266bc79a16ec90d2ddccdf435164>.
- OECD, 'Intellectual property issues in artificial intelligence trained on scraped data', *OECD Artificial Intelligence Papers*, No. 33, OECD Publishing, Parijs, 2025, <https://doi.org/10.1787/d5241a23-en>.
- PALMER A., 'People are using A.I. chatbots to write Amazon reviews', *CNBC* 25 april 2023, <https://www.cnn.com/2023/04/25/amazon-reviews-are-being-written-by-ai-chatbots.html>.
- PILEN, 'Charte sur l'intelligence artificielle', <https://pilen.be/charte>.
- PONTEFRAC D., 'Authors Challenge Meta's Use of Their Books to Train AI', *Forbes* 25 maart 2025, <https://www.forbes.com/sites/danpontefract/2025/03/25/authors-challenge-metas-use-of-their-books-for-training-ai>.
- PUBLISHERS ASSOCIATION, 'Publishers Association Statement on the Atlantic Article on LibGen and Meta', 25 maart 2025, <https://www.publishers.org.uk/publishers-association-statement-on-the-atlantic-article-on-libgen-and-meta/>.

- REISNER A., 'Revealed: The Authors Whose Pirated Books Are Powering Generative AI', *The Atlantic* 19 augustus 2023, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2023/08/books3-ai-meta-llama-pirated-books/675063/>.
- REISNER A., 'Search LibGen, the Pirated-Books Database That Meta Used to Train AI', *The Atlantic* 20 maart 2025, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2025/03/search-libgen-data-set/682094/>.
- REISNER A., 'The Unbelievable Scale of AI's Pirated Books Problem', *The Atlantic* 20 maart 2025, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2025/03/libgen-meta-openai/682093/>.
- REUTERS, 'French publishers and authors file lawsuit against Meta in AI case', *Reuters* 12 maart 2025, <https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/french-publishers-authors-file-lawsuit-against-meta-ai-case-2025-03-12/>.
- RIGHTS ALLIANCE, 'Artificial Intelligence and Copyright', <https://rettighedsalliancen.com/artificial-intelligens-and-copyright/>.
- ROSCOE J., 'AI Generated Books of Nonsense Are All Over Amazon's Bestseller Lists', *VICE* 28 juni 2023, <https://www.vice.com/en/article/ai-generated-books-of-nonsense-are-all-over-amazons-bestseller-lists/>.
- ROTH E. en ROBISON K., 'Inside Meta's race to beat OpenAI: "We need to learn how to build frontier and win this race"', *The Verge* 14 januari 2025, <https://www.theverge.com/2025/1/14/24343692/meta-lawsuit-copyright-lawsuit-llama-libgen>.
- SACD, 'Action en justice contre les sites pirates : le tribunal donne raison aux éditeurs et aux auteurs', 24 juli 2025, <https://www.sacd.be/fr/actualites/action-en-justice-contre-les-sites-pirates-le-tribunal-donne-raison-aux-editeurs-et-aux-auteurs>.
- SCAM, 'Action en justice contre les sites pirates: le tribunal donne raison aux éditeurs et aux auteurs!', 24 juli 2025, <https://www.scam.be/actualites-ressources/action-contre-sites-pirates/>.
- SCHAUL K., CHEN S. en TIKU N., 'Inside the secret list of websites that make AI like ChatGPT sound smart', *Washington Post* 19 april 2023, <https://www.washingtonpost.com/technology/interactive/2023/ai-chatbot-learning/>.
- SCHIERMEIER Q., 'Pirate research-paper sites play hide-and-seek with publishers', *Nature* 4 december 2015, <https://doi.org/10.1038/nature.2015.18876>.
- SCHIERMEIER Q., 'US Court Grants Elsevier Millions in Damages from Sci-Hub', *Nature* 2017, <https://doi.org/10.1038/nature.2017.22196>.
- SCHOPPERT P., 'The Books Used to Train LLMs', AI and Copyright', *Substack* 11 maart 2023, <https://aicopyright.substack.com/p/the-books-used-to-train-llms>.
- SHERMAN N. en HOOKER L., 'Judge backs AI firm over use of copyrighted books', *BBC News* 25 juni 2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c77vr00enzyo>.

- SHUMAILOV I., SHUMAYLOV Z., ZHAO Y., e.a., ‘AI models collapse when trained on recursively generated data’, *Nature* 2024, 631, <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07566-y>.
- SNE, ‘Unis, auteurs et éditeurs assignent Meta pour imposer le respect du droit d’auteur aux développeurs d’outils d’intelligence artificielle générative’, 22 mei 2025, <https://www.sne.fr/actu/unis-auteurs-et-editeurs-assignent-meta-pour-imposer-le-respect-du-droit-dauteur-aux-developpeurs-doutils-dintelligence-artificielle-generative/>.
- SOCIÉTÉ DES GENS DE LETTRES (SGDL), ‘La SGDL, le SNAC et le SNE assignent Meta pour imposer le respect du droit d’auteur’, 12 maart 2025, <https://www.sgdl.org/sgdl-accueil/1-actualite-sgdl/actualites-2025/4642-communique-la-sgdl-le-snac-et-le-sne-assignent-meta-pour-imposer-le-respect-du-droit-dauteur>
- SOCIETY OF AUTHORS, ‘SoA survey reveals a third of translators and quarter of illustrators losing work to AI’, 11 april 2024, <https://societyofauthors.org/2024/04/11/soa-survey-reveals-a-third-of-translators-and-quarter-of-illustrators-losing-work-to-ai/>.
- STEPHENS H., ‘When the End Does Not Justify the Means, Anthropic’s \$1.5 Billion Lesson’, 13 september 2025, <https://hughstephensblog.net/2025/09/13/when-the-end-does-not-justify-the-means-anthropics-1-5-billion-lesson/>.
- STICHTING BREIN, ‘Blokking shadow libraries bevolen’, 21 maart 2024, <https://stichtingbrein.nl/blokkering-shadow-libraries-bevolen/>.
- STICHTING BREIN, ‘BREIN haalt artificial intelligence-dataset offline’, 13 augustus 2024, <https://stichtingbrein.nl/brein-haalt-artificial-intelligence-dataset-offline/>.
- STRUIJKE S., ‘De impact van generatieve AI op werk en inkomen in de culturele en creatieve sector’, Boekmanstichting, 2025, <https://www.boekman.nl/verdieping/de-impact-van-generatieve-ai-op-werk-en-inkomen-in-de-culturele-en-creatieve-sector/>.
- SYNDICAT NATIONAL DE L’ÉDITION (SNE), ‘Authors and Publishers Unite in Lawsuit against Meta to Protect Copyright from Infringement by Generative AI Developers’, 18 maart 2025, <https://www.sne.fr/press-release-authors-and-publishers-unite-in-lawsuit-against-meta-to-protect-copyright-from-infringement-by-generative-ai-developers/>.
- The Associated Press, ‘Trump administration fires top copyright official days after firing Librarian of Congress’, *NBC News* 12 mei 2025, <https://www.nbcnews.com/politics/trump-administration/trump-administration-fires-top-copyright-official-days-firing-libraria-rcna206188>.
- TULLY-McMANUS K., ‘Trump Fires U.S. Copyright Official’, *Politico* 5 oktober 2025, <https://www.politico.com/news/2025/05/10/trump-u-s-copyright-official-00340306>.
- UNITED STATES COPYRIGHT OFFICE, Copyright and Artificial Intelligence – Part 3: Generative AI Training, pre-publication report, mei 2025, <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-3-Generative-AI-Training-Report-Pre-Publication-Version.pdf>.

- VAN DER SAR E., ‘Dutch Court Orders ISP to Block Anna’s Archive and LibGen’, *TorrentFreak* 22 maart 2024, <https://torrentfreak.com/dutch-court-orders-isp-to-block-annas-archive-and-libgen-240322/>.
- VAN MALDEREN S., ‘Duizenden boeken te koop in webshops die volledig met AI geschreven zijn: “Er is geen enkele waarschuwing”’, *Het Laatste Nieuws* 13 mei 2026, <https://www.hln.be/wetenschap/duizenden-boeken-te-koop-in-webshops-die-volledig-met-ai-geschreven-zijn-er-is-geen-enkele-waarschuwing>.
- VRANCKAERT K., ERDOGAN S., VERLEE S., ‘United States - Copyrights and AI: the case of Andrea Bartz, et al. versus Anthropic PBC’, *Kenniscentrum Data & Maatschappij* 14 oktober 2025, <https://data-en-maatschappij.ai/en/publications/usa-andrea-bartz-v-anthropic#the-courts-assessment-and-decision>.
- WIKIPEDIA, ‘Library Genesis’, https://en.wikipedia.org/wiki/Library_Genesis (geraadpleegd op 23 april 2026).
- WIKIPEDIA, ‘Mirror site’, https://en.wikipedia.org/wiki/Mirror_site (geraadpleegd op 23 april 2026).
- WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION, ‘Generative AI: Navigating Intellectual Property’, WIPO, 2024, <https://doi.org/10.34667/TIND.49065>.
- WRITERS GUILD OF AMERICA, ‘Summary of the 2023 WGA MBA’, 2023, <https://www.wgacontract2023.org/the-campaign/summary-of-the-2023-wga-mba>.
- X, ‘Paris 2025 AI Action Summit : International charter on ‘Culture and Innovation’, 7 februari 2025, <https://respectdudroitdauteur.fr/paris-2025-ai-action-summit-international-charter-on-culture-and-innovation/>.
- X, ‘SNE, SGDL and SNAC v. Meta Platforms, Inc.’, *AIJurium* 18 maart 2025, <https://aijurium.com/cases/sne-sgdl-snac-v-meta-platforms-inc>.
- X, “‘Dit boek is niet door een robot geschreven, beloofd!’: Britse uitgevers lanceren label voor boeken geschreven door mensen”, *Nieuwsblad* 16 oktober 2025, <https://www.nieuwsblad.be/buitenland/dit-boek-is-niet-door-een-robot-geschreven-beloofd-britse-uitgevers-lanceren-label-voor-boeken-geschreven-door-mensen/97809273.html>.

3. Online bronnen

(laatst geconsulteerd op 15 mei 2026)

- <https://anthropiccopyrightsettlement.com/lookup/>
- <https://apertus.ai/en/apps/apertus-model/>
- <https://auteursvereniging.be>

- <https://gpt-nl.nl/>
- <https://haveibeen trained.com>.
- <https://libgen.rs>
- <https://pile.eleuther.ai>.
- <https://sci-hub.se>
- <https://staytrue to the act.eu/>
- <https://www.adeb.be>
- <https://www.agorateka.eu>
- <https://www.algemene-uitgevers.be/>.
- <https://www.copiebel.be>
- <https://www.fairlytrained.org>.
- <https://www.gewu.be>
- <https://www.imec.be/nl/vlaamse-innovatiemotor/impactdomeinen/media-entertainment/vlam-programma>.
- <https://www.librius.be>
- <https://www.scam.org>
- <https://www.sgd1.org>
- <https://www.snac.fr>
- <https://www.sne.fr>
- <https://z-lib.id>.
- <https://auteursbond.nl/ai-jatwerk/>
- <https://authorsguild.org/human-authored/>
- <https://booksbypeople.org/>